

Joanna Ligoda

Osada grupy tarnobrzeszkiej na stanowisku 6 w Czarnej, pow. Łańcut¹

1. WPROWADZENIE

1.1. LOKALIZACJA STANOWISKA

Stanowisko, będące przedmiotem niniejszego opracowania, leży w obrębie wsi Czarna, gm. loco, pow. Łańcut. Znajduje się ono na południowo-zachodnim, niezabudowanym krańcu

miejsowości, ok. 500 m na zachód od drogi wiodącej przez Czarną, Medynię Głogowską do Sokołowa Małopolskiego.

Ulokowane jest na terenie tzw. Rynny Podkarpackiej, która jest rozległym obniżeniem, obecnie wykorzystywanym przez Wisłok, utworzonym w trakcie recesji zlodowacenia krakow-

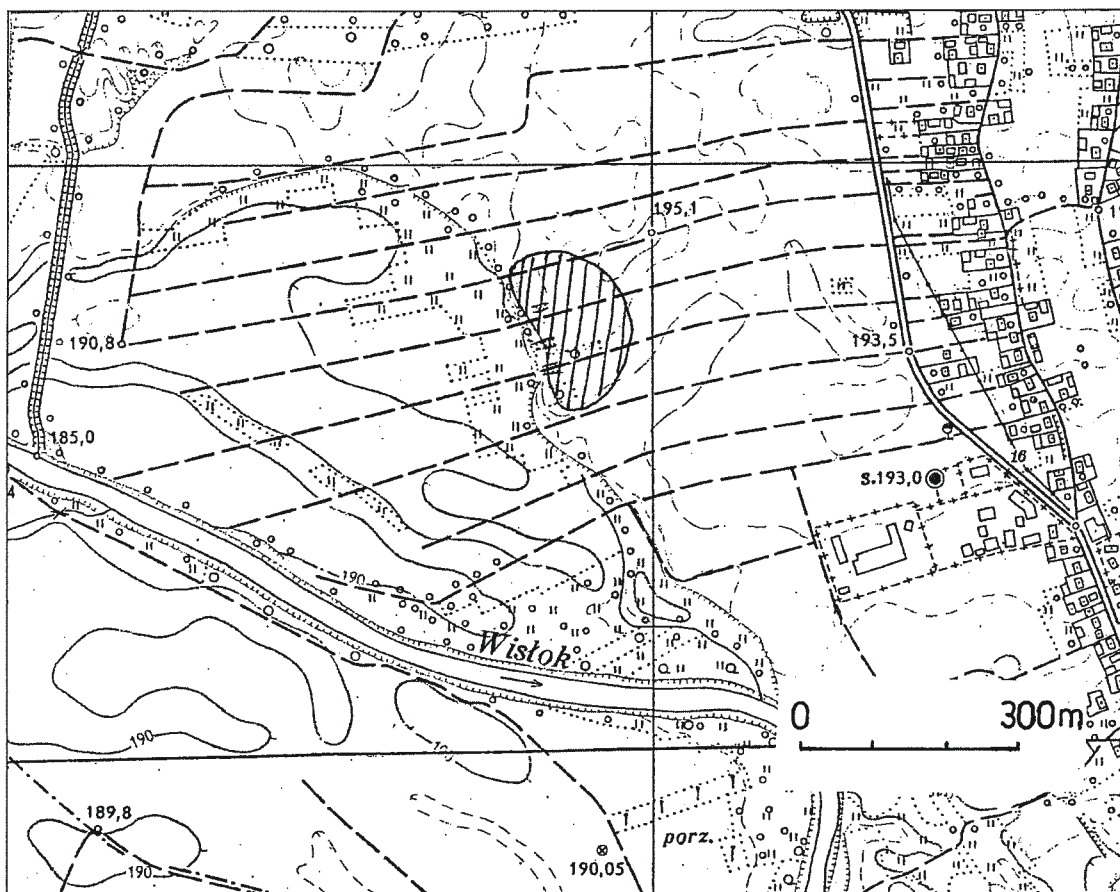

Рис. 1. Czarna, стан. 6. Локализация stanowiska

Abb. 1. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lokalisierung der Fundstelle

Рис. 1. Чарна, пам. 6. Местонахождение памятника

¹ Artykuł niniejszy jest skróconą i zmienioną wersją pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem Pana prof. dra hab. Sylwestra Czopka i obronionej w Instytucie Archeologii URz w czerwcu 2004 r.

skiego przez odpływające ku wschodowi wody topniejącego lądolodu (S. Czopek, J. Nogaj-Chachaj 1989, s. 343, ryc. 5). Charakterystyczną rzeźbą tego terenu są równiny den dolinnych i równiny teras nadzalewowych (S. Czopek, J. Nogaj-Chachaj 1989, ryc. 3), na jednej z których ulokowane jest omawiane stanowisko (por. ryc. 1).

Zajmuje ono eksponowaną (S, SW, W, NW) krawędź piaszczystej holocenijskiej terasy nadzalewowej dużej doliny Wisłoka (ryc. 1). Leży na lewym brzegu tej rzeki, w odległości ok. 450–500 m od jej koryta.

1.2. HISTORIA BADAŃ I ODKRYĆ

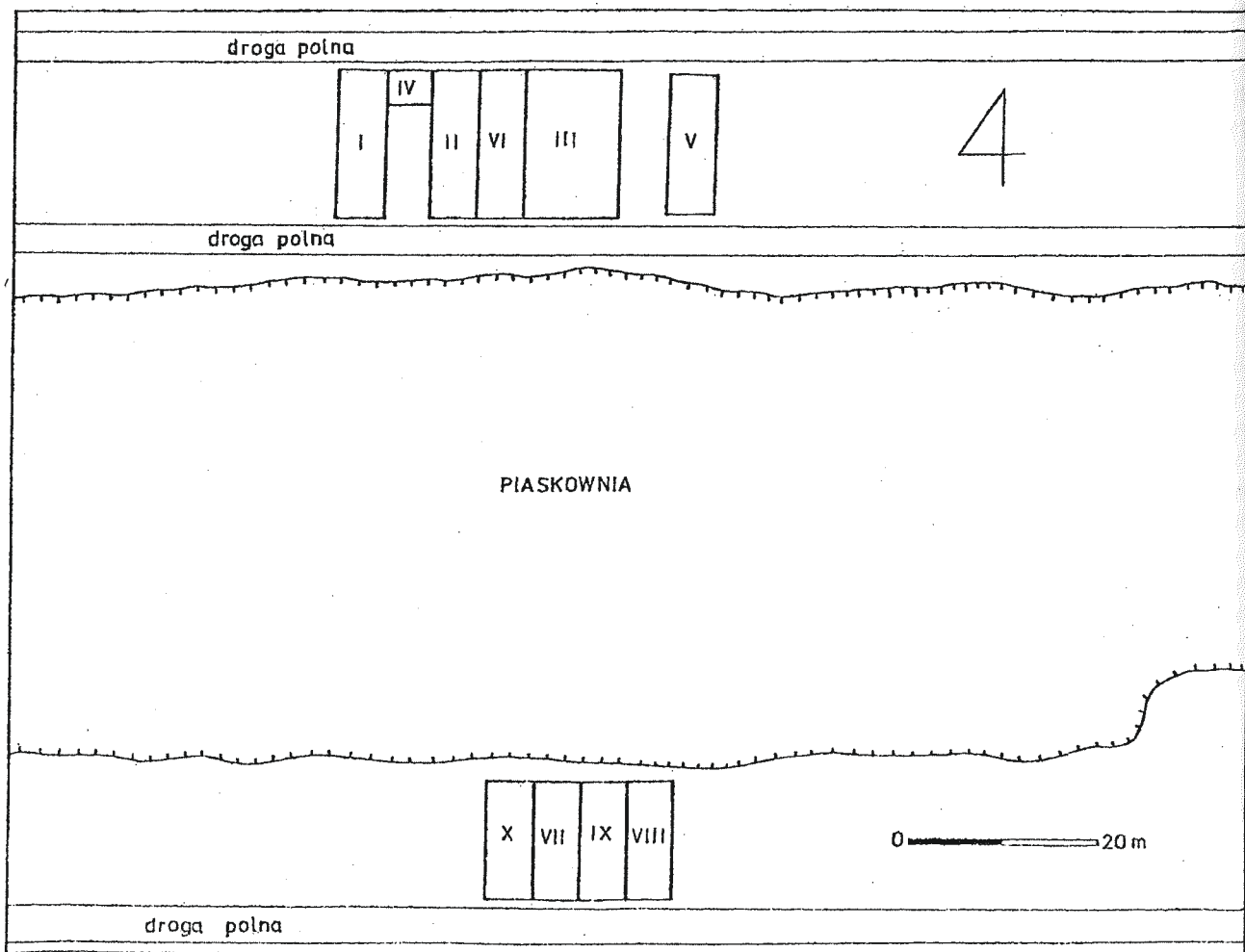
Osada na stanowisku nr 6 w Czarniej odkryta została w 1985 roku przez Sylwestra Czopka i Sławomira Kadrowa, prowadzących badania powierzchniowo – poszukiwawcze w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (nr obszaru – 101-78, nr stanowiska na obszarze – 8).

Znaleziono wówczas kilkanaście fragmentów ceramiki grupy tarnobrzeszkiej, z jej schyłkowej – III – fazy rozwojowej.

Wzdłuż stanowiska usytuowana była piaskownia, z której systematycznie wybierano piasek, w związku z czym w 1996 roku przeprowadzono badania wykopaliskowe zagrożonej wybieraniem piasku osady. Prowadził je mgr Piotr Mitura z Muzeum Okręgowego w Rzeszowie². Materiały pozyskane w trakcie wspomnianych prac wykopaliskowych są tematem niniejszego artykułu.

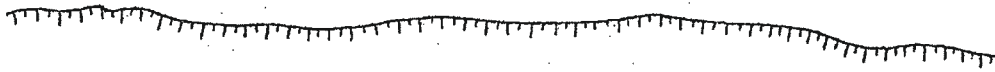
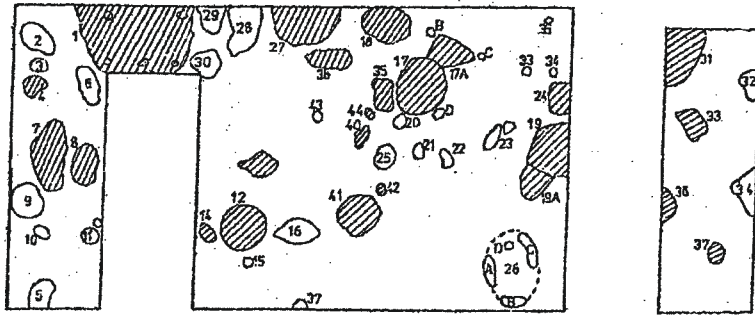
Łącznie przebadano obszar ok. 7,3 ara. Eksplorację prowadzono w ramach wykopów, oznaczonych cyframi I–X. Ulokowano je w centralnej partii stanowiska, po północnej i południowej stronie piaskowni (ryc. 2).

Po ściągnięciu humusu (warstwy ornej), wykopy eksplorowano warstwami mechanicznymi o miąższości 10 cm. W związku z tym udało się wyróżnić następujące warstwy: humus, warstwa podglebia (warstwa kulturowa), czysty piasek (calec).

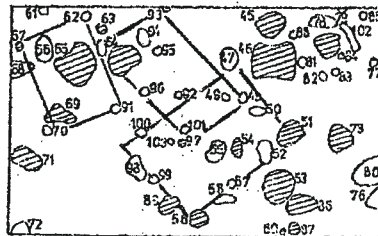
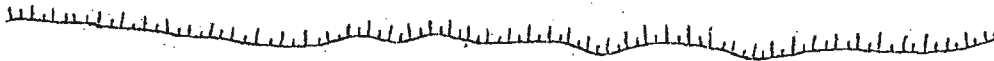

Ryc. 2. Czarna, stan. 6. Szkic sytuacyjny
 Abb. 2. Czarna, Fundst. Nr. 6. Situationsplan
 Рис. 2. Чарна, пам. 6. Ситуационный план

² W tym miejscu Panu mgr Piotrowi Miturze serdecznie dziękuję za udostępnienie materiałów i wskazówki do ich analizy.

4

0 10m

Ryc. 3. Czarna, stan. 6. Plan osady
 Abb. 3. Czarna, Fundst. Nr. 6. Siedlungsplan
 Рис. 3. Чарна, пам. 6. План поселенія

2. MATERIAŁY

2.1. OBIEKTY

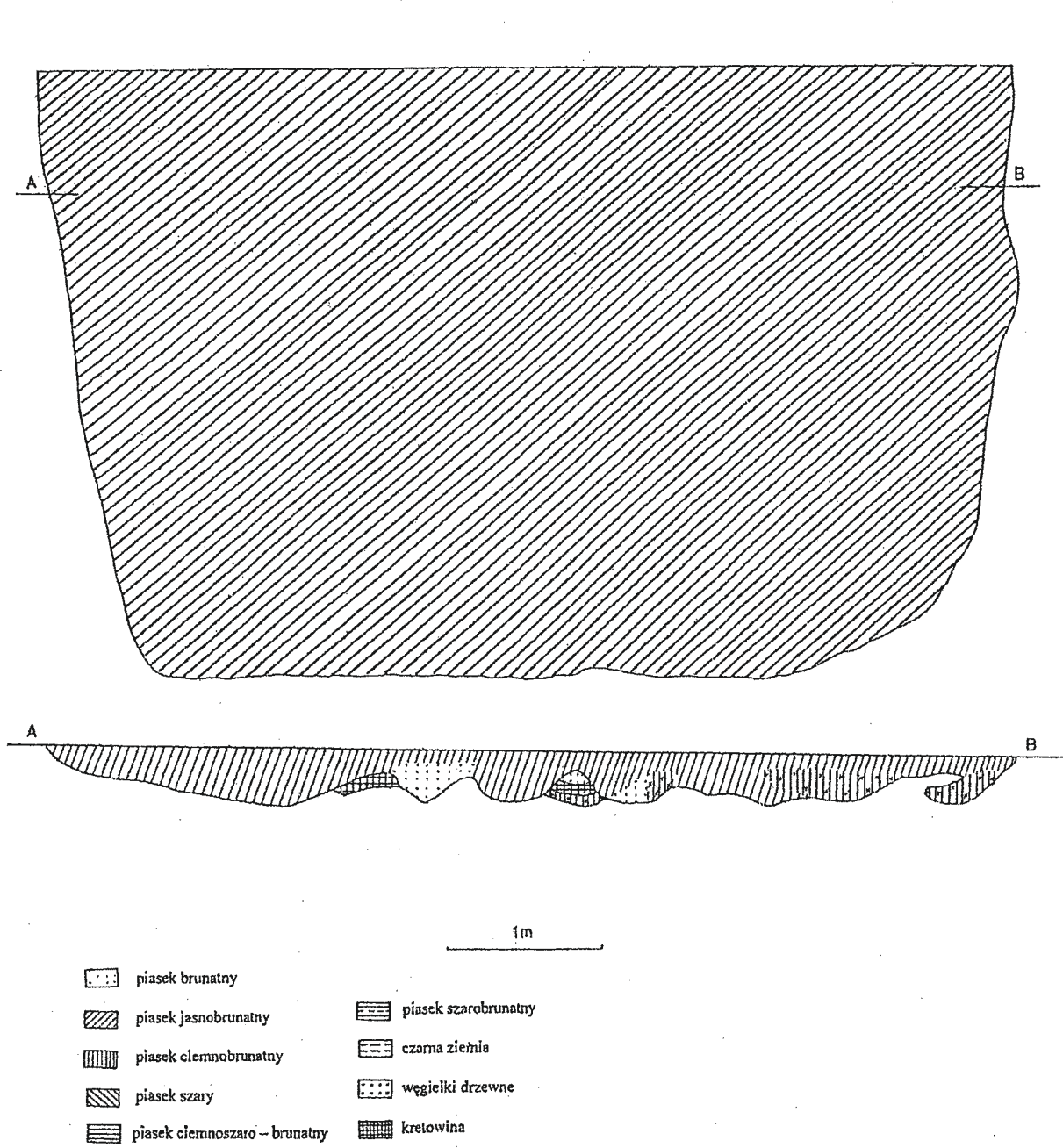
W tym miejscu przedstawiony zostanie opis źródeł nieruchomości oraz zarejestrowanego w nich materiału zabytkowego. Z uwagi jednak na poważne braki w dokumentacji opis ten nie będzie kompletny. Kilkanaście jam nie posiada bowiem żadnej dokumentacji rysunkowej, co wynikało z ich szczątkowego stanu zachowania. Nie prowadzono również wyczerpującego rejestru obiektów w dzienniku badań, z tego powodu dla części jam nie można podać choćby ogólnego opisu. Dlatego też wszystkie zawarte tu informacje odczytane zostały z dokumentacji rysunkowej, a i ta ma pewne braki. Nie udało się bowiem powiązać niektórych rysunków z planem zbiorczym obiektów, kilku jam natomiast plan ten w ogóle nie uwzględnia (np.

obiekty nr 39, 59, czy obiekt określony jako słup 5), a numery niektórych zostały na nim powielone (np. nr 33, 34, 35, 37). Rodzi to problem, który poważnie utrudniał będzie analizę tej właśnie kategorii źródeł (por. rozdz. 4).

Obiekty zadokumentowano na głębokości 10 cm (obiekty 1-27), 20 cm (obiekty 28-30) oraz 30 cm (obiekty 31-103) poniżej warstwy ornej, dlatego w części opisowej informacje te pominięto.

Obiekt 1

Fragment prostokąta barwy jasnobrunatnej (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu) o wymiarach 3,5×6,5 m. Na obwodzie tegoż prostokąta, w części spągowej zaobserwowano 5 dołków posługowych.

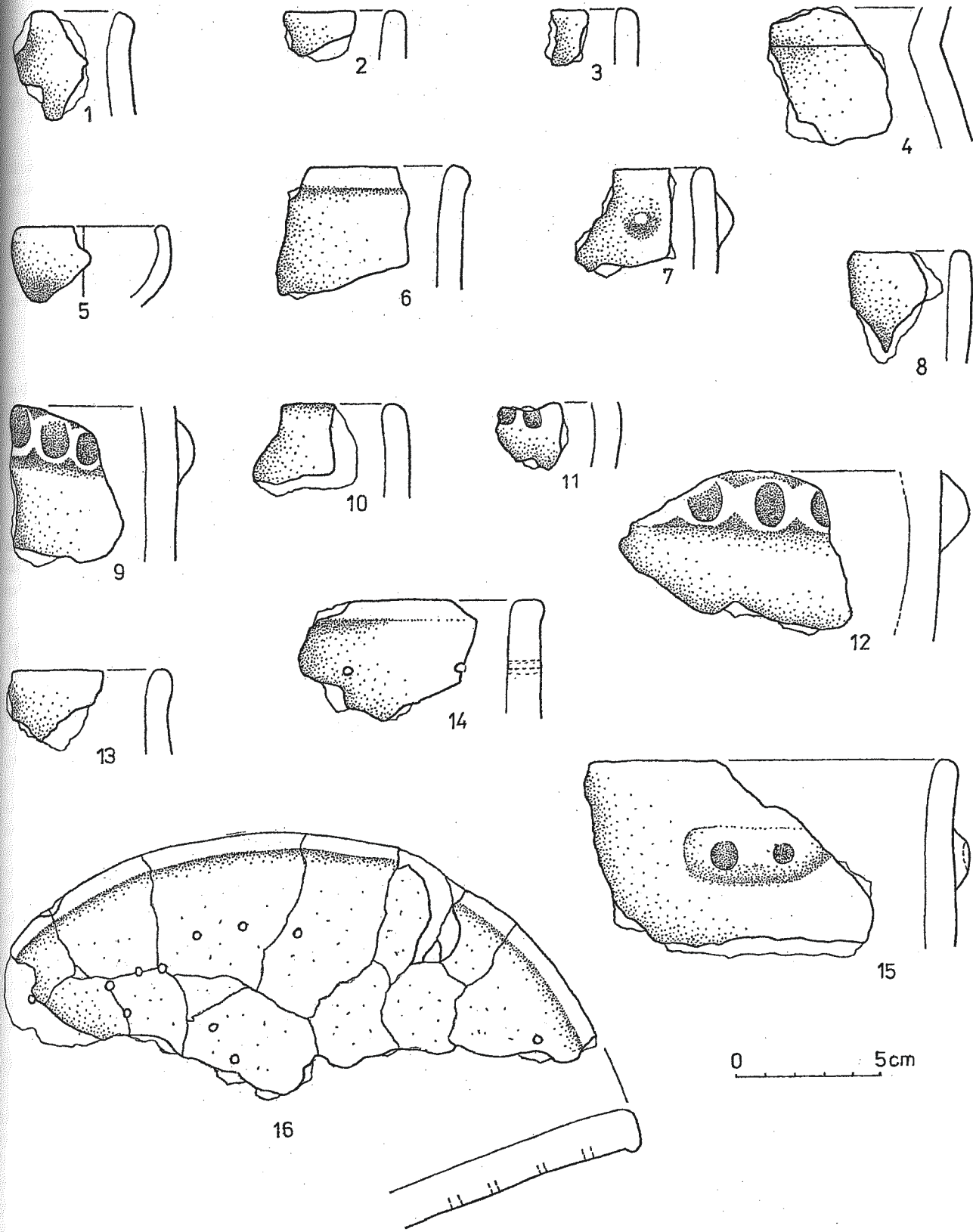
Ryc. 4. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 1 (oznaczenia dotyczą rycin 4-26)

Abb. 4. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 1 (Bezeichnungen betreffen die Abb. 4-26)

Рис. 4. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 1 (условные обозначения относятся к рисункам 4-26)

y nie-
dzi to
kate-
-27),
rstwy

nocna
5,5 m.
ano 5

Tabl. I. Czarna, stan. 6. Materiały z obiektów: 1 (1-4); 7 (5-8); 8 (9); 12 (10-11, 16); 14 (12-15)
 Taf. I. Czarna, Fundst. Nr. 6. Materialien von den Objekten: 1 (1-4); 7 (5-8); 8 (9); 12 (10-11, 16); 14 (12-15)
 Табл. I. Чарна, пам. 6. Материалы из объектов: 1 (1-4); 7 (5-8); 8 (9); 12 (10-11, 16); 14 (12-15)

Profil obiektu był nieco nieregularny, zbliżony do nieckowatego. Obiekt miał głębokość 30 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek z ciemnobrunatnymi i brunatnymi wtrętami. W piasku ciemnobrunatnym zaobserwowano drobne węgielki drzewne (ryc. 4).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię naczynia. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 3) – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i gruby tłuczeń kamienny. 4. Fragment brzośca naczynia (tabl. I, 4) – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i gruby tłuczeń kamienny. 5. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ciemnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 15 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 2

Owalna jama barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 1,5×2,5 m. Profil o kształcie nieckowatym. Obiekt miał największą głębokość 20 cm. W wypełnisku jamy zaobserwowano drobne węgielki drzewne (ryc. 5). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 3

Kulista plama barwy nieokreślonej (? – nie wynika ona z dokumentacji; uwaga ta tyczy się opisu wszystkich obiektów, przy których

nie podano informacji na temat zabarwienia jamy) o średnicy ok. 0,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak jest profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 4

Nieregularny owal barwy jasnoszarej o wymiarach 1,3×1,0 m. Profil o kształcie nieckowatym miał wypełnienie jasnoszare, zaś głębokość obiektu wynosiła 25 cm (ryc. 5).

Inwentarz:

1. 8 fragmentów nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie / chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który w 3 fragmentach przebija powierzchnię.

Obiekt 5

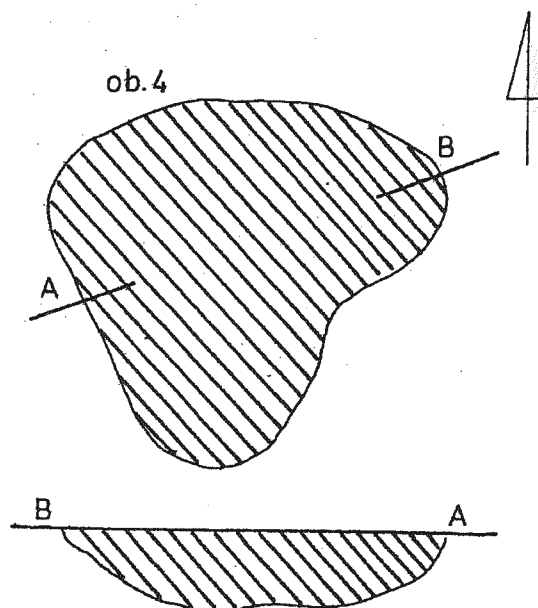
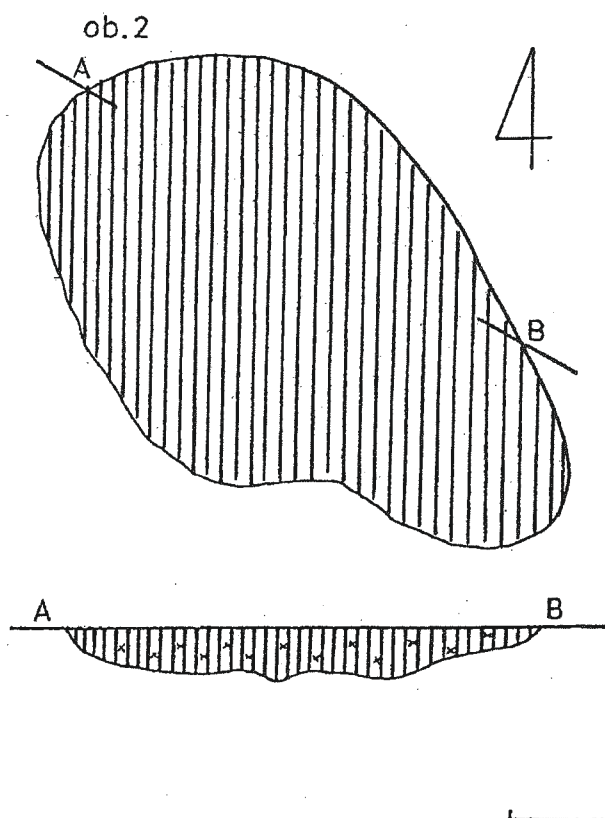
Nieregularny owal barwy (?) o wymiarach 1,0×1,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak jest profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 6

Owalna jama barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,0×2,0 m. Profil miał kształt nieregularny, zbliżony do nieckowatego, z soplekowatymi zakończeniami. Największa gł. wynosiła 50 cm. Wypełnienie profilu miało charakter warstwowy, skośny – piasek jasnobrunatny, piasek szary (ryc. 6). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 7

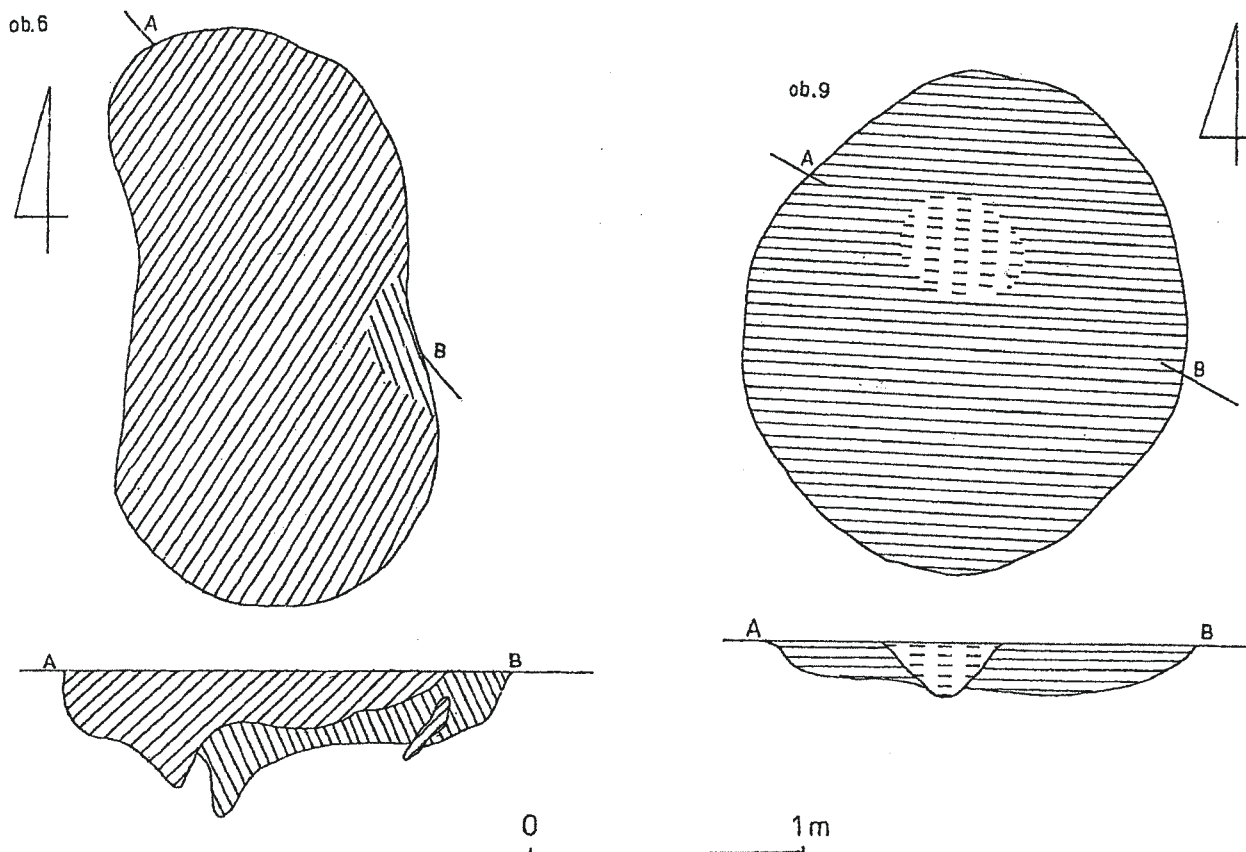
Dość regularny owal barwy jasnoszarej o wymiarach 2,0×3,0 m. Profil nieco nieregularny, prostokątny z niecką. Obiekt miał największą głębokość 30 cm. W części prostokątnej gł. wynosiła 10 cm (ryc. 7).

Ryc. 5. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 2 i 4

Abb. 5. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 2 und 4

Рис. 5. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 2 и 4

Ryc. 6. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 6 i 9
 Abb. 6. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 6 und 9
 Рис. 6. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 6 и 9

Inwentarz:

1. Fragment czarki (tabl. I, 5) – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek; śr. wylewu – 6 cm. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię naczynia. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 8) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię naczynia. 4. Fragment brzegu garnka z guzkiem pod krawędzią wylewu (tabl. I, 7) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 19 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie / chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 8

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako owal barwy (?) o wymiarach 1,5×2,0 m.

Inwentarz:

1. 2 fragmenty polepy. 2. Fragment brzuśca naczynia garnkowatego z dołkami palcowymi umieszczonymi na listwie (tabl. I, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię. 3. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek. 4. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa szaro-brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 5. 2 fragmenty – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny.

Obiekt 9

Kolisty zarys o średnicy ok. 2,0 m barwy szarej z szarobrunatnym kolistym przebarwieniem. Nieckowaty profil miał gł. ok. 20 cm (ryc. 6). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 10

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,5×1,0 m. W dokumentacji rysunkowej brak jest profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 11

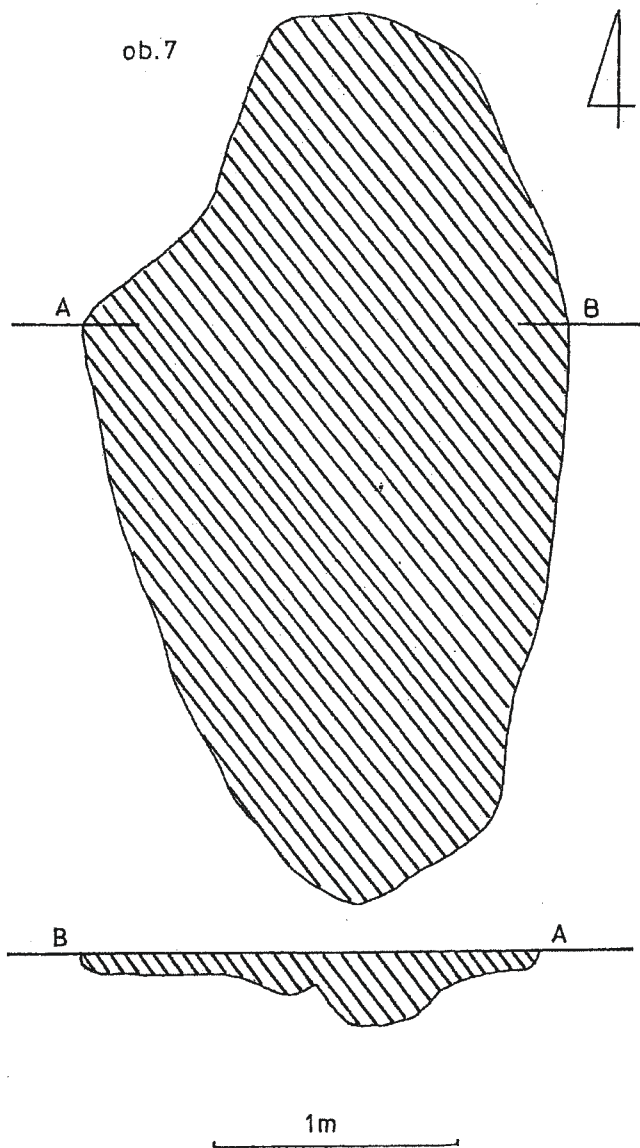
Kolisty zarys barwy (?) o średnicy 0,9 m. W dokumentacji rysunkowej brak jest profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 12

Kolisty zarys barwy szarobrunatnej o średnicy 2,4 m. Profil obiektu miał kształt nieregularny, zbliżony do nieckowatego. Największa gł. wynosiła 60 cm. Wypełnienie profilu miało charakter nieregularny, warstwowy – piasek szarobrunatny, ciemnobrunatny, brunatny (ryc. 8).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. I, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzuśca z dołkami palcowymi (tabl. I, 11) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny – ziarna przebijają powierzchnię naczynia. 3. Fragment talerza – płacka z dziurkami nie do końca przekłutymi (tabl. I, 16) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 22 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwy jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie lub chropowate,

Ryc. 7. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 7
 Abb. 7. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 7
 Рис. 7. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 7

domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwy jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 6. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwy jasnobrunatne, powierzchnie gładkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, a w 1 fragmencie mika.

Obiekt 13

Nieregularny owal barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,2×1,8 m, z owalnymi przebarwieniami ciemnobrunatnymi. Profil miał kształt nieregularny, nieckowaty. Największa głębokość wynosiła 50 cm, zaś przebarwień 10 cm (ryc. 8).

Inwentarz:

1. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek, mika i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię. 2. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. 1 fragment polepy.

Obiekt 14

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,4×0,8 m. W dokumentacji rysunkowej brak jest profilu obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment brzośca garnka z karbowaną listwą plastyczną (tabl. I, 12) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzośca garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. I, 14) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzośca garnka? (tabl. I, 13) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment talerza – placka (tabl. II, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment brzośca garnka? (tabl. II, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. Czerpak półkulisty z uszkodzonym uchem o bardzo delikatnie wyodrębnionym dnie kulistym (tabl. II, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny; śr. wylewu – 9 cm, śr. dna – ok. 3,5 cm. 7. Dno czerpaka / miseczki (tabl. II, 5) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika; śr. dna – 6 cm. 8. Fragment brzośca garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. II, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 9. Fragment brzośca garnka z guzkiem (tabl. II, 7) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 10. Fragment brzośca garnka? (tabl. III, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 11. Fragment misy? (tabl. III, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 12. Fragment brzośca naczynia – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 13. Misa stożkowata (tabl. II, 1) z guzkiem w górnej partii i wyodrębnionym dnem – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek; śr. wylewu – 18 cm, śr. dna – 8 cm, wys. – 9 cm. 14. Fragment brzośca garnka z listwą z 2 głębokimi dołkami palcowymi (tabl. I, 15) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i gruby tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 15. Fragment talerza – placka z 2 dołkami paznokciowo-palcowymi (tabl. II, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny; przy brzoścu nadłożony cienki wałeczek gliny, nie czytelny w profilu. 16. Dno garnka (tabl. II, 9) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka – splekana, domieszka piasek i tłuczeń kamienny; śr. dna – 16 cm. 17. 65 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy brunatne, ciemnobrunatne, jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 18. 17 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy ceglasto-brunatne, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, w 4 fragmentach mika. 19. 1 fragment polepy. 20. Kilka drobnych kości zwierzęcych.

Obiekt 15

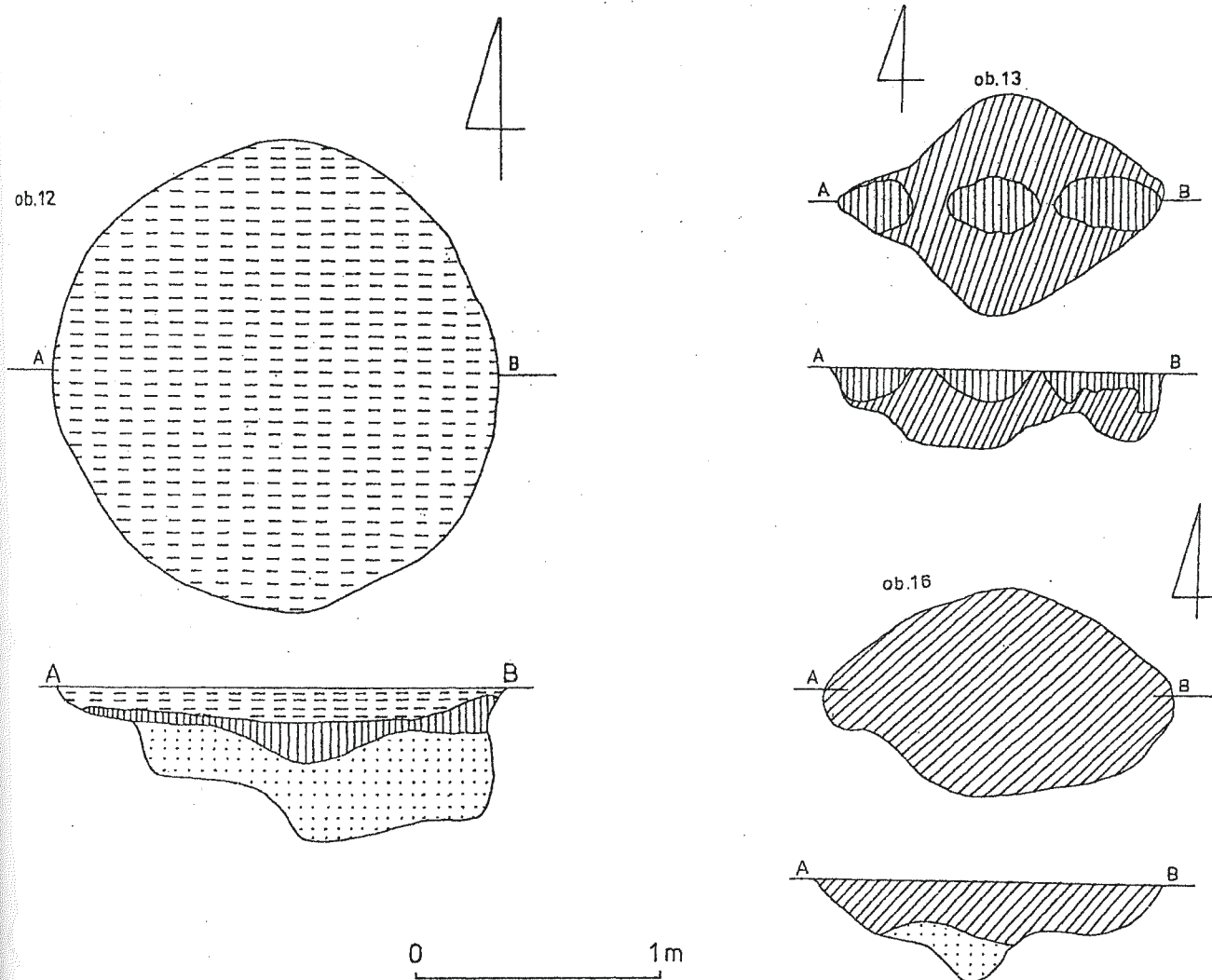
Kolisty zarys barwy ciemnobrunatnej o średnicy 0,5 m. Profil – bardzo nieregularny, „sopelkowaty”. Obiekt miał największą gł. 30 cm. Na gł. 10 cm, we wschodniej części profilu doczepiony sopel jasnobrunatny (ryc. 26; 1). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 16

Jasnobrunatny owal o wymiarach 1,0×1,5 m. Profil nieregularny, nieckowaty miał największą gł. 40 cm, od gł. 20 cm barwy brunatnej (ryc. 8). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 17

Zarys obiektu zbliżony do kołowego barwy ciemnobrunatnej o średnicy 2,6 m. Profil nieckowaty, zniszczony w części spągowej przez 2 kretowiny. Obiekt miał największą gł. 30 cm. Wypełnienie

Ryc. 8. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 12, 13 i 16
 Abb. 8. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 12, 13, 16
 Рис. 8. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 12, 13 и 16

układało się w 2 warstwy – górną ciemnobrunatną i dolną szarobrunatną (ryc. 9). Na obiekt 17 składają się też części A, B, C, D.

Inwentarz:

Część A: 1. Fragment brzegu misy? z guzkiem z miseczkowatym wgłębieniem (tabl. III, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 2. Fragment brzegu miseczki z dołkiem palcowym (tabl. III, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment dna naczynia (tabl. III, 6) – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment brzegu (tabl. III, 7) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnobrunatna, wewn. czarna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i mika. 6. 13 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 16 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 8. Fragment polepy. 9. Bryłka granitu.

Część B: 1. Fragment brzegu garnka? (tabl. III, 4) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Frag-

ment talerza – placka z dziurką nie do końca przekłutą (tabl. III, 3) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzuśca garnka z karbowaną listwą plastyczną (tabl. III, 5) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 24 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Część C: brak materiału zabytkowego.

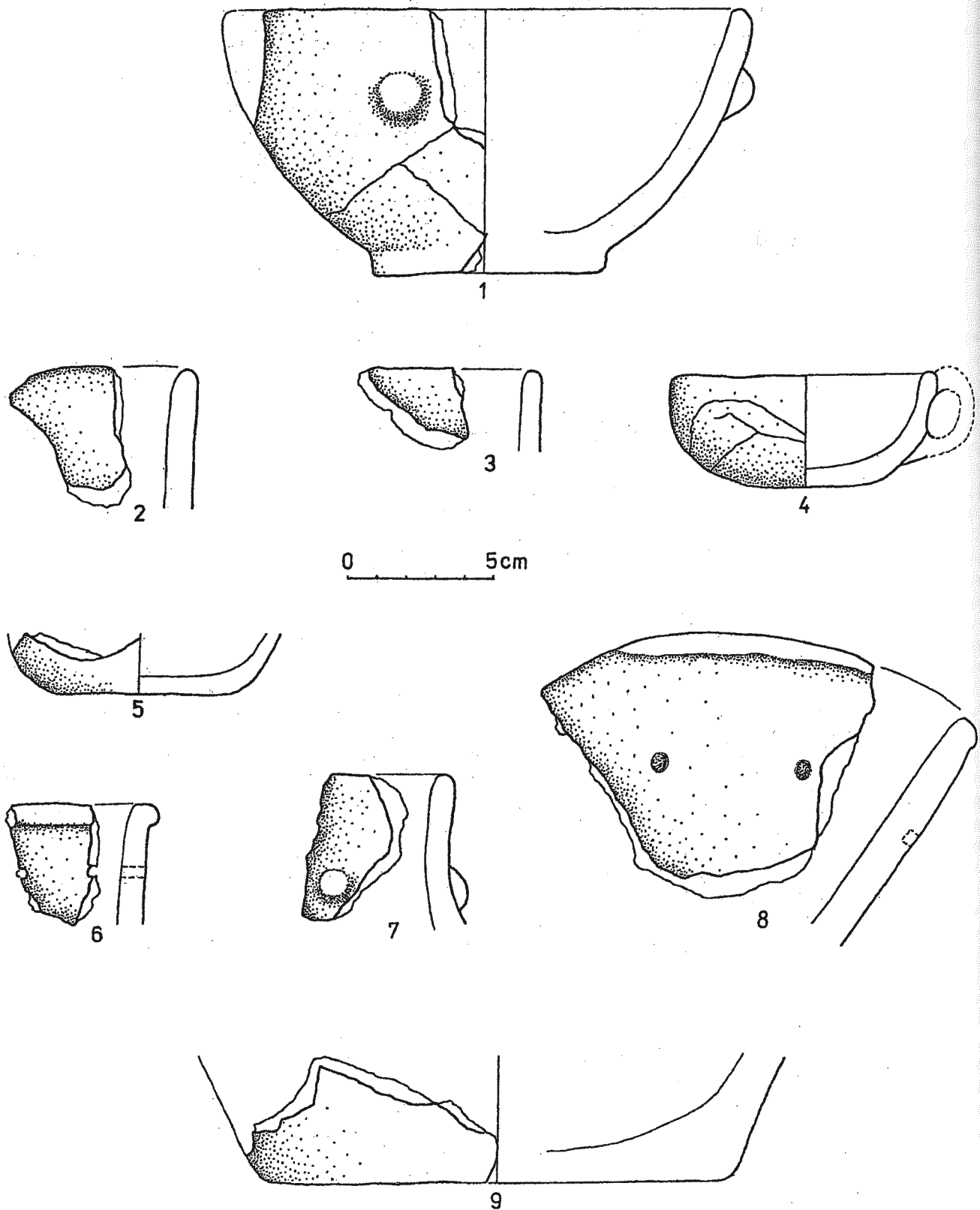
Część D: brak materiału zabytkowego.

Obiekt 18

Fragment kolistego zarysu barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 1,5×2,0 m (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil nieckowaty, zniszczony u dołu przez kretowinę. Obiekt miał największą głębokość 50 cm. Wypełnienie układało się w warstwy – piasek ciemnobrunatny, brunatny, jasnobrunatny (ryc. 10).

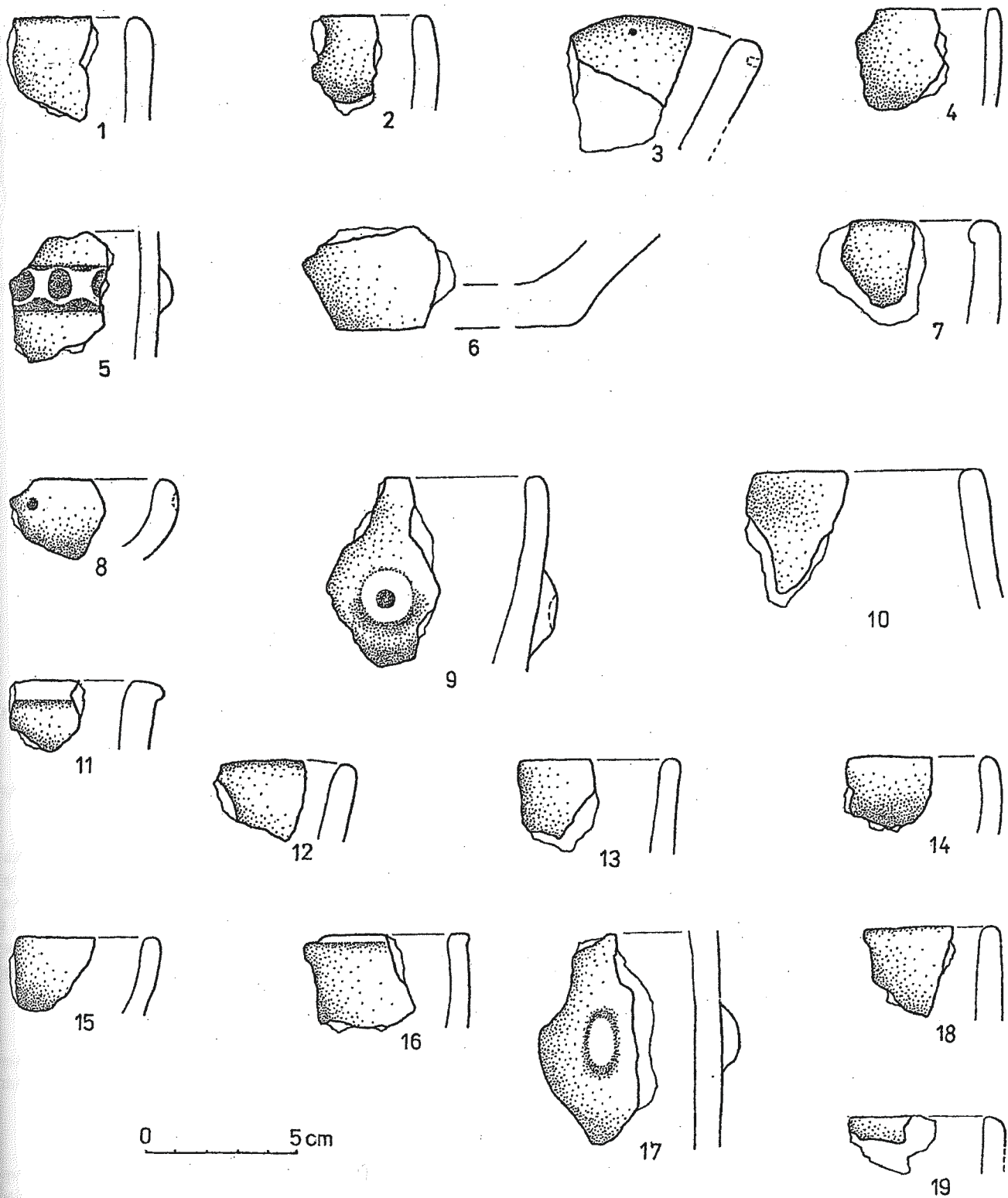
Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. III, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnią naczynia. 2. Mały fragment wylewu naczynia – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, do-

Tabl. II. Czarna, stan. 6. Materiały z obiektu 14 (1-9)
 Taf. II. Czarna, Fundst. Nr. 6. Materialien vom Objekt 14 (1-9)
 Табл. II. Чарна, пам. 6. Материалы из объекта 14 (1-9)

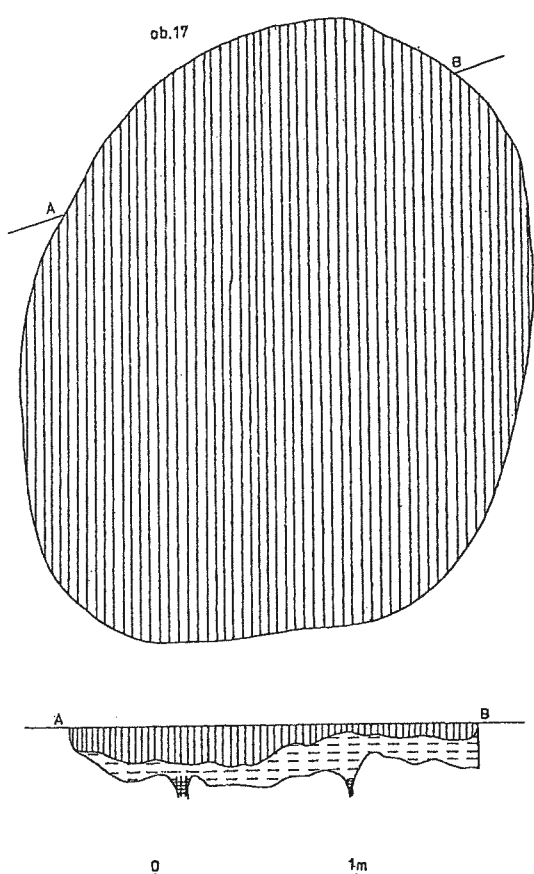
Tabl.
 Taf. I
 Табл.

Tabl. III. Czarna, stan. 6. Materiały z obiektów: 14 (1-2); 17 (3-9); 18 (10); 19 (11); 31 (12-14); 33 (15-16); 39 (19); 41 (17-18)

Taf. III. Czarna, Fundst. Nr. 6. Materialien von den Objekten 14 (1-2); 17 (3-9); 18 (10); 19 (11); 31 (12-14); 33 (15-16); 39 (19); 41 (17-18)

Табл. III. Чарна, пам. 6. Материалы из объектов: 14 (1-2); 17 (3-9); 18 (10); 19 (11); 31 (12-14); 33 (15-16); 39 (19); 41 (17-18)

Ryc. 9. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 17
 Abb. 9. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 17
 Рис. 9. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 17

mieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 10 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek. 5. Fragment polepy. 6. Okruch krzemieny.

Obiekt 19

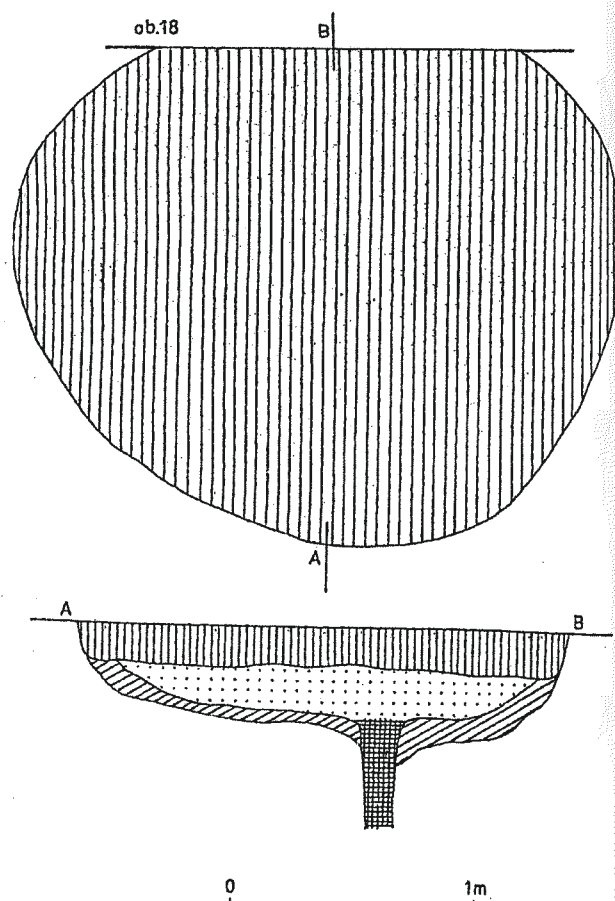
Zarys obiektu zbliżony do owalu barwy brunatnej, o wymiarach 2,4×3,0 m (część wschodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil – bardzo nieregularny, z „sopelkami”, których głębokości nie udało się uchwycić. Obiekt miał gł. ok. 45–50 cm. W profilu podłużnym, nieregularne wypełnienie barwy ciemnobrunatnej, długości nieco ponad 1,0 m (ryc. 11).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu naczynia (tabl. III, 11) – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 13 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ciemnobrunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment polepy.

Obiekt 19A

Owalna jama barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 1,5×1,5 m (część północno-wschodnia przylega do ob. 19). Profil nieckowaty, nieco nieregularny. Obiekt miał największą gł. 30 cm, zaś jego wy-

Ryc. 10. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 18
 Abb. 10. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 18
 Рис. 10. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 18

pełnienie tworzą skośnie ułożone warstwy piasku ciemnobrunatnego i brunatnego (ryc. 11).

Inwentarz:

1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny. 2. 9 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Bryłka granitu. 5. Węgielki drzewne.

Obiekt 20

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako szary owal zbliżony do koła o wymiarach 0,4×0,5 m. Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 30 cm (ryc. 26, 2).

Obiekt 21

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako owal barwy (?) o wymiarach 0,4×0,8 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 22

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako owal barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 0,8×1,2 m. Profil nieregularny, trapezowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie nieregularne, do głębokości 20 cm ciemnobrunatne, poniżej zaś szare (ryc. 26, 3).

Obiekt 23

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako nieregularny owal barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 0,6×1,2 m. Profil nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 30 cm. Wypełnienie warstwowe – do gł. ok. 20 cm – piasek ciemnobrunatny, poniżej natomiast szarobrunatny (ryc. 12). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 24

Fragment zbliżony do prostokąta barwy (?) o wymiarach 1,0×1,4 m (część wschodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 5 Frag-

mentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 25

Na gł. 10 cm od oraniny przedstawił się jako owal zbliżony do koła barwy brunatnej, o wymiarach 0,8×1,2 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie brunatne, szarobrunatne, w południowo – wschodniej części profilu północnego ciemnobrunatne (ryc. 12). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 26A

Wydłużony owal barwy (?) o wymiarach 0,4×1,6 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 26B

Lekko wydłużony owal barwy (?) o wymiarach 0,6×1,2 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 26C

Nieregularny, wydłużony owal barwy (?) o wymiarach 0,6×2,0 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 27

Fragment owalu barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,8×3,0 m (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil dość regularny, prostokątny. Obiekt prosty miał największą głębokość 30 cm. Wypełnienie warstwowe – piasek jasnobrunatny, ciemnobrunatny, pod nim zaś brunatny i obok szary (ryc. 13).

Inwentarz:

1. 3 Fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 28

Nieregularny owal barwy (?) o wymiarach 1,0×1,3 m (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 29

Owal barwy (?) o wymiarach 0,8×1,2 m (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 30

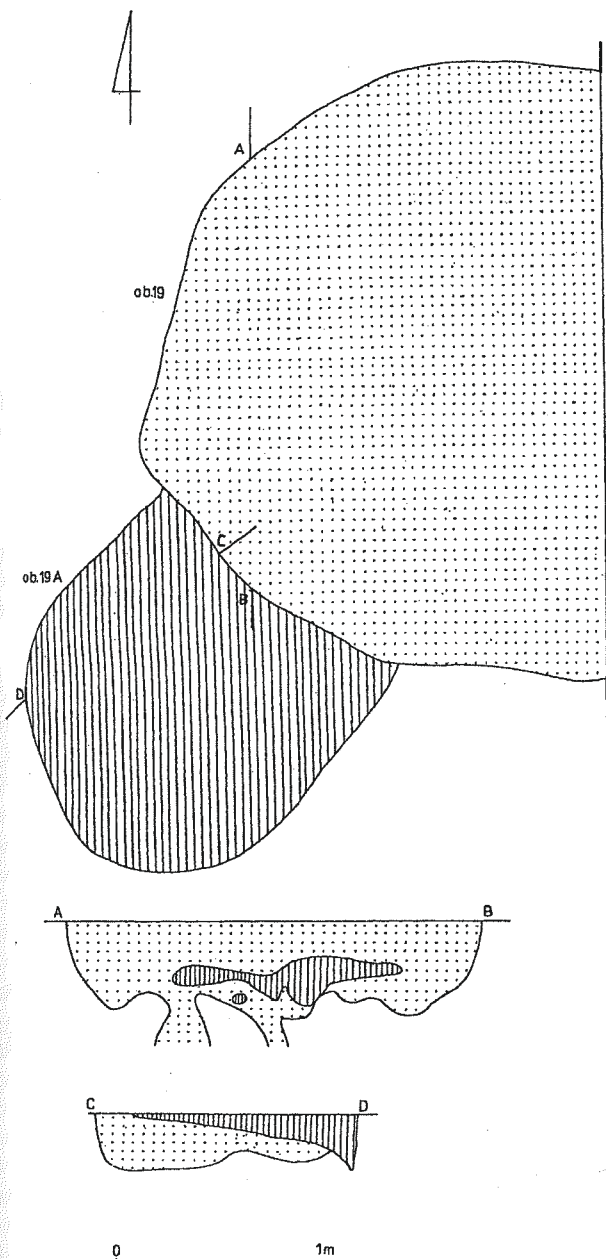
Nieco nieregularny kolisty zarys barwy (?) o średnicy 1,3 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 31

Fragment owalu barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 2,2×3,0 m (część północna i zachodnia nie odsłonięte z uwagi na zasięg wykopu). Profil nieregularny, nieco nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 50 cm. Wypełnienie warstwowe tworzyły piasek ciemnobrunatny, brunatny, a w części zachodniej jasnobrunatny (ryc. 14).

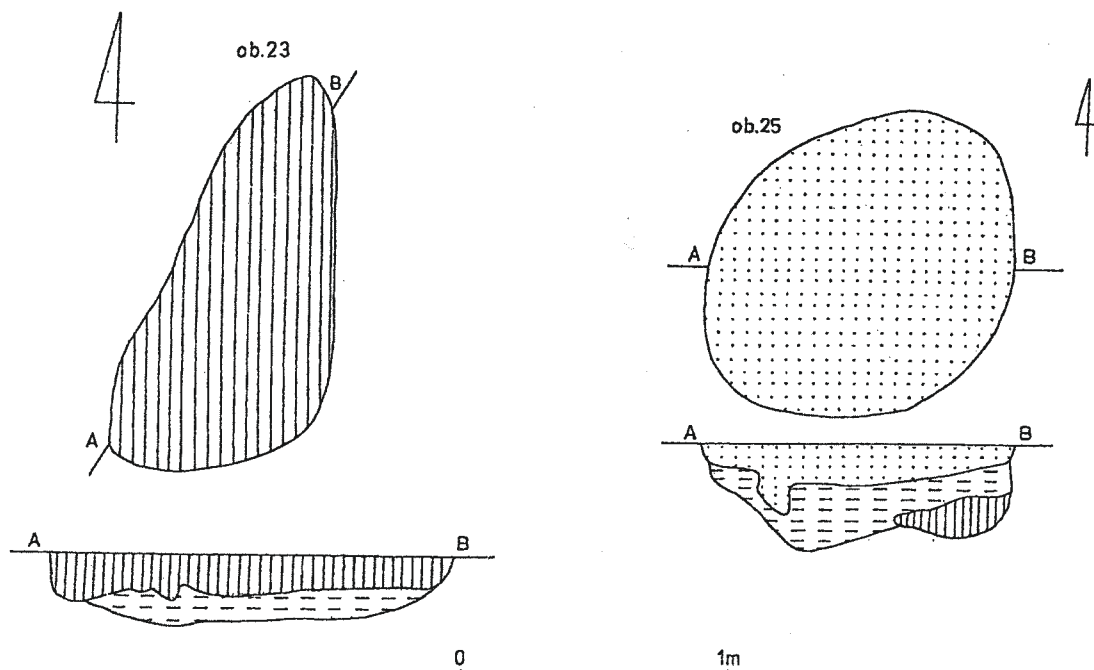
Inwentarz:

1. Fragment miseczki (tabl. III, 14) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzęgu naczynia (tabl. III, 13) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment talerza – placka (tabl. III, 12) – barwa

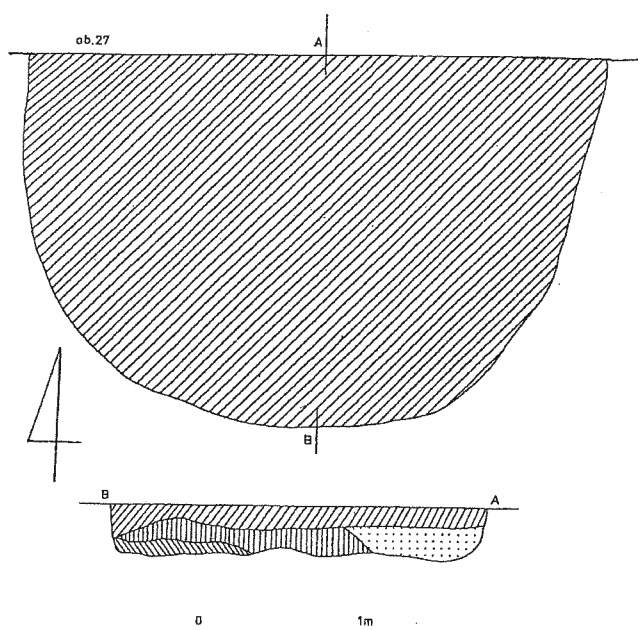

Ryc. 11. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 19 i 19a
Abb. 11. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 19, 19a

Рис. 11. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 19 и 19а

Ryc. 12. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 23 i 25
 Abb. 12. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 23, 25
 Рис. 12. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 23 и 25

Ryc. 13. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 27
 Abb. 13. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 27
 Рис. 13. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 27

brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 17 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy brunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, 5. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. Fragment polepy. 8. Bryłka granitu.

Obiekt 32

Nieregularna owalna jama barwy (?) o wymiarach 1,0×1,6 m (część wschodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 33

Nieregularna owalna jama barwy brunatnej o wymiarach 1,2×2,0 m. Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 60 cm. Wypełnienie warstwowe – brunatne, a pod nim jasnobrunatne (ryc. 15).

Inwentarz:

1. Fragment miseczki (tabl. III, 15) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. III, 16) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 3. 12 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ciemnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka tłuczeń kamienny.

Obiekt 34

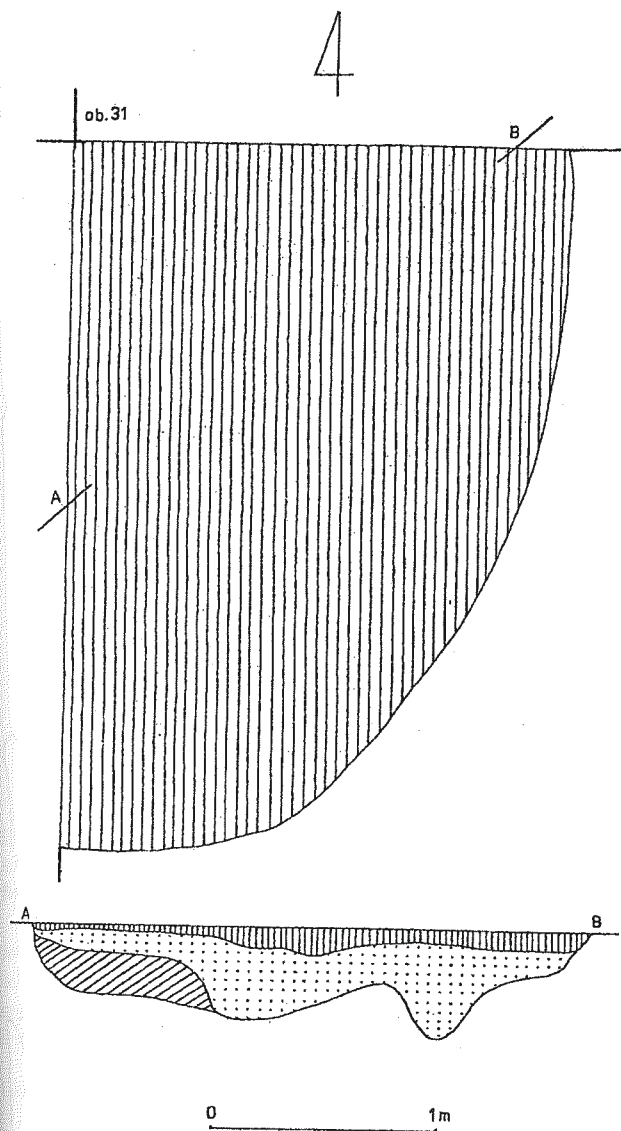
Fragment nieregularnej owalnej jamy barwy brunatnej o wymiarach 1,2×2,5 m (część wschodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 60 cm. Wypełnienie warstwowe – do gł. 10 cm – brunatne, poniżej zaś ciemnoszaro-brunatne (ryc. 15).

Obiekt 35

Nieregularna prostokątna jama barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,0×1,8 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 30 cm. Wypełnienie warstwowe tworzyły piasek jasnobrunatny, a pod nim brunatny (ryc. 16).

Inwentarz:

1. 9 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń ka-

Ryc. 14. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektu 31
 Abb. 14. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil des Objekts 31
 Рис. 14. Чарна, пам. 6. План и разрез объекта 31

mienny. 2. 6 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, wewn. ciemnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 4. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.

Obiekt 36

Fragment owalnej jamy barwy ciemnoszaro-brunatnej o wymiarach 0,9×1,9 m. Profil dość nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość ok. 65 cm. Wypełnienie w układzie warstwowym tworzyły: piasek ciemnoszaro-brunatny, brunatny i jasnobrunatny (ryc. 16).

Inwentarz:

1. 14 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. 1 bryłka granitu. 4. 1 okruch krzemienisty. 5. fragment polepy.

Obiekt 37

Fragment owalu barwy ciemnobrunatnej o wymiarach 0,8×1,1 m (część północna nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil nieco nieregularny, w połowie prosty, w połowie nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 60 cm. Wypełnienie warstwowe tworzyły: piasek ciemnobrunatny, brunatny, czarna ziemia. Wypełnienie zakłócone przez biegnącą skośnie kretowinę (ryc. 16).

Inwentarz:

1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka tłuczeń kamienny. 2. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 38

Nieregularny owal barwy brunatnej o wymiarach 1,0×2,4 m. Profil nieregularny. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie brunatne, a pod nim w części wschodniej ciemnobrunatne, a w części zachodniej ciemnoszaro-brunatne (ryc. 16)

Inwentarz:

1. Fragment talerza – placka z nie do końca przekłutą dziurką (tabl. IV, 1) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 4. 8 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię.

Obiekt 39

W dokumentacji rysunkowej brak informacji ma temat obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment wylewu naczynia (tabl. III, 19) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 18 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 bryłki polepy.

Obiekt 40

Na gł. 30 cm od oraniny przedstawił się jako nieregularny owal barwy brunatnej o wymiarach 0,6×1,0 m. Profil nieregularny. Obiekt miał największą głębokość 70 cm. Do gł. 20 cm wypełnienie tworzył piasek brunatny; do niego „doczepiony” „sopel” piasku szarobrunatnego (ryc. 17).

Inwentarz:

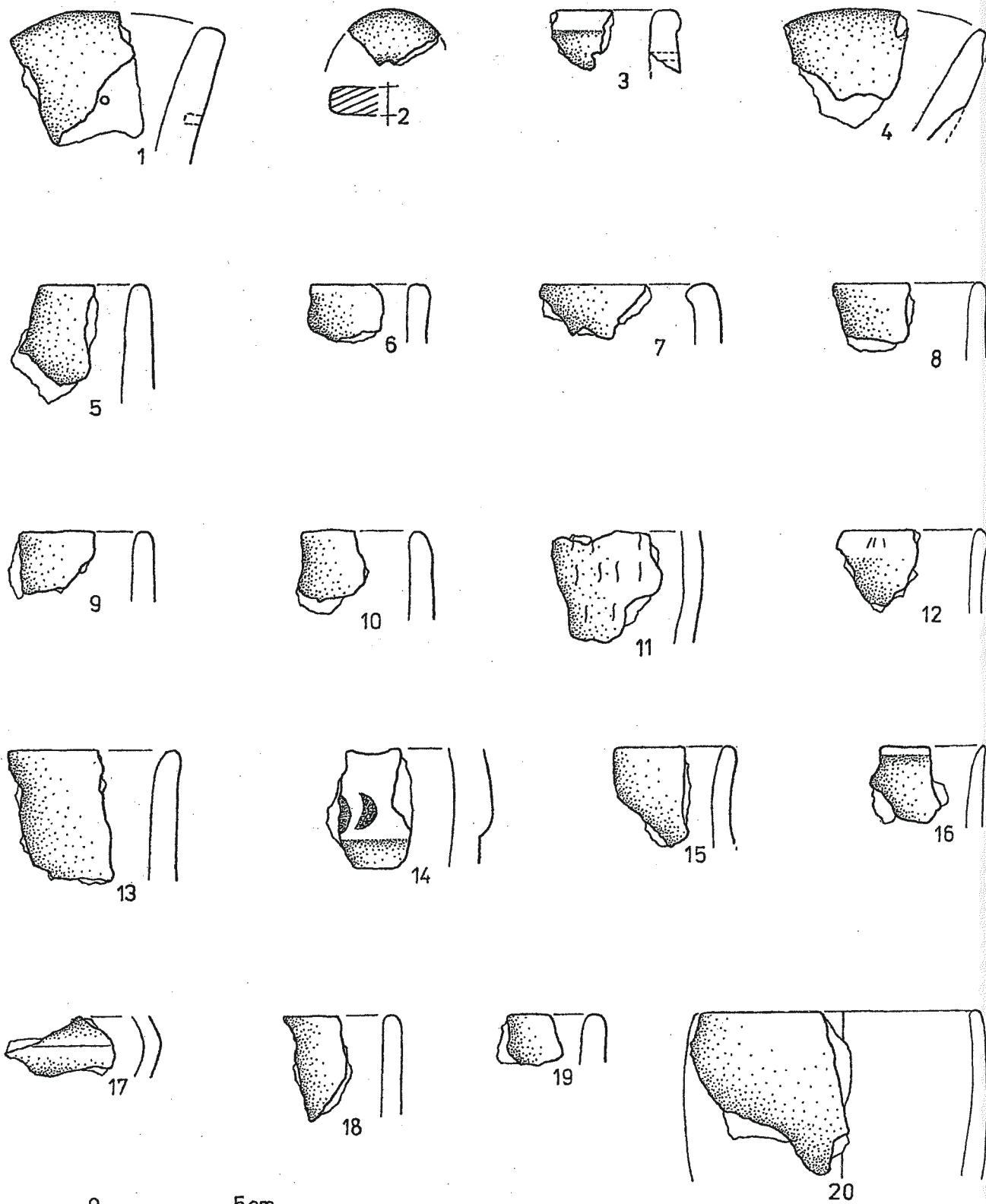
1. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 41

Plama brunatnego piasku o kształcie zbliżonym do kolistego o średnicy 1,8 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 50 cm. Wypełnienie warstwowe tworzyły: piasek brunatny, szarobrunatny, ciemnobrunatny (ryc. 17).

Inwentarz:

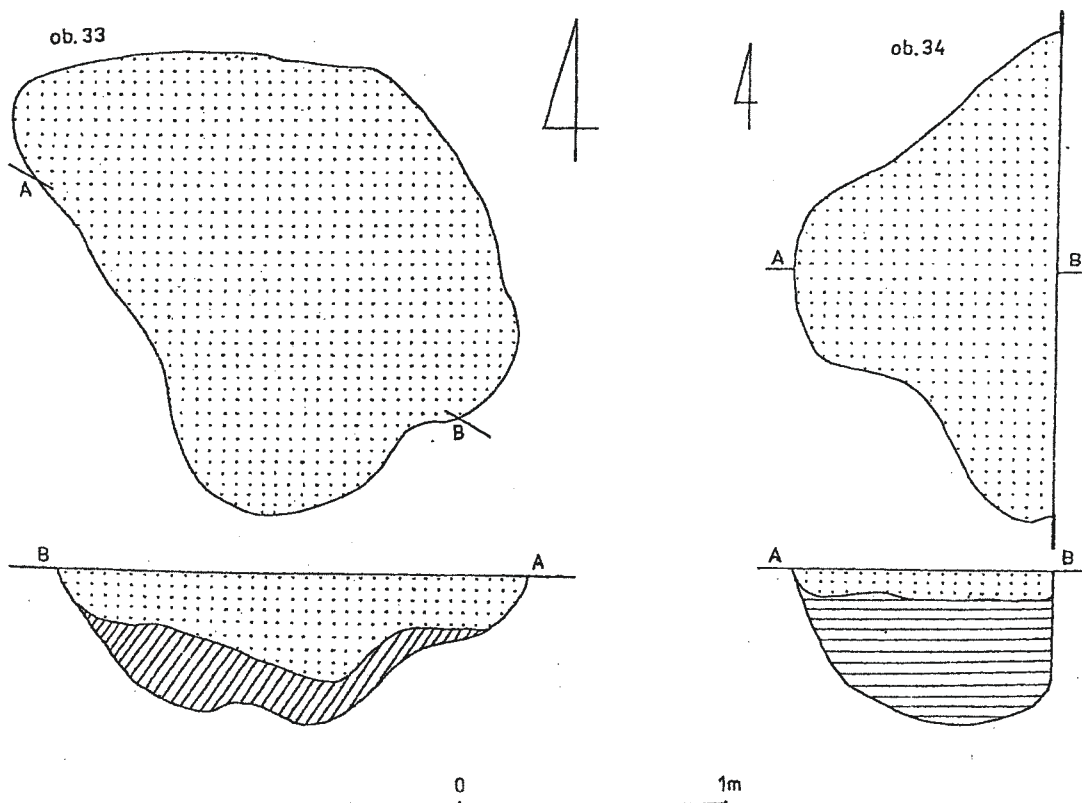
1. Fragment brzegu naczynia (tabl. III, 18) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy jasnobrunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna,

Tabl. IV. Czarna, stan. 6. Materiały z obiektów: 38 (1); 42 (2-4); 45 (5); 46 (6-8); 51 (9); 53 (10); 54 (11-14); 63 (15-16); 69 (17); 73 (18); 87 (19-20)

Taf. IV. Czarna, Fundst. Nr. 6. Materialien von den Objekten 38 (1); 42 (2-4); 45 (5); 46 (6-8); 51 (9); 53 (10); 54 (11-14); 63 (15-16); 69 (17); 73 (18); 87 (19-20)

Табл. IV. Чарна, пам. 6. Материалы из объектов: 38 (1); 42 (2-4); 45 (5); 46 (6-8); 51 (9); 53 (10); 54 (11-14); 63 (15-16); 69 (17); 73 (18); 87 (19-20)

Ryc. 12. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 33 i 34

Abb. 12. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 33, 34

Рис. 12. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 33 и 34

powierzchnia szorstka, domieszka piasek i mika. 4. 20 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwy brązowe, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 2 bryłki polepy. 6. Węgielki drzewne.

Obiekt 42

Kolistą plamą piasku o średnicy 0,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu.

Inwentarz:

1. Prześlik krążkowaty (tabl. IV, 2) – barwa brązowa, powierzchnia gładka. 2. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. IV, 3) – barwa brązowo-ceglasta, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment talerza – płacka (tabl. IV, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka/szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 6 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 43

Kolistą plamą szarego piasku o średnicy 0,5 m, z jasnobrunatnymi przebarwieniami po stronie wschodniej i zachodniej. Profil nieregularny. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie szare, natomiast po stronie wschodniej i zachodniej do głębokości ok. 10 cm wypełnienie jasnobrunatne (ryc. 26; 4).

Obiekt 44

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,4×0,6 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu.

Inwentarz:

1. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brązowa, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek, śladowe ilości tłuczenia kamiennego i mika.

Obiekt 45

Nieregularny owal, zbliżony do koła, barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,3×1,5 m. Profil nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 65 cm (ryc. 18).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 5) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 12 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Bryłka granitu.

Obiekt 46

Nieregularny prostokąt barwy szarej o wymiarach 1,9×2,3 m. Profil nieregularny, zbliżony do nieckowatego, z występami. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie stanowił szary piasek (ryc. 18).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka (tabl. IV, 6) – barwa brązowa, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 2. Fragment misy lub przykrywki (tabl. IV, 7) – barwa brązowa, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 8) – barwa brązowo-ceglasta, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 4. 19 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa brązowa, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 5. 13 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek

i tłuczeń kamienny. 6. 5 fragmentów ceramiki – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.

Obiekt 47

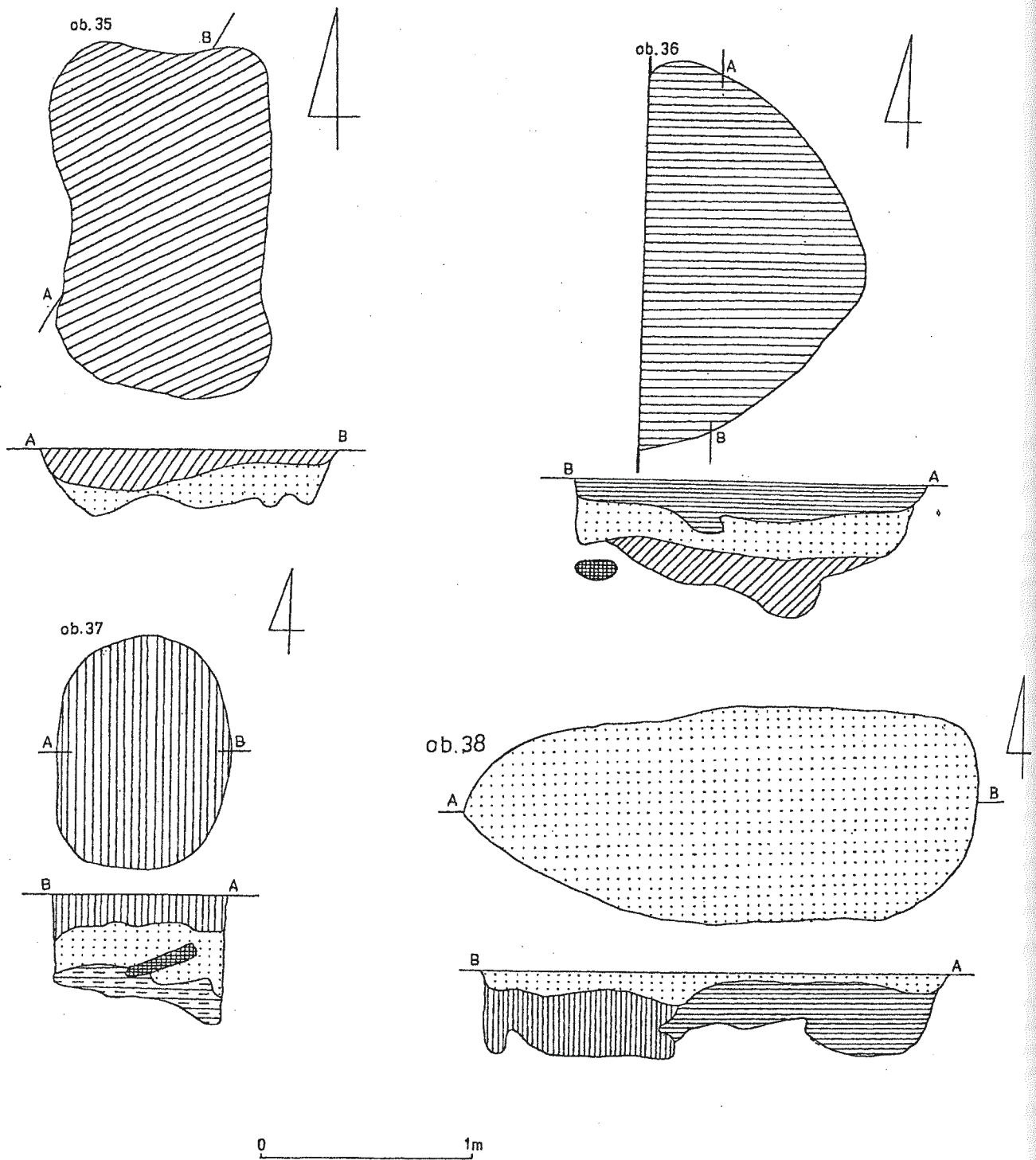
Nieregularna kolista plama szarego piasku o średnicy ok. 1,0 m. Profil regularny, nieckowaty, prosty. Obiekt miał największą głębokość 20 cm. Wypełnienie stanowił szary piasek (ryc. 19). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 48

Niewielki owal barwy (?) o wymiarach 0,5×0,6 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

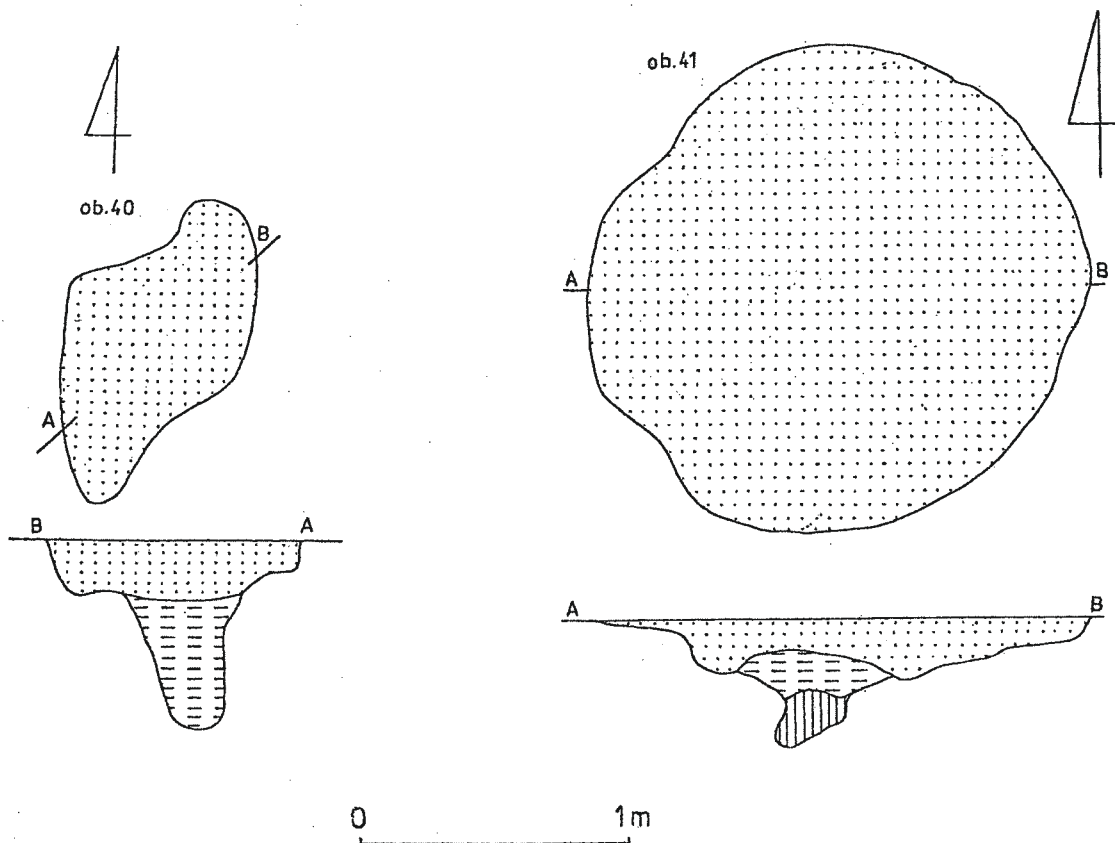
Obiekt 49

Kolista plama piasku o średnicy 0,4 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Ryc. 16. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 35, 36, 37 i 38
 Abb. 16. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 35, 36, 37, 38
 Рис. 16. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 35, 36, 37 и 38

Ryc.
 Abb.
 Рис.
 Obi
 rysu
 Obi
 Prof
 50 c
 Inw
 1. F
 pow
 char
 dom
 rakt
 mies
 ryst
 piase
 jasne
 piase
 Obi
 rysu
 Obi
 1
 1,7 m
 ok. 2

Ryc. 17. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 40 i 41
 Abb. 17. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 40, 41
 Рис. 17. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 40 и 41

Obiekt 50

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,5×0,9 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 51

Nieregularny owal barwy jasnobrunatnej, o wymiarach 1,4×1,7 m. Profil nieckowaty z występem. Obiekt miał największą głębokość 50 cm (bez występu – 25 cm) (ryc. 19).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu naczynia (tabl. IV, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 2. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka tłuczeń ceramiczny. 3. 10 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka tłuczeń kamienny. 4. 31 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 5. 28 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 52

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,7×1,3 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 53

Nieregularna, kolistą jama barwy jasnobrunatnej o średnicy ok. 1,7 m. Profil dość regularny, prosty. Obiekt miał największą głębokość ok. 20 cm (ryc. 20).

Inwentarz:

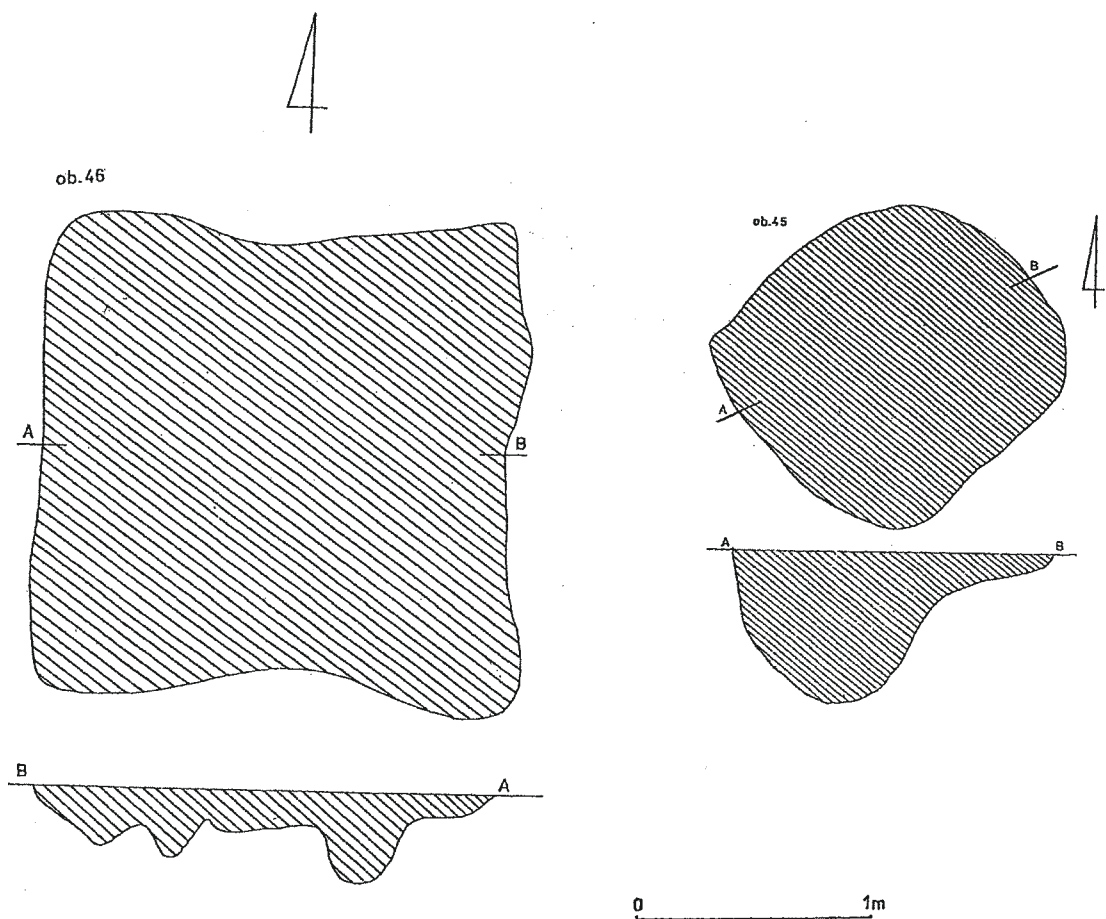
1. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 2. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny. 4. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka.

Obiekt 54

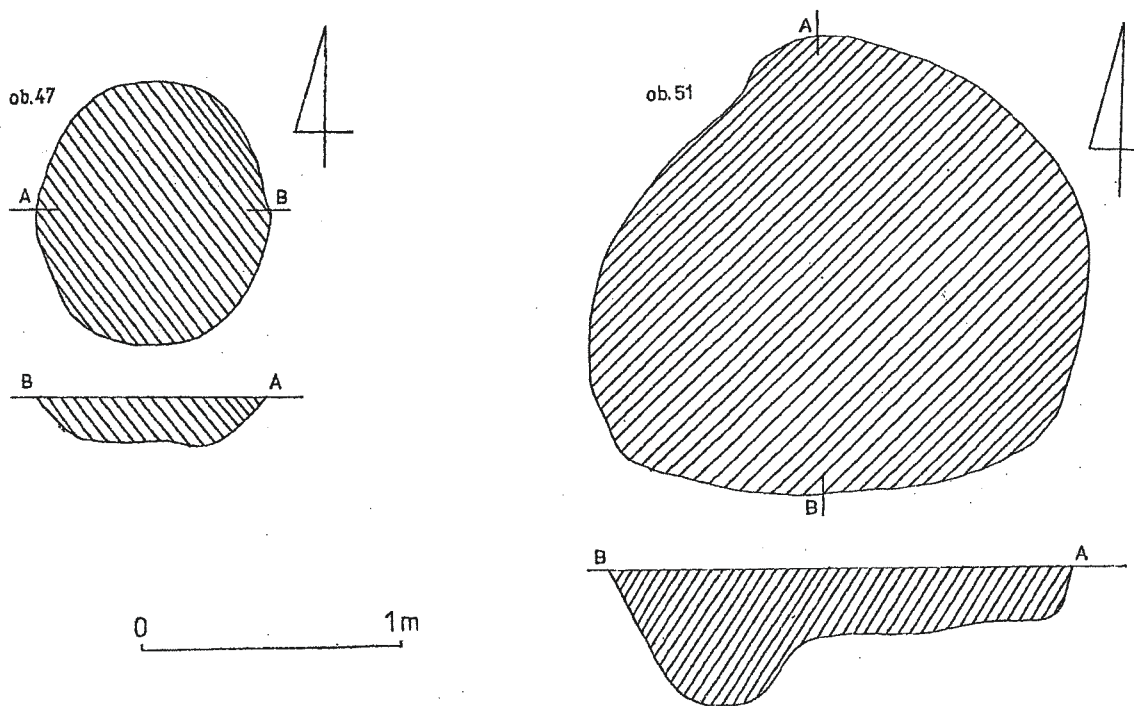
Owalna jama barwy szarej o wymiarach 0,7×1,0 m. Profil nieregularny, zbliżony do nieckowatego. Obiekt miał największą głębokość 50 cm. Wypełnienie tworzył piasek szary, jedynie w części spągowej widoczne były ciemnobrunatne przebarwienia (ryc. 20).

Inwentarz:

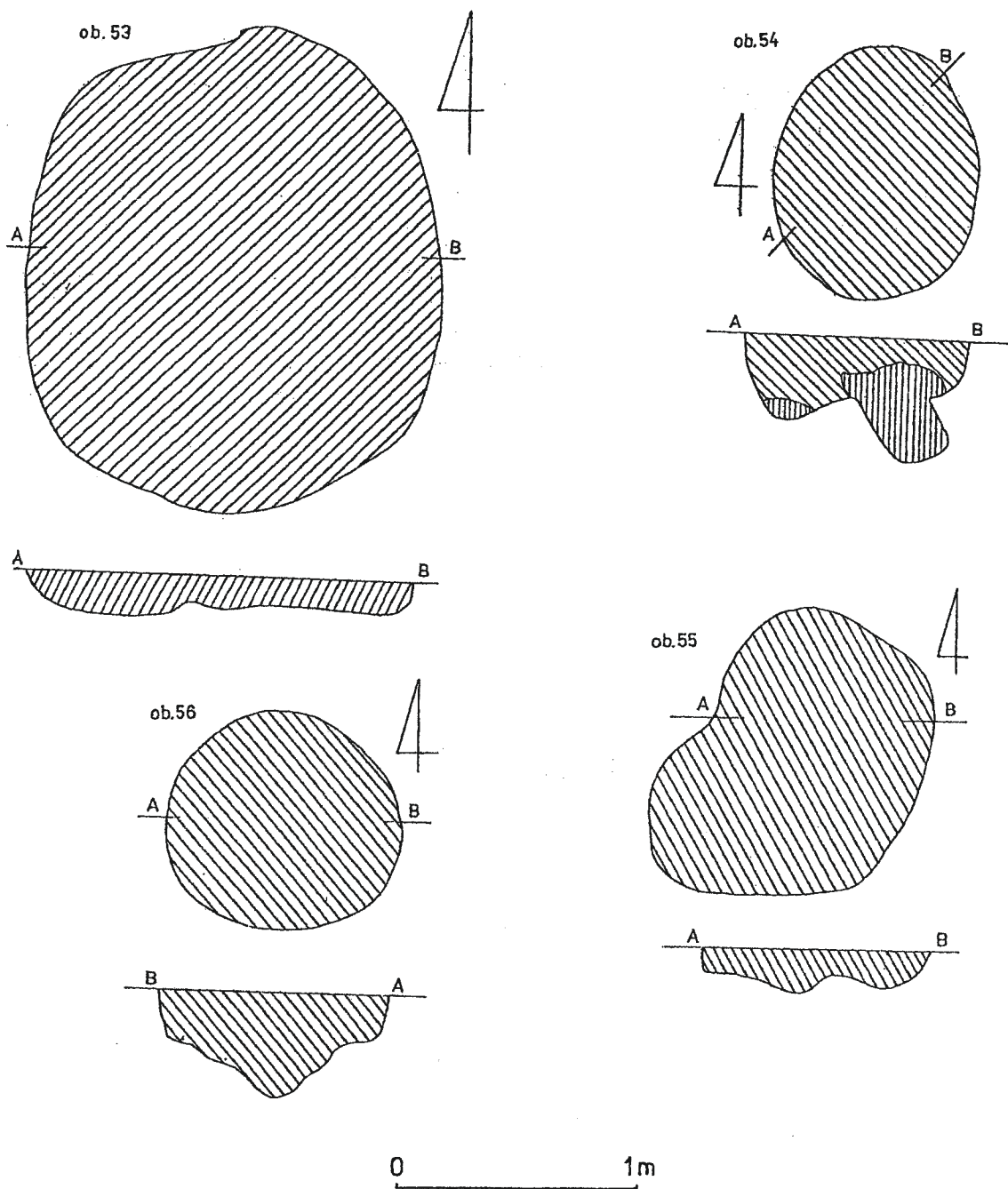
1. Fragment brzośca naczynia zdobiony odciskami paznokciowymi (tabl. IV, 11) – barwa jasnobrunatno-ceglasta, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 13) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu garnka? „zdobiony” na brzegu 3 krótkimi żłobkami/nakłuciami (tabl. IV, 12) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 4. Fragment brzośca naczynia z dołkami paznokciowo-palcowymi (tabl. IV, 14) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 6. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, wewn. ciemnoszara (czarna), powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 14 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych

Ryc. 18. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 45 i 46
 Abb. 18. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 35, 46
 Рис. 18. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 45 и 46

Ryc. 19. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 47 i 51
 Abb. 19. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 47, 51
 Рис. 19. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 47 и 51

Ryc. 20. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 53, 54, 55 i 56
 Abb. 20. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 53, 54, 55, 56
 Рис. 20. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 53, 54, 55 и 56

- barwy jasnobrunatne, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny

Obiekt 55

Nieregularny owal szarego piasku o wymiarach 1,0×1,2 m. Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 20 cm. Wypełnienie tworzył szary piasek (ryc. 20). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 56

Nieregularna plama szarego piasku o kształcie kolistym o średnicy ok. 1,1 m. Profil nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie tworzył szary piasek (ryc. 20).

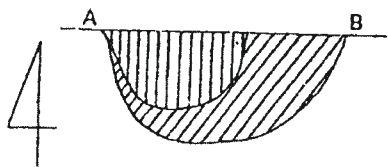
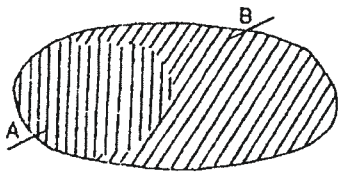
Inwentarz:

1. Fragment brzegu naczynia – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny. 3. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny. 4. 2 bryłki polipy. 5. Bryłka granitu.

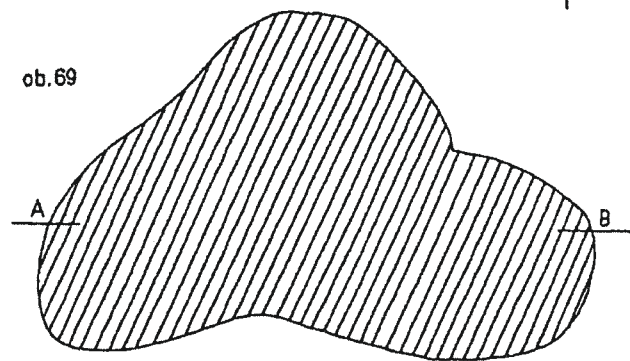
Obiekt 57

Kolista plama szarego piasku o średnicy 0,4 m. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość ok. 20 cm. Jasnobrunatny występ dochodził do głębokości 40 cm (ryc. 26; 5). Brak materiału zabytkowego.

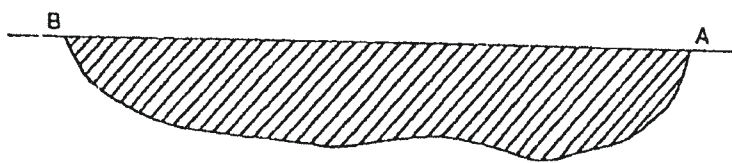
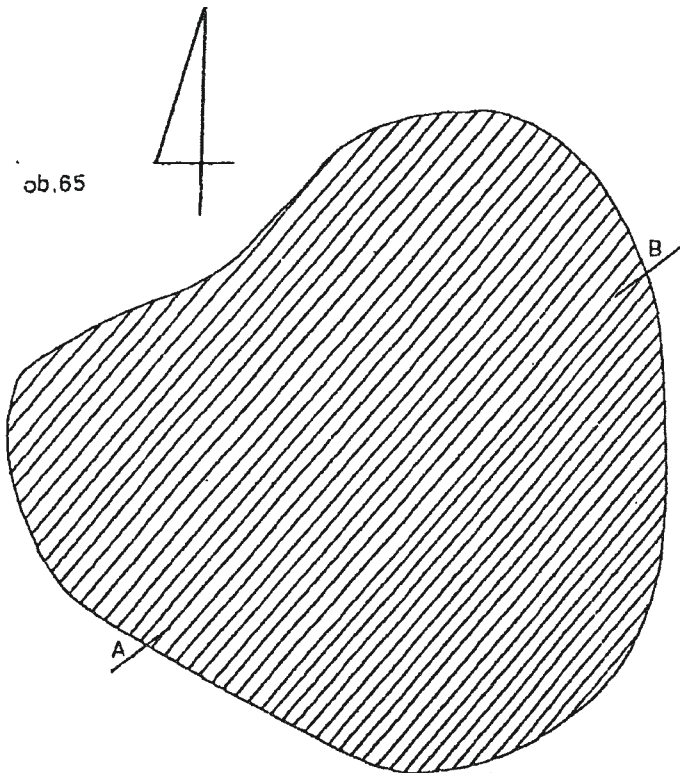
ob.58

ob.69

ob.65

0 1m

Ryc. 21. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 58, 65 i 69
 Abb. 21. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 58, 65, 69
 Рис. 21. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 58, 65 и 69

Ob
 W c
 filu
 40 c
 mat
 Ob
 Ob
 Inw
 1. F
 pow
 2. 2
 pow
 Ob
 kow
 Ob
 kow
 Ob
 fil m
 nie
 (ryc
 Inw
 1. F
 wier
 mer
 szor
 drob
 nia
 drob
 szor
 nie
 szor
 styc
 ka, c
 Ob
 rysu
 Ob
 x2,3
 40 c
 Inw
 1. 6
 sto-
 kam
 snob
 drob
 gład
 nie c
 wata

Obiekt 58

Regularny owal barwy jasnobrunatnej o wymiarach 0,5×1,2 m. W części zachodniej szare przebarwienia, widoczne również w profilu. Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie stanowił piasek jasnobrunatny (ryc. 21). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 59

W dokumentacji rysunkowej brak informacji na temat obiektu.

Obiekt 60

W dokumentacji rysunkowej brak informacji na temat obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek i drobny tłuczeń kamienny.
2. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 61

Kolista plama piasku o średnicy 0,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 62

Kolista plama piasku o średnicy 0,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 63

Nieregularna kolista plama szarego piasku o średnicy 0,5 m. Profil nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie stanowił szary piasek, jedynie w części spągowej jasnobrunatny (ryc. 26, 6).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu naczynia (tabl. IV, 15) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
2. Fragment brzegu naczynia (tabl. IV, 16) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
3. 6 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
4. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka tłuczeń kamienny.
5. 8 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek.
6. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek.

Obiekt 64

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,5×0,9 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 65

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o wymiarach 1,8×2,3 m. Profil prosty, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 40 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 21).

Inwentarz:

1. 6 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
3. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
4. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka tłuczeń ceramiczny.

Obiekt 66

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 1,0×1,4 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 67

Kolista plama piasku o średnicy 0,5 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu.

Inwentarz:

1. 10 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek.

Obiekt 68

Owalna jama barwy (?) o wymiarach 0,9×1,4 m (część zachodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 69

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o wymiarach 1,0×1,8 m. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość 20 cm. Wypełnienie tworzył jasnobrunatny piasek (ryc. 21).

Inwentarz:

1. Fragment brzośca wazy / czarki / misy (tabl. IV, 17) – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
2. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
4. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 70

Kolista plama piasku o średnicy 0,6 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 71

Owalna jama jasnobrunatnego piasku o wymiarach 1,0×1,7 m. Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 20 cm. Wypełnienie tworzył jasnobrunatny piasek (ryc. 22).

Inwentarz:

1. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, wewn. czarna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
2. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 72

Owalna jama barwy szarej o wymiarach 0,6×1,0 m z niewielkimi przebarwieniami ciemnobrunatnymi (część południowa nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil regularny, nieckowaty. Wypełnienie tworzył szary piasek. Obiekt miał głębokość 30 cm (ryc. 22). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 73

Nieregularny owal barwy szarej o wymiarach 0,6×1,3 m. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość 10 cm. Wypełnienie stanowił szary piasek (ryc. 22).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 18) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 74

Nieregularna plama szarego piasku o kształcie kolistym o średnicy ok. 1,5 m. Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 50 cm. Wypełnienie miało charakter warstwowy i tworzyły je: piasek szary i szarobrunatny (ryc. 22).

Inwentarz:

1. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek. 2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.

Obiekt 75

W dokumentacji rysunkowej brak informacji na temat obiektu.

Obiekt 76

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o wymiarach 0,8×1,2 m (część wschodnia nie odsłonięta z uwagi na zasięg wykopu). Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 40 cm. Wypełnienie miało charakter warstwowy – do 20 cm profil był prosty,

jasnobrunatny, poniżej zaś nieregularny, szary piasek (ryc. 23). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 77

Kolista plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,4 m. Profil dość regularny, prosty. Obiekt miał głębokość 30 cm. Wypełnienie stanowił piasek jasnobrunatny (ryc. 26, 7). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 78

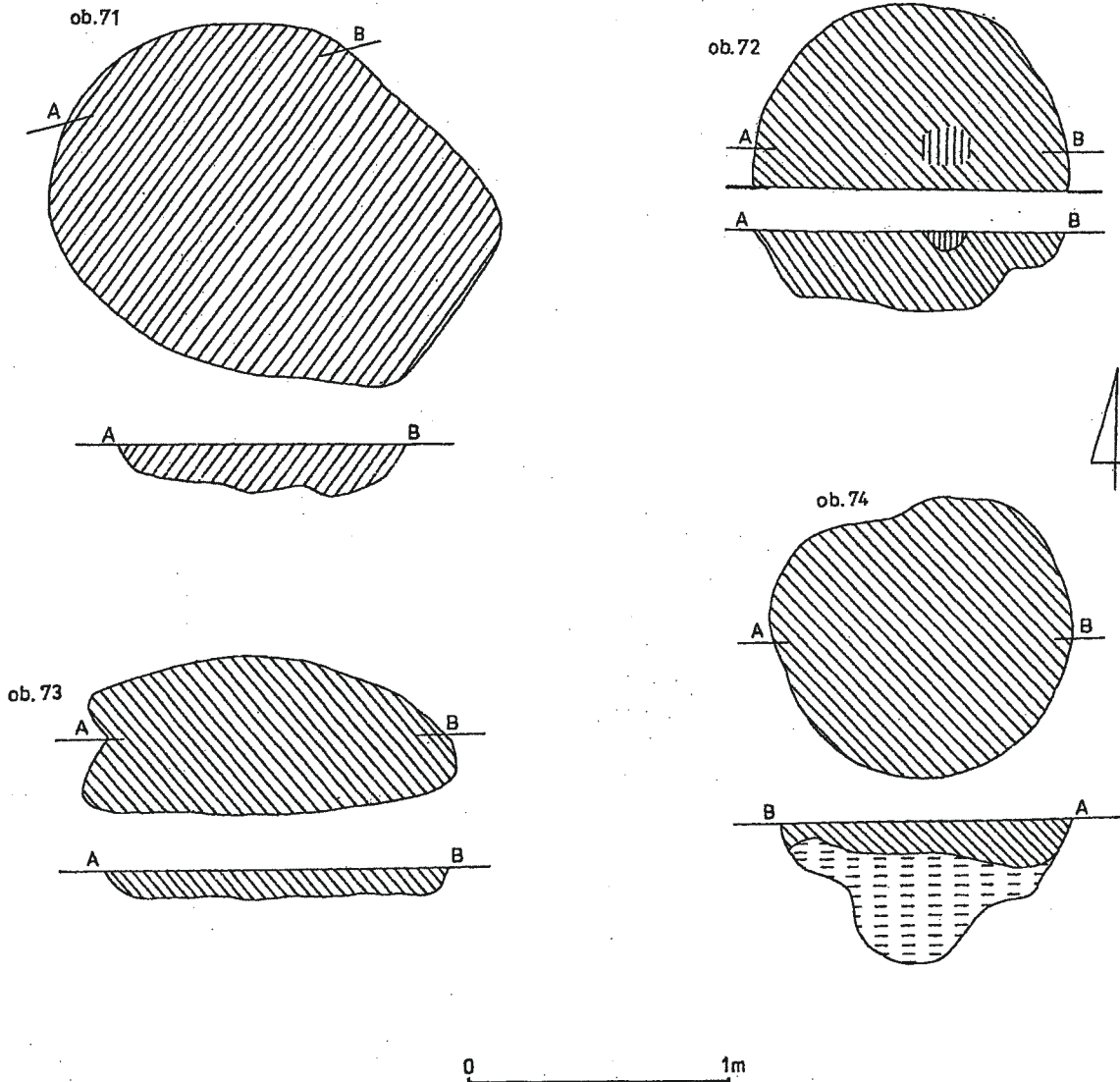
Nieregularny owal barwy (?) o wymiarach 1,3×1,5 m. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 79

Kolista plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,5 m. Profil prosty, regularny. Obiekt miał głębokość 20 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 8). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 80

Przedstawił się jako owal, zbliżony do koła barwy jasnobrunatnej o wymiarach 1,6×1,6 m. Profil dość regularny, prosty. Obiekt miał

Ryc. 22. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 71, 72, 73 i 74

Abb. 22. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 71, 72, 73, 74

Рис. 22. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 71, 72, 73 и 74

głębokość nieco ponad 20 cm. Wypełnienie miało układ warstwowy i tworzyły go: piasek jasnobrunatny i szary. W profilu północnym (A-B) 3 kretowiny (ryc. 23). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 81

Nieco nieregularna jama kolista barwy jasnobrunatnej o średnicy 0,5 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 10 cm. Wypełnienie tworzył jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 9). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 82

Owalna jama jasnobrunatnego piasku o wymiarach 0,4×0,7 m. Profil nieregularny, prosty. Obiekt miał głębokość 10 cm. Wypełnienie tworzył jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 10). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 83

Kolista plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,4 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 30 cm (ryc. 26, 11). Brak materiału zabytkowego.

obiekt 84

Jasnobrunatny owal o wymiarach 0,3×0,4 m. Profil nieregularny z tendencją do nieckowatego. Obiekt miał głębokość 20 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 12).

Inwentarz:

1. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. V, 1) – barwa ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. V, 2) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu misy / wazy – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 4. 10 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka,

domieszka piasek. 5. 7 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka tłuczeń kamienny. 6. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 7. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 85

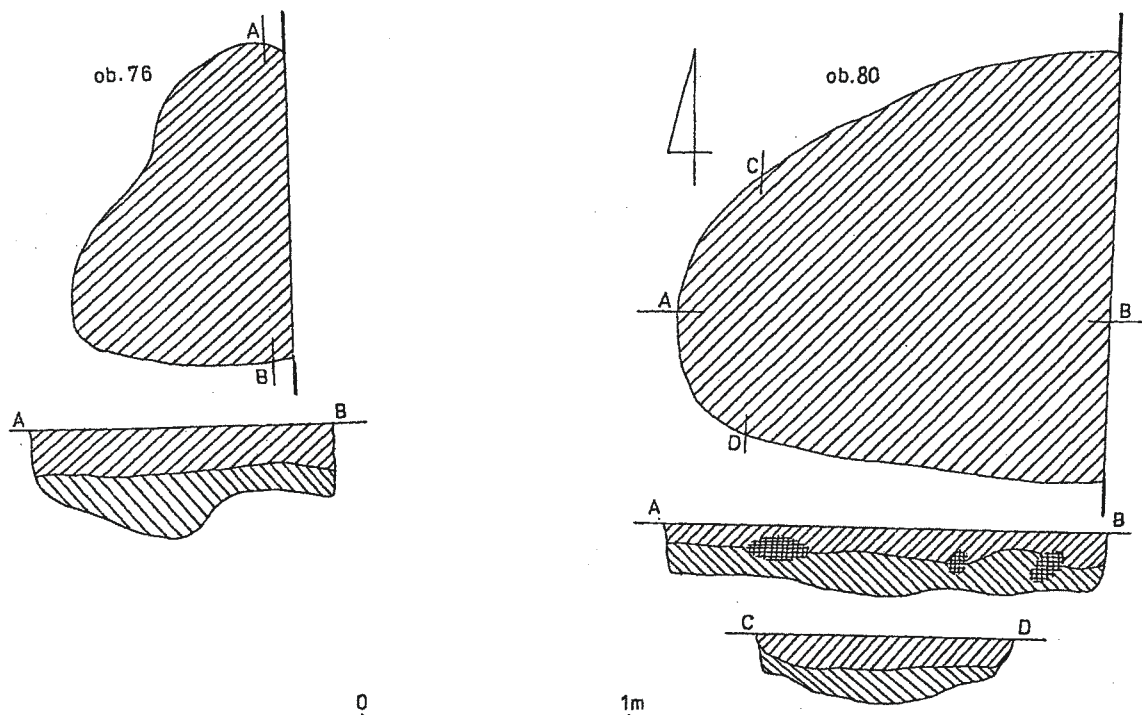
Jasnobrunatny owal o wymiarach 0,4×0,5 m. Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 30 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 13). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 86

Brunatna, owalna jama o wymiarach 1,0×1,7 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 40 cm. Wypełnienie stanowił brunatny piasek (ryc. 24).

Inwentarz:

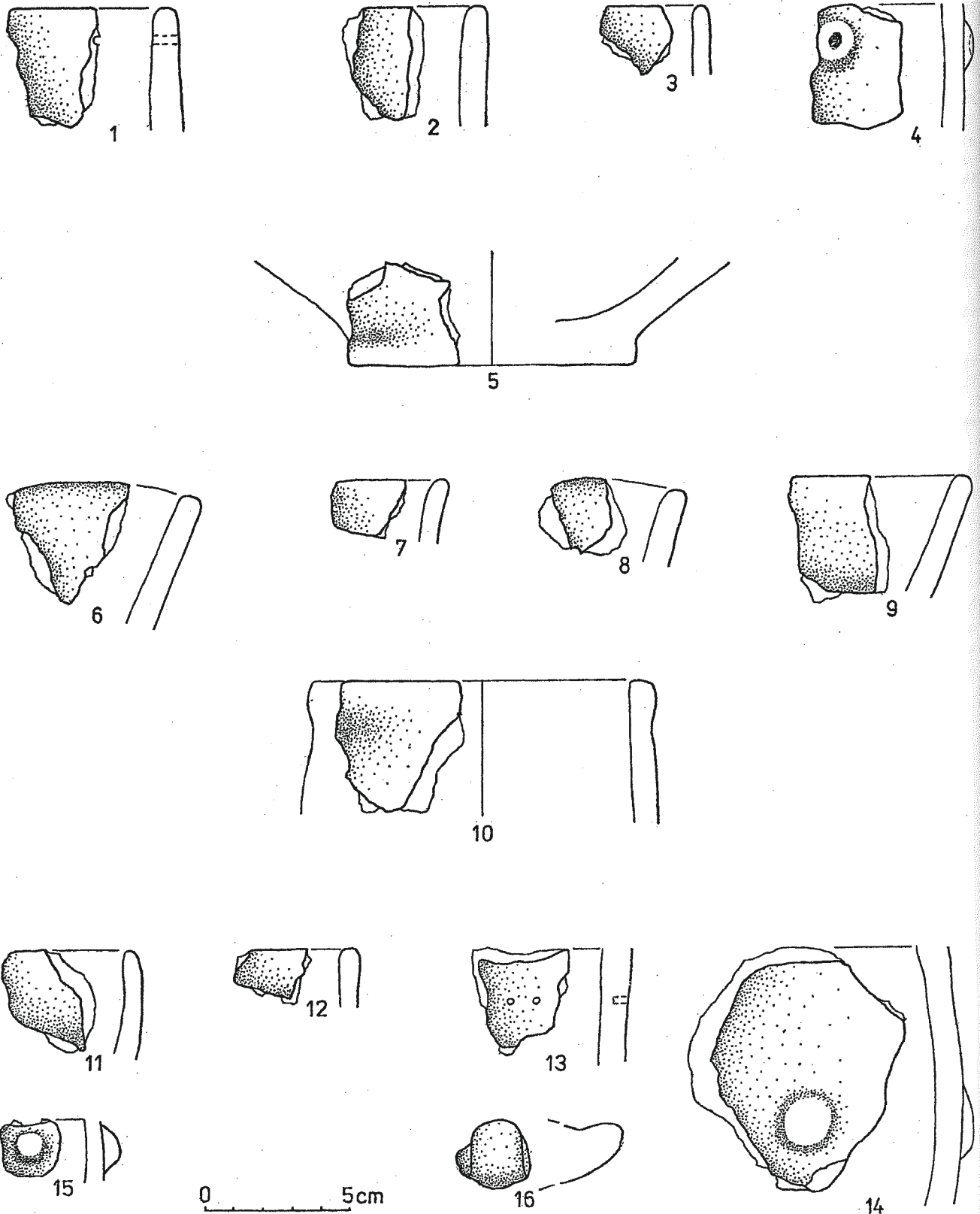
1. Fragment placka – talerza (tabl. V, 6) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu wazy? (tabl. V, 7) – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment placka – talerza (tabl. V, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment brzegu misy (tabl. V, 9) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment naczynia garnkowatego (tabl. V, 10) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 6. Fragment miseczki (tabl. V, 11) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 7. Fragment brzegu garnka? (tabl. V, 12) – barwa brunatno-szara, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 8. Fragment brzuśca garnka z guzkiem z misczkowatym wgłębieniem (tabl. V, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 9. Fragment dna naczynia (tabl. V, 5) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka

Ryc. 23. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 76 i 80

Abb. 23. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 76, 80

Рис. 23. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 76 и 80

Tabl. V. Czarna, stan. 6. Materiały z obiektów: 84 (1-3); 86 (4-14, 16); 97 (15)
 Taf. V. Czarna, Fundst. Nr. 6. Materialien von den Objekten 84 (1-3); 86 (4-14, 16); 97 (15)
 Табл. V. Чарна, пам. 6. Материалы из объектов: 84 (1-3); 86 (4-14, 16); 97 (15)

piasek i
 śr. dna -
 - barwa
 czeń ka
 talerza
 barwa b
 12. Frag
 16) - ba
 i tłucze
 barwa c
 drobne,
 powierz
 nie cha
 chropow
 powierz
 styczny
 piasek i

Obiekt

Nie
 mentac
 Inwen
 1. Frag
 wierzch
 2. Frag
 wierzch
 terystyc
 4. Frag
 wewn. c
 tów dro
 wierzch

Рис. 24.
 Abb. 24.
 Рис. 24.

piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię; śr. dna – 10 cm. 10. Fragment brzuśca garnka z guzkiem (tabl. V, 14) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, którego ziarna przebijają powierzchnię. 11. Fragment talerza – placka z dziurkami nie do końca przekłutymi (tabl. V, 13) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata/gładka, domieszka piasek. 12. Fragment brzegu garnka? 13. Fragment uchwytu naczynia (tabl. V, 16) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 14. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 15. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, wewn. czarna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 16. 13 fragmenty drobnych, nie charakterystycznych – barwy ceglasto-brunatne, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 17. 40 fragmenty drobnych, nie charakterystycznych – barwy brunatne, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 87

Nieregularny owal barwy (?) o wymiarach 0,7×0,8 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment misy/ garnka (tabl. IV, 20) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny; śr. – 10 cm.
2. Fragment brzegu garnka? (tabl. IV, 19) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
3. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
4. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
5. 5 fragmentów drobnych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 88

Kolista plama piasku o średnicy 0,4 m. W dokumentacji rysunkowej brak profilu obiektu. Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 89

Nieregularny, brunatny owal o wymiarach 1,0×1,2 m. Profil nieregularny nieckowaty. Obiekt miał głębokość 30 cm. Wypełnienie stanowił brunatny piasek (ryc. 24).

Inwentarz:

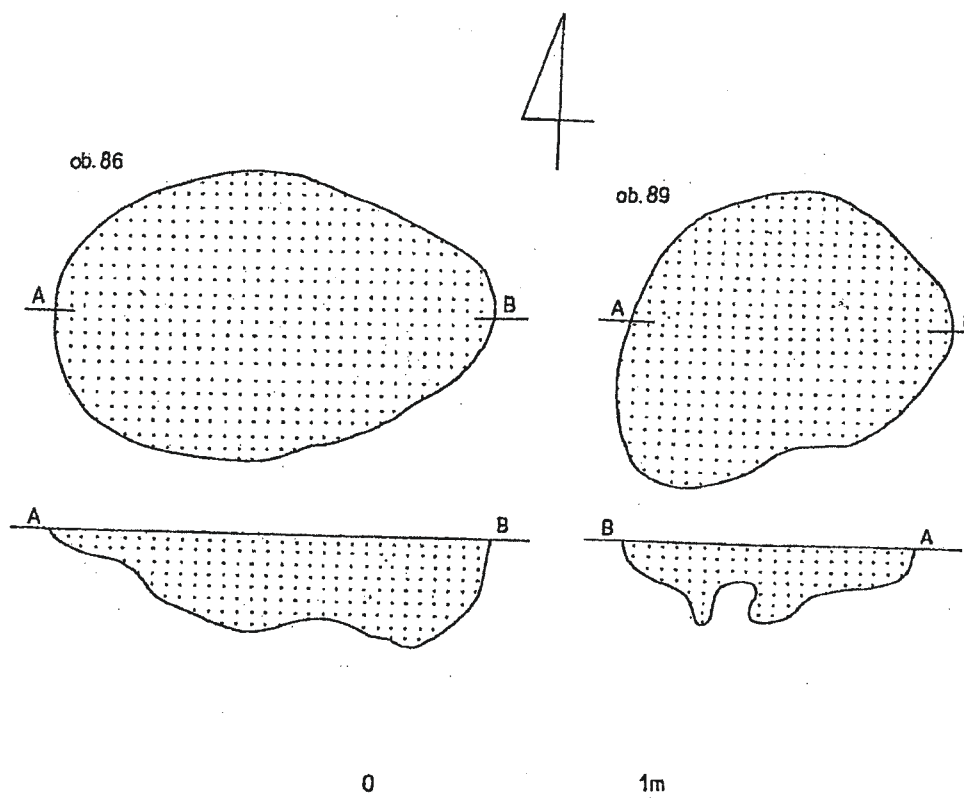
1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
2. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
4. 4 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 90

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o kształcie kolistym o średnicy 1,6 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 30 cm (ryc. 25).

Inwentarz:

1. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
2. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek.
3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.
4. 3 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Ryc. 24. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 86 i 89
 Abb. 24. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 86, 89
 Рис. 24. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 86 и 89

Obiekt 91

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,4 m. Profil nieregularny, prosty. Obiekt miał głębokość w części zachodniej 10 cm, natomiast w części wschodniej 20 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 14). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 92

Kolistą plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,4 m. Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał największą głębokość 20 cm (ryc. 26, 15). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 93

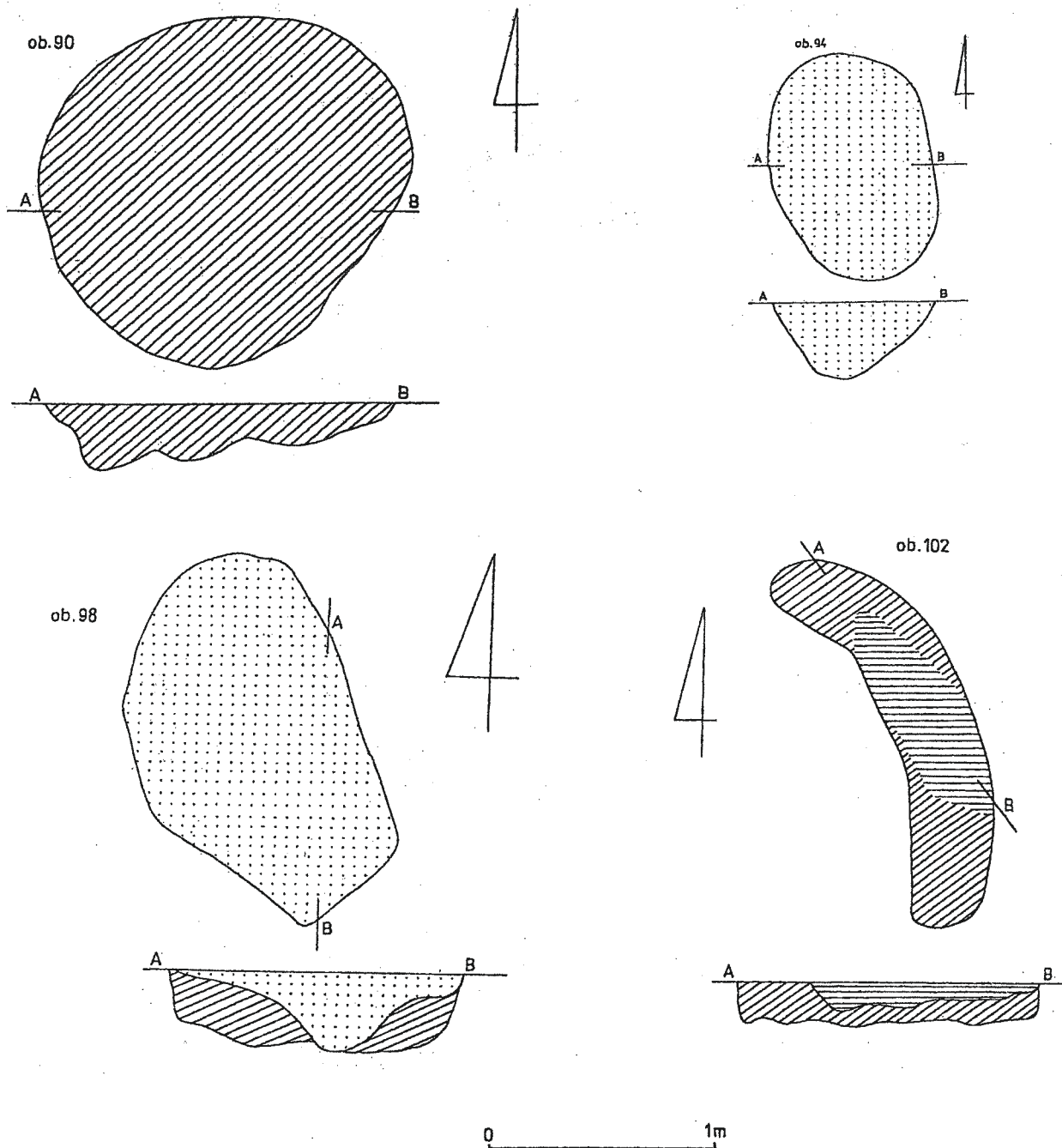
Kolistą plama brunatnego piasku o średnicy 0,4 m. Profil regularny nieckowaty, prosty. Obiekt miał głębokość 50 cm. Wypełnienie stanowił brunatny piasek (ryc. 26, 16).

Inwentarz:

1. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 94

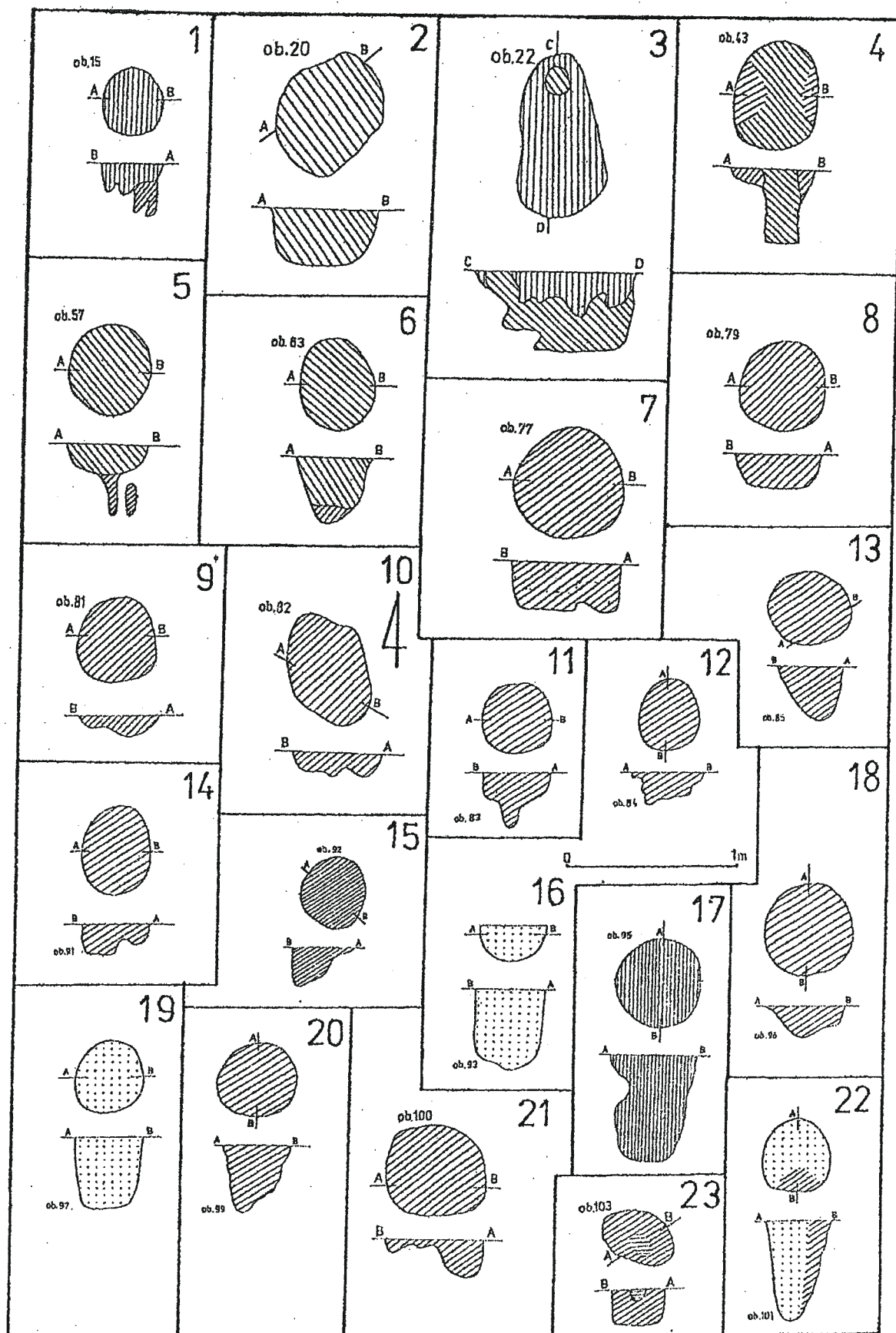
Ował barwy brunatnej o wymiarach 0,6×1,0 m. Profil nieckowaty. Obiekt miał głębokość 35 cm (ryc. 25). Brak materiału zabytkowego.

Ryc. 25. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy obiektów 90, 94, 98 i 102

Abb. 25. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Objekte 90, 94, 98, 102

Рис. 25. Чарна, пам. 6. План и разрез объектов 90, 94, 98 и 102

Ryc. 26. Czarna, stan. 6. Rzut poziomy i pionowy dołków posłupowych
 Abb. 26. Czarna, Fundst. Nr. 6. Grundriss und Profil der Pfostenlöcher
 Рис. 26. Чарна, пам. 6. План и разрез столбовых ямок

Obiekt 95

Kolista plama piasku o średnicy 0,5 m. Profil nieco nieregularny, zbliżony do prostokątnego. Obiekt miał głębokość 60 cm (ryc. 26, 17). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 96

Kolista plama jasnobrunatnego piasku o średnicy 0,5 m. Profil nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 20 cm. Wypełnienie stanowił jasnobrunatny piasek (ryc. 26, 18). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 97

Kolista plama piasku brunatnego o średnicy 0,4 m. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość 40 cm (ryc. 26, 19).

Inwentarz:

1. Fragment brzuśca naczyń z guzkiem lub elementem listwy plastycznej (tabl. V, 15) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 2. 1 fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Obiekt 98

Nieregularny owal barwy brunatnej o wymiarach 1,0×1,6 m. W profilu 2 rodzaje wypełnienia. Pierwszy to brunatny piasek, w profilu nieckowaty, drugi natomiast to piasek jasnobrunatny, usytuowany po stronie północnej i południowej, mający kształt prostokątny. Obiekt miał głębokość 40 cm (ryc. 25). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 99

Kolista plama piasku jasnobrunatnego o średnicy 0,5 m. Profil nieco nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 40 cm (ryc. 26, 20). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 100

Nieregularna plama jasnobrunatnego piasku o kształcie kolistym i średnicy ok. 0,6 m. Profil bardzo nieregularny, nieckowaty. Obiekt miał najniższą głębokość 5 cm, zaś największą 20 cm (ryc. 26, 21). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 101

Kolista plama piasku brunatnego o średnicy 0,4 m. W południowej części obiektu jasnobrunatne przebarwienia widoczne też w profilu. Profil regularny, nieckowaty. Obiekt miał głębokość 60 cm (ryc. 26, 22). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 102

Nieregularny, wydłużony owal (półksiężyc) o wymiarach 0,4×1,7 m, barwy jasnobrunatnej. W centralnej partii obiektu ciemnoszaro-brunatna owalna plama o wymiarach 0,4×1,0 m, widoczna również w profilu. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość ok. 20 cm (ryc. 25). Brak materiału zabytkowego.

Obiekt 103

Owalna plama piasku jasnobrunatnego o wymiarach 0,3×0,5 m. W południowo-centralnej części obiektu ciemnobrunatne przebarwienie widoczne też w profilu. Profil regularny, prosty. Obiekt miał głębokość 20 cm (ryc. 26, 23).

Słup 5

W dokumentacji rysunkowej brak informacji na temat obiektu.

Inwentarz:

1. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnobrunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment drobny, nie charakterystyczny – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 3. 2 fragmenty drobne, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

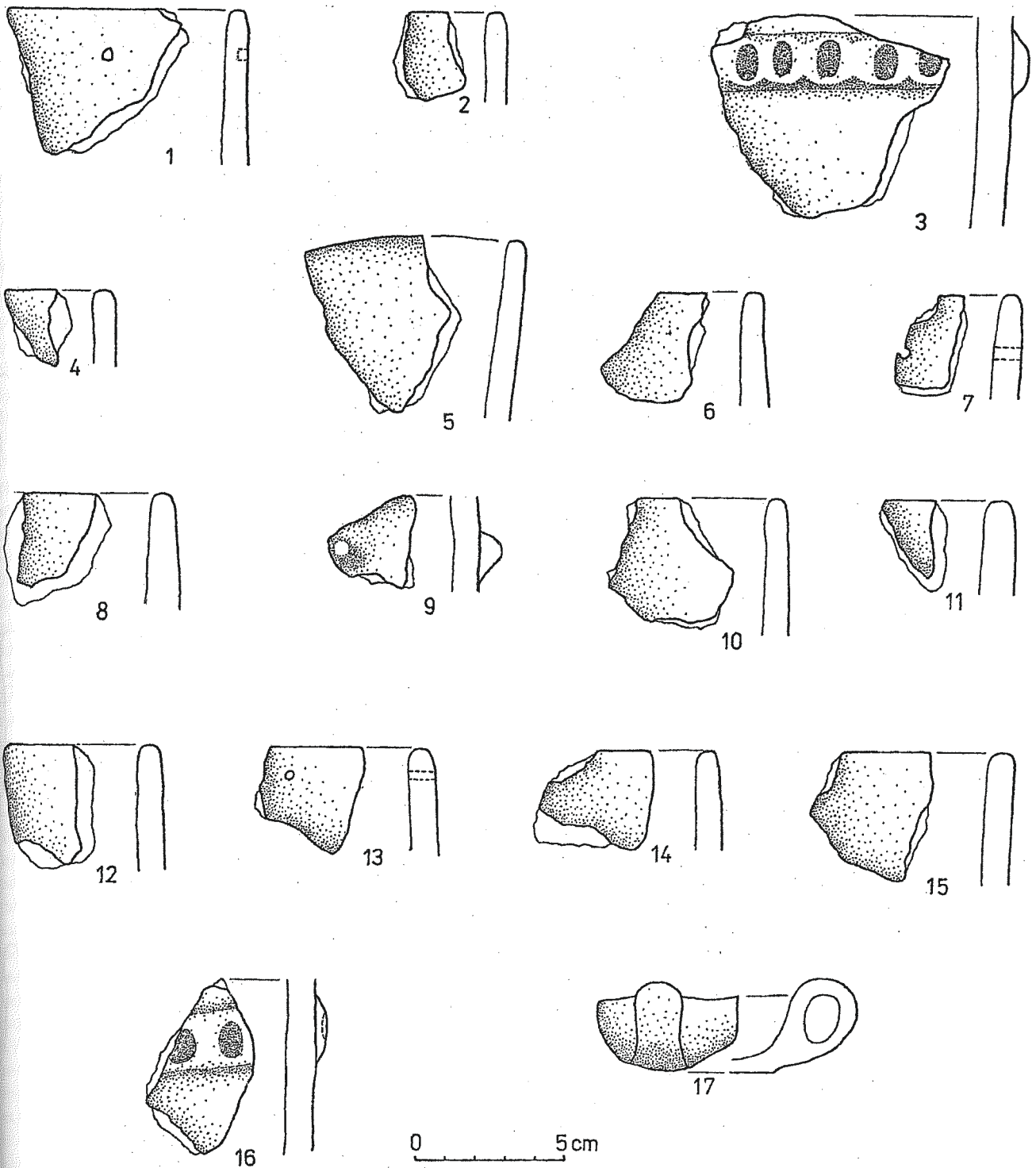
2.2. MATERIAŁY LUŻNE

W miejscu tym przedstawione zostaną materiały, pochodzące spoza obiektów. Będą to więc źródła zebrane z powierzchni stanowiska, wybrane z krawędzi piaskowni oraz wyeksplorowane w ramach poszczególnych wykopów i ich odpowiednich warstw mechanicznych. Materiał z powierzchni:

1. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 11) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 12) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu wazy/garnka (tabl. VI, 14) – barwa ceglasta, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 4. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią wylewu (tabl. VI, 13) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i mika. 5. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 15) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. Fragment brzuśca garnka z listwą plastyczną i umieszczonymi na niej dołkami palcowymi (tabl. VI, 16) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 7. Fragment czerpaka z taśmowatym uchem (tabl. VI, 17) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 8. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 9. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 10. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 11. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 12. 20 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 13. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika.

Materiał z powierzchni – krawędź piaskowni:

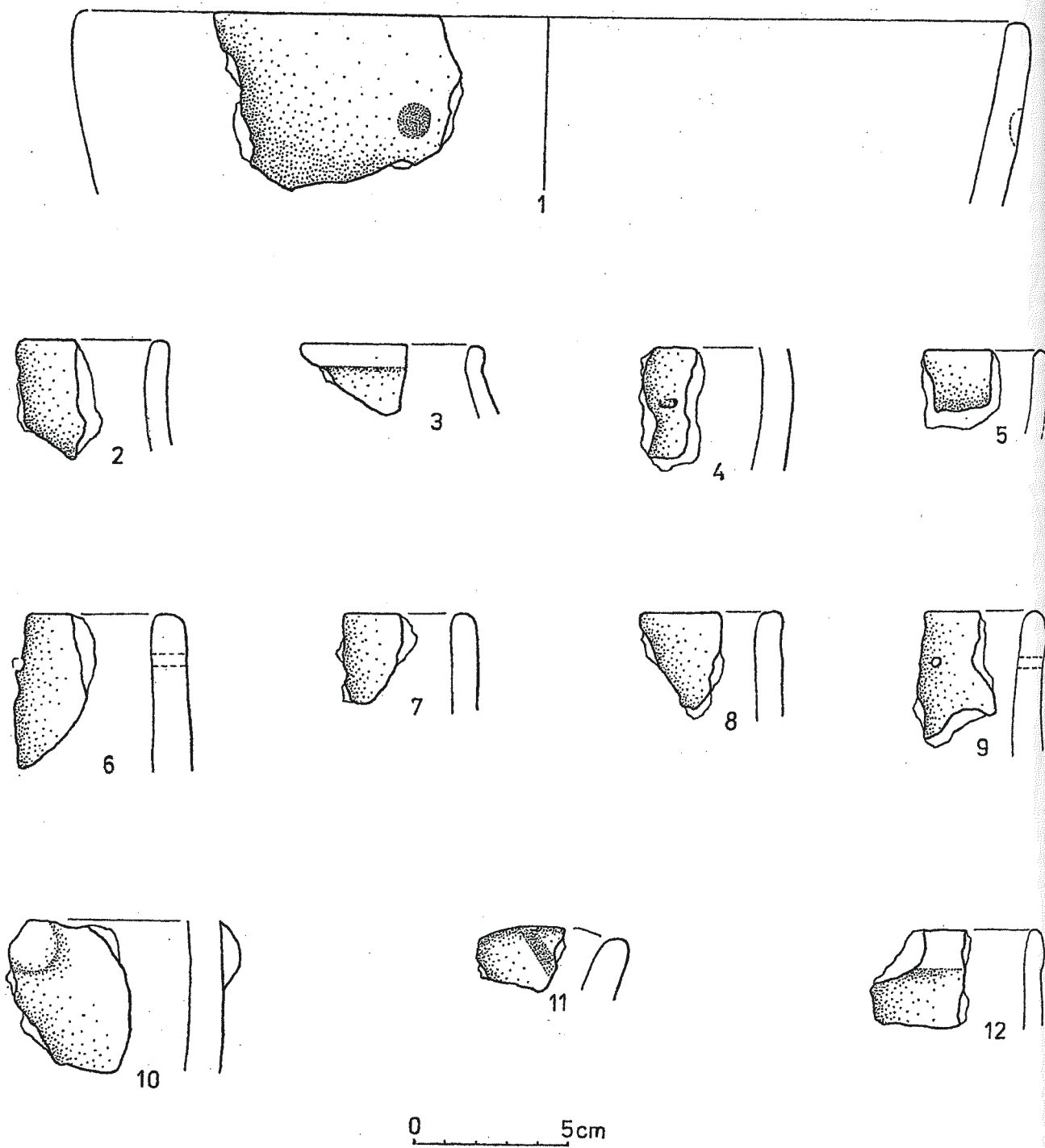
1. Fragment brzegu garnka? z nie do końca przekłutą dziurką lub odciśnięciem stempelka (ewentualnie jest to ślad po domieszce) (tabl. VI, 1) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzuśca garnka z listwą plastyczną i umieszczonymi na niej dołkami palcowymi (tabl. VI, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 7. Fragment talerza – placka (tabl. VI, 5) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka/gładka, domieszka piasek. 8. Fragment brzegu garnka? (tabl. VI, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 9. Fragment brzuśca garnka z guzkiem (tabl. VI, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 10. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią

Tabl. VI. Czarna, stan. 6. Materiały luźne: materiał z powierzchni – krawędź piaskowni (1-10); materiały z powierzchni (11-17)

Taf. VI. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien: Material von der Oberfläche – Rand der Sandgrube (1-10); Material von der Oberfläche (11-17)

Табл. VI. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы: подъемный материал – край котлована песчаного карьера (1-10); подъемный материал (11-17)

Tabl. VII. Czarna, stan. 6. Materiały luźne - wykop I (1-12)

Taf. VII. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien - Grabungsschnitt I (1-12)

Табл. VII. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы - раскоп I (1-12)

(ta
mi
- b
fra
we
fra
jas
me
lub
i th
sty
pia
cie

Wy
Wa
bru
brz
VII
ka
5)
i th
- b
pia
sty
dor
- b
35
dor
go
sch
I wa
(tab
mie
czy
2) -
3. F
- ba
tuc
kra
pow
(tab
dor
nac
bru
i mi
nat
8. F
pow
Frag
wa p
i th
- ba
men
bru
śro
wier
nie
dor
char
mie
nie
chro

(tabl. VI, 7) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 11. 3 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 12. 1 fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa jasnobrunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 13. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa czarna, wewn. jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 14. 51 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna lub brunatna, powierzchnia chropowata / szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 15. 14 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 16. 3 fragmenty tłuka kamiennego – rozcieracza. 17. 4 fragmenty polepy.

Wykop I

Warstwa orna: 1. Fragment brzegu wazy? (tabl. VII, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 2. Fragment brzuśca naczynia z małym dołkiem paznokciowo-palcowym (tabl. VII, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 3. Fragment brzegu miseczki (tabl. VII, 5) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 4. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 5. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 6. 4 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 7. 35 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych, pow. szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 8. Wiór z rdzenia dwupiętowego (tabl. XIV, 1) – krzemień czekoladowy; kultura świderska (paleolit schyłkowy); wymiary: dł. – 47 mm, szer. – 15 mm, gr. – 5 mm.

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment dużej misy z dołkiem palcowym (tabl. VII, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia; śr. wylewu – 32 cm. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. VII, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. VII, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika. 4. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. VII, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 5. Fragment brzuśca garnka z guzkiem (tabl. VII, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 6. Fragment brzegu garnka? (tabl. VII, 7) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika. 7. Fragment brzegu garnka? (tabl. VII, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 8. Fragment brzegu garnka? (tabl. VII, 12) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika. 9. Fragment talerza – placka ze śladem plecionki (tabl. VII, 11) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 10. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 11. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 12. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 13. 6 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 14. 73 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 15. 13 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłużeń kamienny.

Wykop II

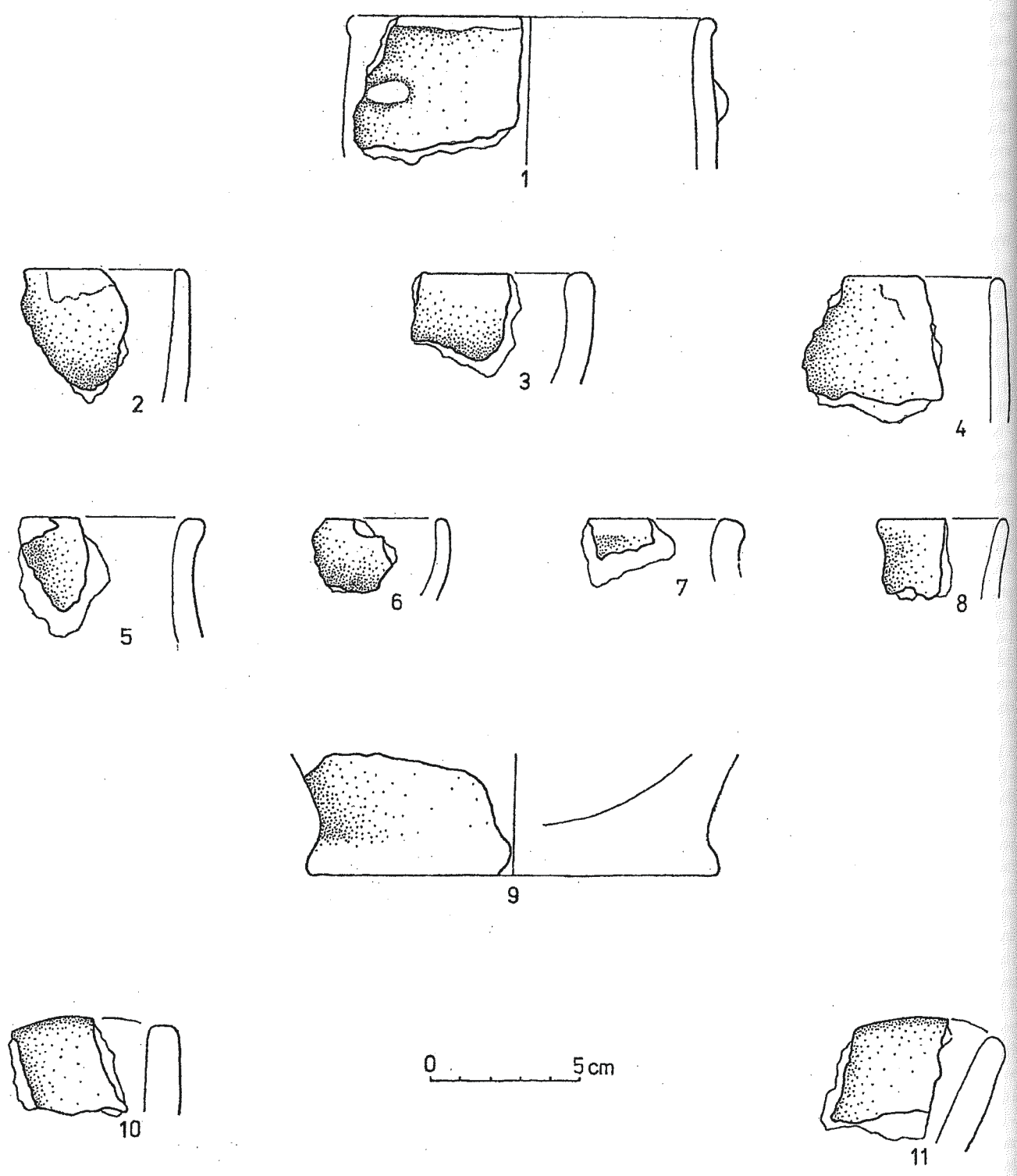
I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu misy? (tabl. VIII, 3) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. VIII, 4) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. VIII, 5) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 4. Fragment brzegu naczynia – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 5. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 6. 32 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 7. 14 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 8. Tłuk kamienny – rozcieracz (tabl. XIV, 4). 9. Łuska krzemieniowa.

II warstwa mechaniczna: 1. Fragment czarki / miseczki (tabl. VIII, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 2. Fragment talerza – placka (tabl. VIII, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 3. Fragment talerza – placka (tabl. VIII, 11) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika. 4. Fragment brzegu wazy? (tabl. VIII, 7) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 5. Fragment brzegu misy? (tabl. VIII, 2) – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 6. Fragment garnka z guzkiem (tabl. VIII, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny; śr. wylewu – 12 cm. 7. Fragment brzegu wazy / garnka (tabl. VIII, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 8. Fragment dna garnka (tabl. VIII, 9) – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny; śr. dna – 14 cm. 9. 7 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 10. 52 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 11. Bryłka granitu. 12. Bryłka polepy.

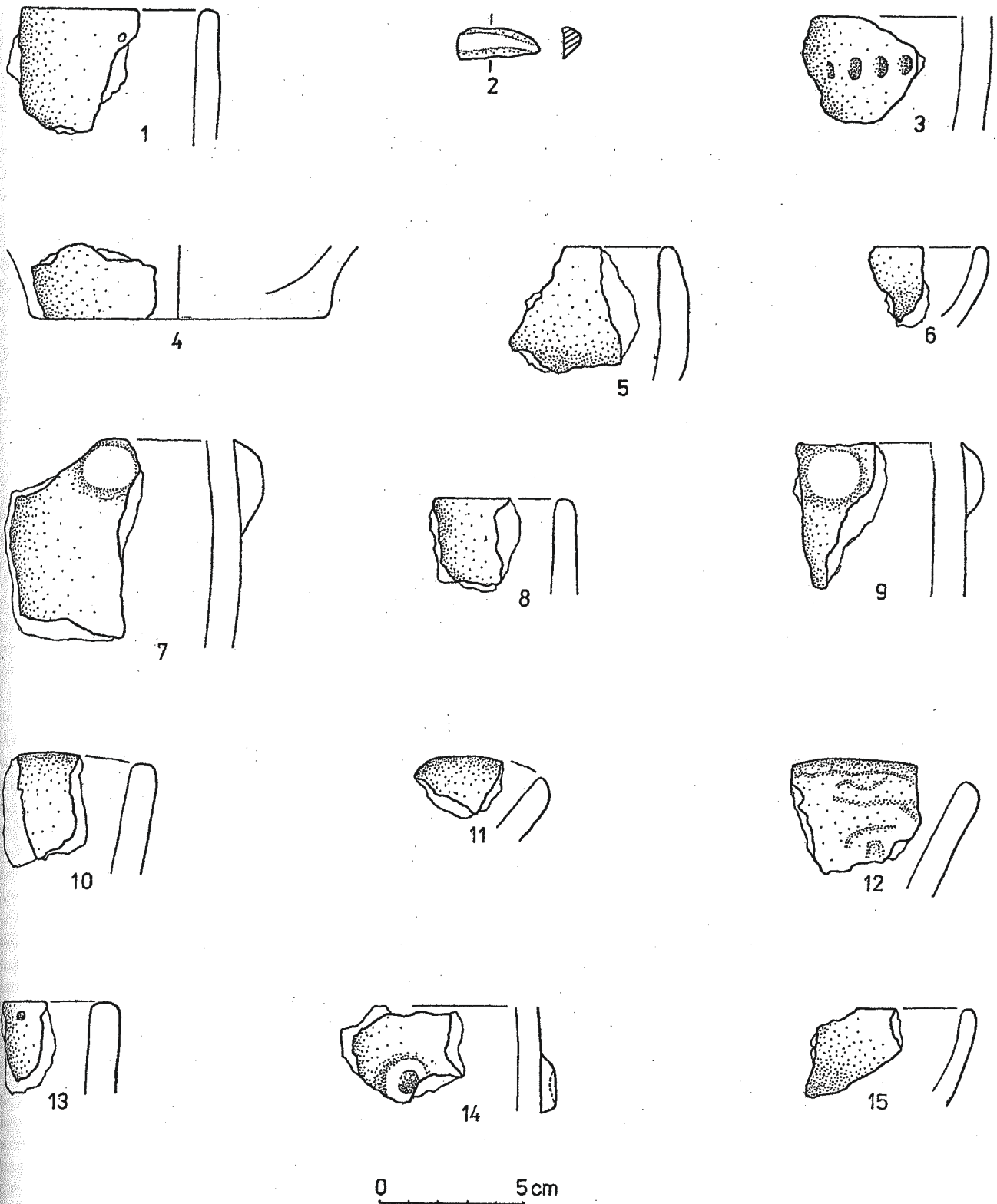
Wykop III

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment garnka z dziurką pod krawędzią wylewu (tabl. IX, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 2. Fragment brzuśca garnka z dołkami paznokciowo-palcowymi (tabl. IX, 3) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika. 3. 80 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 4. Fragment bliżej nieokreślonego przedmiotu żelaznego (tabl. IX, 2) – silnie skorodowany. 5. 30 fragment polepy.

II warstwa mechaniczna: 1. Fragment dna wazy? (tabl. IX, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek, tłużeń kamienny i mika; śr. dna – 10 cm. 2. Fragment brzuśca garnka z guzkiem z miseczkowatym wgłębieniem (tabl. IX, 14) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 3. Fragment brzegu miseczki (tabl. IX, 15) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 4. Fragment brzuśca garnka z guzkiem (tabl. IX, 7) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 5. Fragment brzuśca garnka z guzkiem (tabl. IX, 9) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 6. Fragment brzegu garnka? (tabl. IX, 8) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłużeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia i mika. 7. Fragment brzegu misecz-

Tabl. VIII. Czarna, stan. 6. Materiały luźne – wykop II (1-11)
 Taf. VIII. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien – Grabungsschnitt II (1-11)
 Табл. VIII. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы – раскоп II (1-11)

Tabl. IX. Czarna, stan. 6. Materiały luźne - wykop III (1-5, 7-9, 14-15) oraz wykop IV (6, 10-13)
 Taf. IX. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien - Grabungsschnitt III (1-5, 7-9, 14-15) und IV (6, 10-13)
 Табл. IX. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы - раскоп III (1-5, 7-9, 14-15) и раскоп IV (6, 10-13)

ki (tabl. IX, 5) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczyń. 8. Fragment brzośca wazy (tabl. X, 15) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 9. Fragment brzośca garnka z dołkami palcowymi (tabl. X, 16) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 10. Fragment brzegu garnka z listwą plastyczną, dziurkami pod krawędzią i zdobioną krawędzią wylewu (tabl. X, 12) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 11. Fragment brzegu naczynia (tabl. X, 14) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 12. Fragment brzegu garnka? (tabl. X, 17) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 13. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 14. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. brunatna, powierzchnia gładka domieszka piasek i mika. 15. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. brunatna, powierzchnia gładka domieszka piasek. 16. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 17. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 18. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 19. 68 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 20. Część przysączkowa wióra mechanicznego lub odłupka pozyskanego przy pomocy twardego tłuka, z retuszem nieregularnym, stopniowym, ząbkowanym, na stronę spodnią (tabl. XIV, 3) – surowiec birczański; wymiary: dł. – 26 mm, szer. – 24 mm, gr. – 5 mm. 21. Polepa.

Wykop IV

Warstwa orna: 1. Fragment talerza – placka (tabl. IX, 11) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment talerza – placka (tabl. IX, 12) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 14 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment talerza – placka (tabl. IX, 10) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu garnka z płytką dziurką nie do końca przekłutą (tabl. IX, 13) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu miseczki (tabl. IX, 6) – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 4. Fragment brzegu naczynia – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment ucha naczynia – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 6. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 8. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnie chropowate, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 9. 16 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwy brunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Wykop V

Warstwa orna: 1. Fragment brzegu miseczki (tabl. X, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. 6 fragmen-

tów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto-brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 34 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Okruch negatywowy – krzemień narzutowy (tabl. XIV, 5)?

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu wazy (tabl. X, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 2. Fragment dna naczynia (tabl. X, 2) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. X, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata (część zewn. mocno uszkodzona), domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, wewn. jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 5. 3 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 8 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 4 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 8. 53 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 9. Odnawiać pięty – krzemień kredowy, narzutowy.

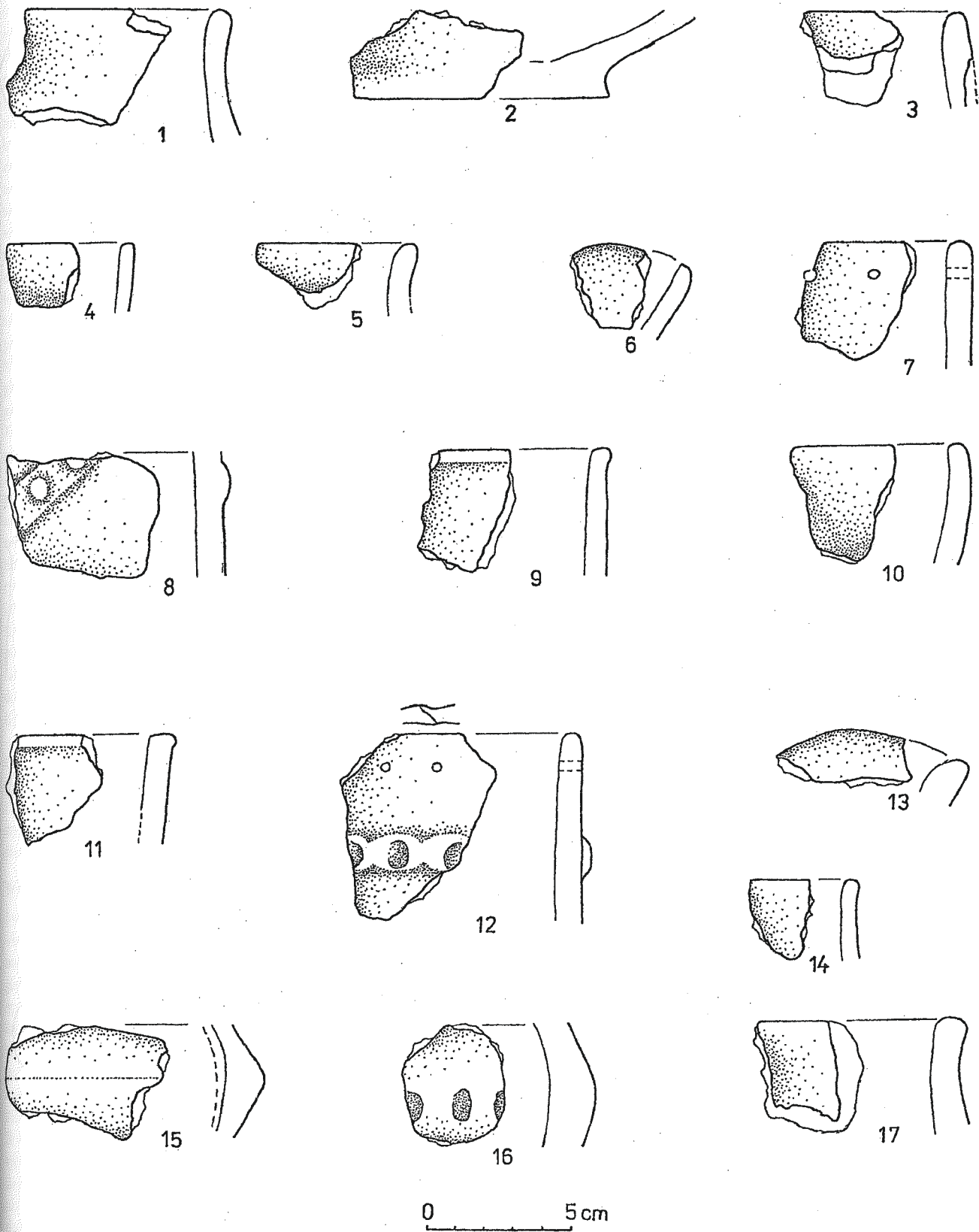
Wykop VI

Warstwa orna: 1. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. X, 7) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzośca garnka z przecznymi naklejoną plastyczną listwą karbowaną (tabl. X, 8) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 22 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 7 fragmentów – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Bryłka polepy.

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu wazy? (tabl. X, 5) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. X, 9) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu miseczki (tabl. X, 10) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment brzegu garnka? (tabl. X, 11) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. Fragment talerza – placka (tabl. X, 6) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. Fragment talerza – placka (tabl. X, 13) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 83 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 8. 2 bryłki polepy ze śladami drobnych gałęzi. 9. Odłupek krzemienisty.

Wykop VII

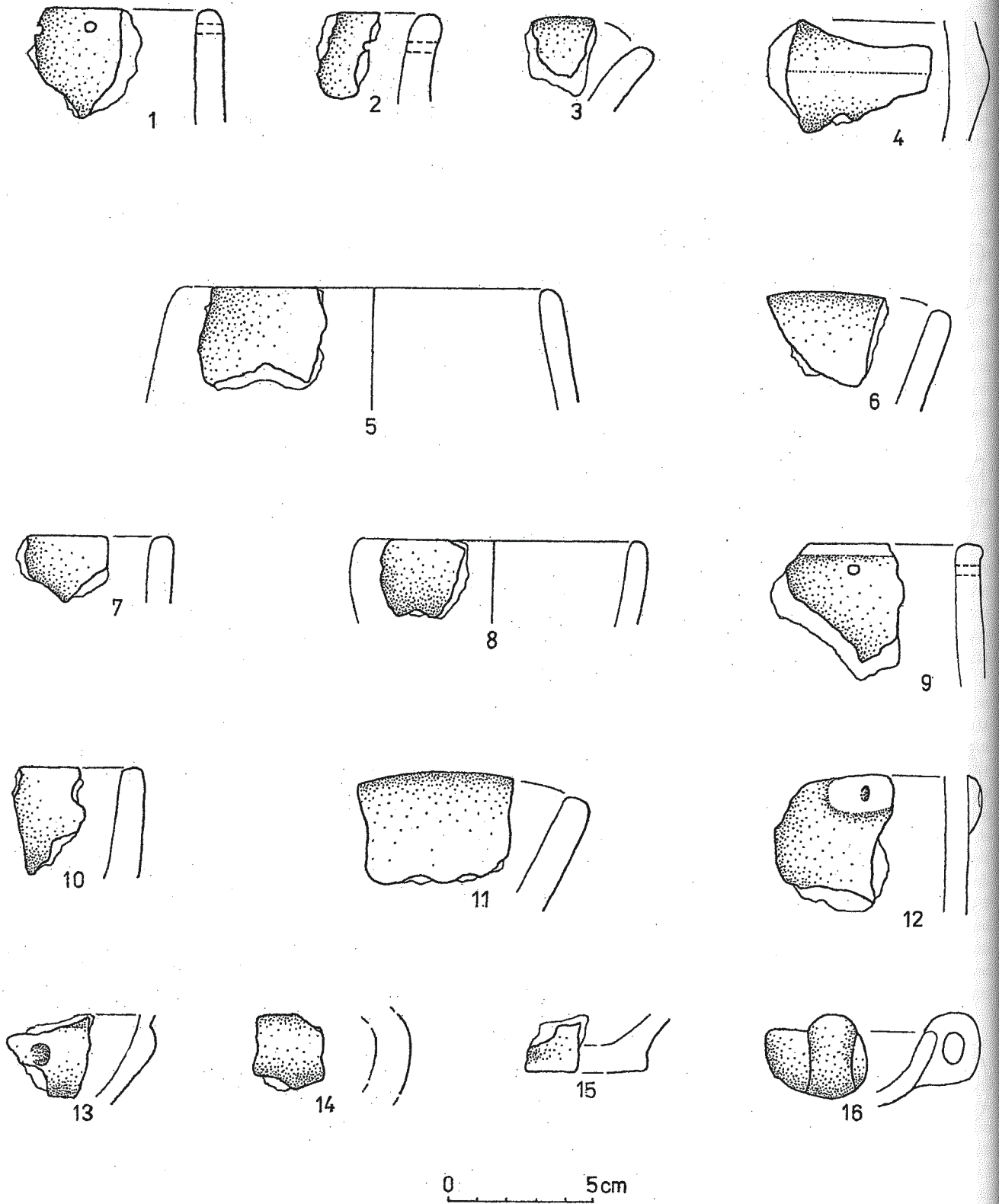
I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. XI, 1) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. XI, 2) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzośca wazy (tabl. XI, 4) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment ucha taśmowatego (tabl. XI, 14) – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 5. 42 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwy brunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 19 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych, powierzchnie gładkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. Odłupek krzemienisty. 8. Bryłka polepy.

Tabl. X. Czarna, stan. 6. Materiały luźne – wykop III (12, 14-17); wykop V (1-4) oraz wykop VI (5-11, 13)

Taf. X. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien – Grabungsschnitt III (12, 14-17); V (1-4) und VI (5-11, 13)

Табл. X. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы – раскоп III (12, 14-17); раскоп V (1-4) и раскоп VI (5-11, 13)

Tabl. XI. Czarna, stan. 6. Materiały luźne – wykop VII (1-16)
 Taf. XI. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien – Grabungsschnitt VII (1-16)
 Табл. XI. Чарна, пам. 6. Разрозненныя матэрыялы – раскоп VII (1-16)

II warstwa mechaniczna: 1. Fragment garnka jajowatego (tabl. XI, 5) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 2. Fragment brzegu garnka? (tabl. XI, 7) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 3. Fragment brzuśca miseczki z dołkiem palcowym (tabl. XI, 13) – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 4. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. XI, 9) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 5. Fragment miseczki (tabl. XI, 8) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika; śr. wylewu – 10 cm. 6. Fragment czerpaka półkulistego z taśmowatym uchem (tabl. XI, 16) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 7. Fragment dna naczynia (tabl. XI, 15) – barwa brunatna, wewn. ciemnoszara, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 8. Fragment talerza – placka (tabl. XI, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 9. Fragment brzegu misy (tabl. XI, 10) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 10. Fragment brzuśca garnka z podłużnym guzkiem z misczkowatym wgłębieniem (tabl. XI, 12) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 11. Fragment talerza – placka (tabl. XI, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 12. 6 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto – brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 13. 4 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 14. 15 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 15. 71 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

III warstwa mechaniczna: 1. Fragment talerza – placka (tabl. XI, 11) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i mika. 2. 9 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. 27 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Wykop VIII

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu naczynia (tabl. XII, 1) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. XII, 2) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. 4 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 5. 23 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

II warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzuśca garnka z listwą płaszczyzną (tabl. XII, 9) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. XII, 8) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment talerza – placka (tabl. XII, 7) – barwa brunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Fragment naczynia miniaturowego (tabl. XII, 10) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 5. 73 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłu-

czeń kamienny. 6. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia gładkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. Bryłka polepy.

III warstwa mechaniczna: 1. Fragment miseczki z guzkiem (tabl. XII, 3) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika; śr. wylewu – 10 cm. 2. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. XII, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. XII, 5) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 4. Fragment brzegu garnka? (tabl. XII, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika.

Wykop IX

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzuśca naczynia – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. 32 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwy brunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 4. Krzemień.

II warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzuśca wazy (tabl. XIII, 4) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i mika. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. XIII, 1) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 3. Fragment brzuśca garnka z guzkiem – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 4. Fragment brzegu garnka (tabl. XIII, 5) – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 5. Fragment brzegu naczynia (tabl. XIII, 2) – barwa ciemnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek, tłuczeń kamienny i mika. 6. 9 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa ceglasto – brunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 7. 5 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa brunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek. 8. Fragment środkowy, nie charakterystyczny – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 9. 38 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwy brunatne, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 10. Bryłka polepy.

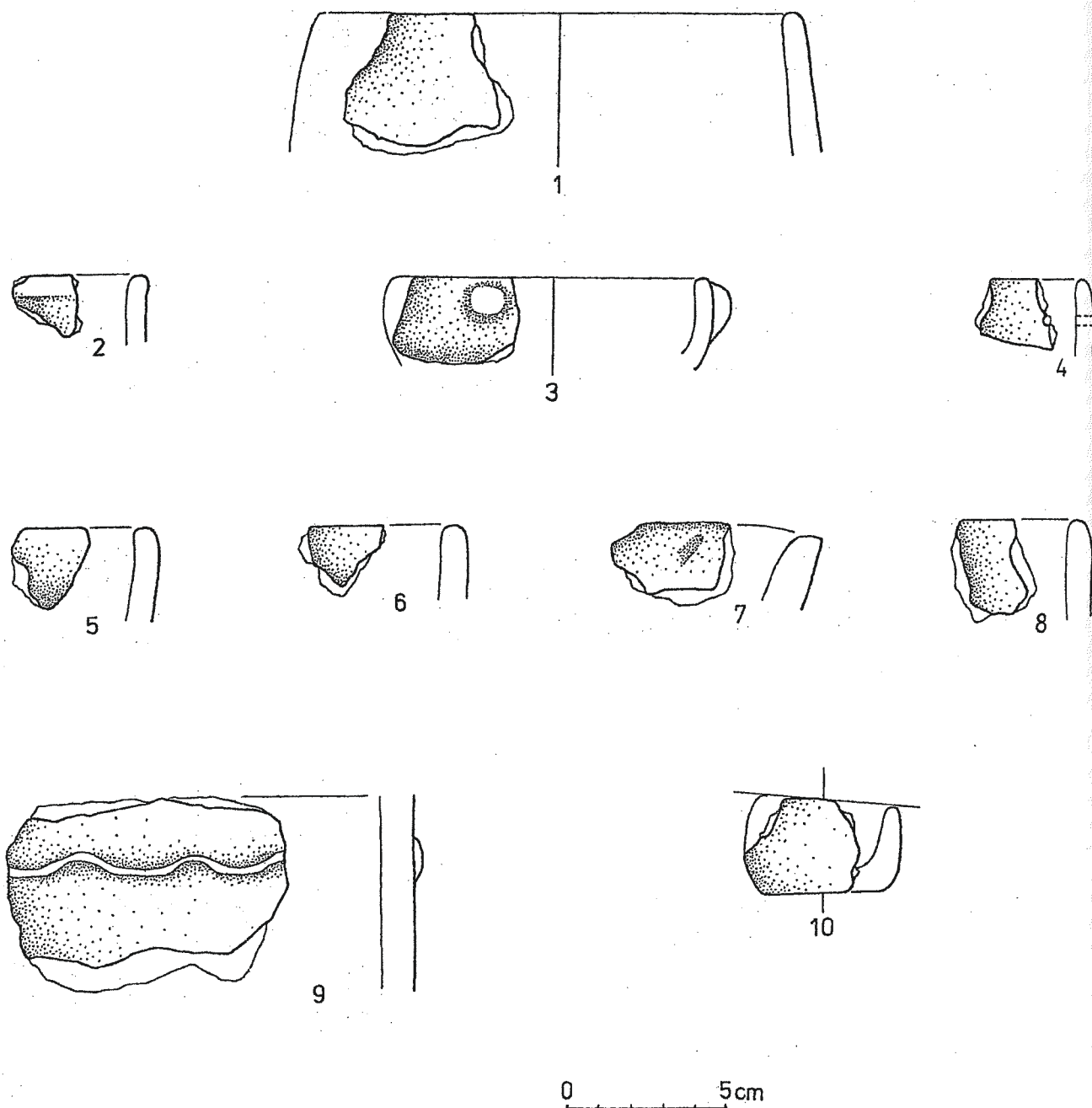
III warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu naczynia (tabl. XIII, 3) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 2. Fragment talerza – placka (tabl. XIII, 6) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek. 3. 4 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek. 4. Fragment środkowe, nie charakterystyczne – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

Wykop X

Warstwa orna: 1. Fragment talerza – placka (tabl. XIII, 14) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka / gładka, domieszka piasek. 2. Fragment brzegu naczynia (tabl. XIII, 9) – barwa jasnobrunatna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny, który przebija powierzchnię. 3. Wiór retuszowany (tabl. XIV, 2) – krzemień świeciechowski, wymiary: dł. – 53 mm, szer. – 16 mm, gr. – 6 mm. 4. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 5. 14 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłuczeń kamienny. 6. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa ciemnobrunatna, powierzchnie gładkie, domieszka piasek. 7. 36 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie, domieszka piasek i tłuczeń kamienny.

I warstwa mechaniczna: 1. Fragment brzegu miseczki (tabl. XIII, 10) – barwa czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek i tłużeń kamienny. 2. Fragment brzegu naczynia – wazy? (tabl. XIII, 11) – barwa brunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 3. Fragment brzegu garnka? (tabl. XIII, 12) – barwa brunatna, powierzchnia chropowata, domieszka piasek i tłużeń kamienny, który przebija powierzchnię naczynia. 4. Fragment brzegu garnka? (tabl. XIII, 13) – barwa brunatno-ceglasta, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 5. Fragment brzegu garnka z dziurkami pod krawędzią (tabl. XIII, 8) – barwa

brunatno-ceglasta, powierzchnia chropowata, domieszka piasek. 6. Fragment ucha taśmowatego – barwa jasnobrunatna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 7. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia szorstka, domieszka piasek. 8. 2 fragmenty środkowe, nie charakterystyczne – barwa brunatna, wewn. czarna, powierzchnia gładka, domieszka piasek. 9. 70 fragmentów środkowych, nie charakterystycznych – barwa jasnobrunatna, powierzchnie szorstkie lub chropowate, domieszka piasek i tłużeń kamienny.

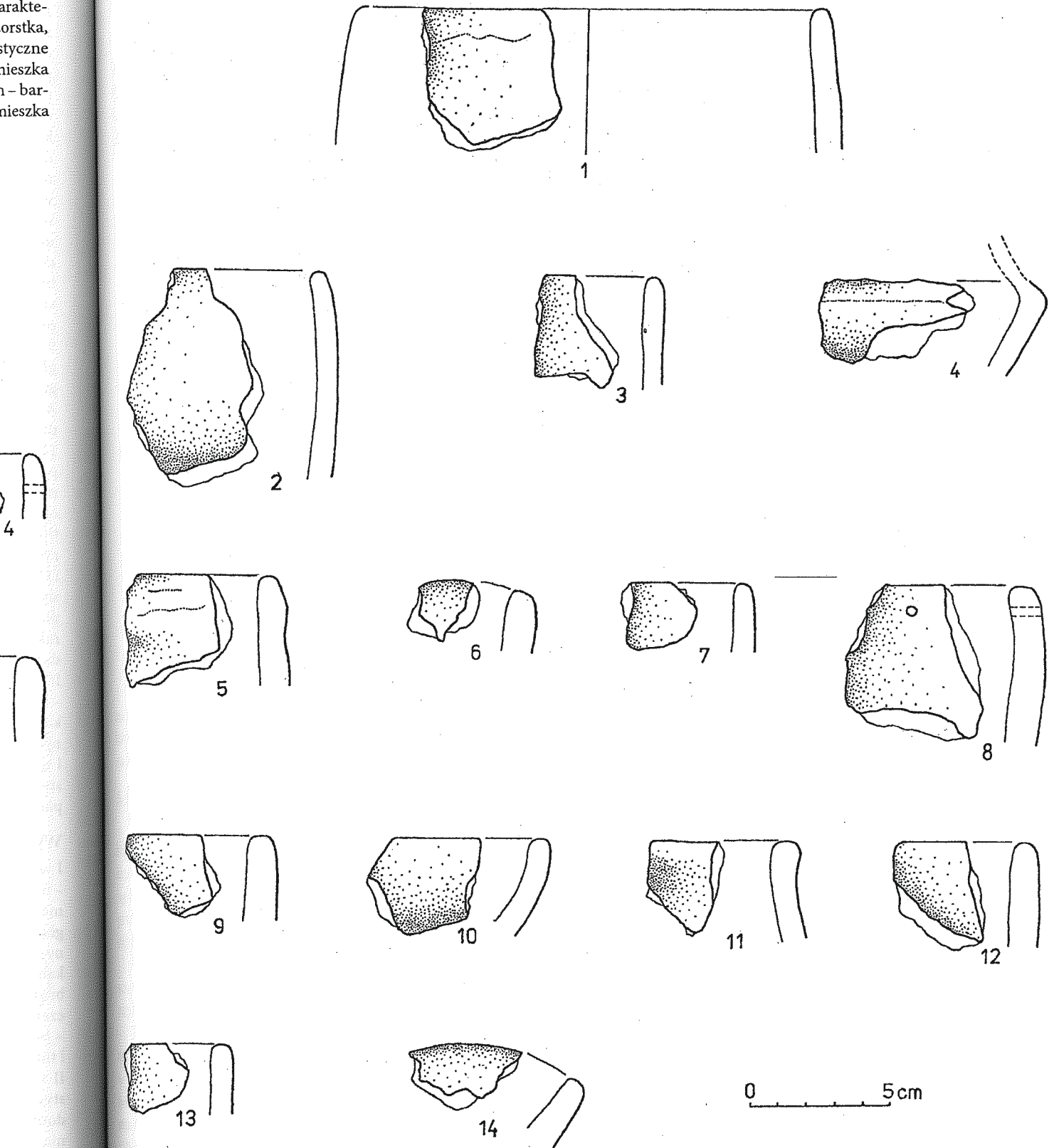

Tabl. XII. Czarna, stan. 6. Materiały luźne – wykop VIII (1-10)

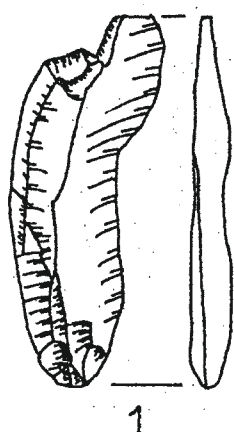
Taf. XII. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien – Grabungsschnitt VIII (1-10)

Табл. XII. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы – раскоп VIII (1-10)

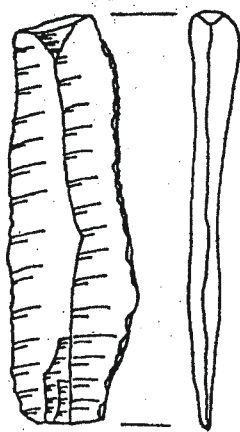
sekt. 6.
 zchnia
 arakte-
 orstka,
 styczne
 nieszka
 n - bar-
 nieszka

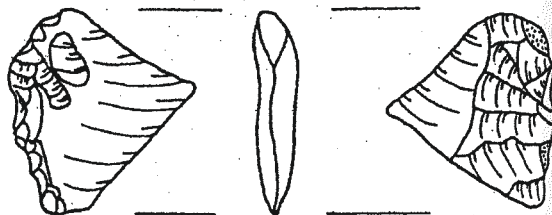
Tabl. XIII. Czarna, stan. 6. Materiały luźne - wykop IX (1-6) oraz wykop X (7-12)
 Taf. XIII. Czarna, Fundst. Nr. 6. Lose Materialien - Grabungsschnitt IX (1-6) und X (7-12)
 Табл. XIII. Чарна, пам. 6. Разрозненные материалы - раскоп IX (1-6) и раскоп X (7-12)

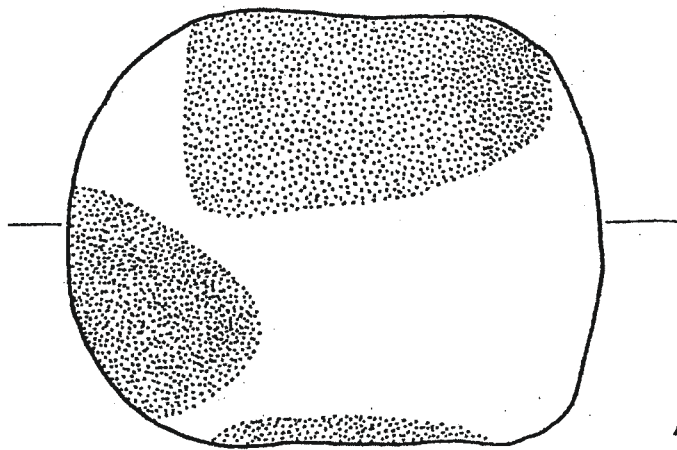
1

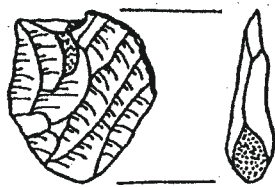
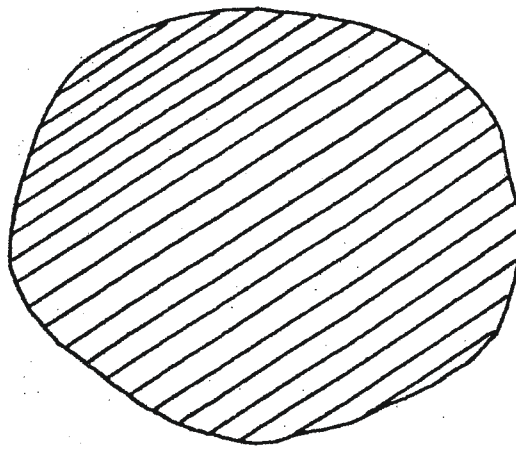
2

3

4

5

0 5 cm

Tabl. XIV. Czarna, stan. 6. Materiały kamienne i krzemienne: wykop I (1); wykop II (4); wykop III (3); wykop VI (5) oraz wykop X (2)
 Taf. XIV. Czarna, Fundst. Nr. 6. Stein und Feuersteinfunde: Grabungsschnitt I (1); II (4); III (3); VI (5) und X (2)

Табл. XIV. Чарна, пам. 6. Материалы из камня и кремня: раскоп I (1); раскоп II (4); раскоп III (3); раскоп VI (5) и раскоп X (2)

3. ANALIZA – ŹRÓDŁA RUCHOME

3.1. CERAMIKA

Z omawianej osady pochodzą 2243 fragmenty ceramiki grupy tarnobrzeskiej (GT), z czego zaledwie 840 fragmentów (37,4 %) znaleziono w obiektach. Przeważająca ilość fragmentów pochodzi z powierzchni stanowiska, warstwy humusu i warstw kulturowych poszczególnych wykopów (tabela 1).

Tabela 1

Czarna, stan. 6. Udział fragmentów ceramiki luźnej i z obiektów

	N	%
obiekty	840	37,4
materiał z powierzchni	117	5,2
wykop I	152	6,8
wykop II	118	5,3
wykop III	175	7,8
wykop IV	44	2,0
wykop V	115	5,1
wykop VI	120	5,4
wykop VII	209	9,3
wykop VIII	116	5,2
wykop IX	101	4,5
wykop X	136	6,0
razem	2243	100

Ceramikę tę poddano szczegółowej analizie technologicznej, mikro- i makromorfologicznej. Wyniki tychże analiz miały kluczowe znaczenie dla określenia chronologii naczyń, a tym samym czasu funkcjonowania osady.

3.1.1. Charakterystyka technologiczna

Wszystkie naczynia pochodzące z osady w Czarnej były lepiące ręcznie. Jako materiału ceramicznego użyto gliny schudzonej domieszką tłuczni kamiennego o różnej granulacji. Na ogół były to ziarna drobnej (do 2 mm) lub średniej (do 4 mm) grubości. W nielicznych fragmentach ziarna domieszki przebijają powierzchnię naczyń.

Rzadkimi fragmentami są tu również te, w których zastosowana domieszka zawierała ziarenka miki (55 fragmentów, czyli 2,5 %).

Ze względu na sposób wykonania naczyń, a więc jego technologię możemy wyróżnić, wśród fragmentów z osady w Czarnej, cztery podstawowe grupy technologiczne (gt) (tabela 2), które odpowiadają wcześniej wydzielonym dla innych stanowisk tarnobrzeskich (S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1991, s. 98, S. Czopek 1997, s. 65; 2001, s. 122).

Są to:

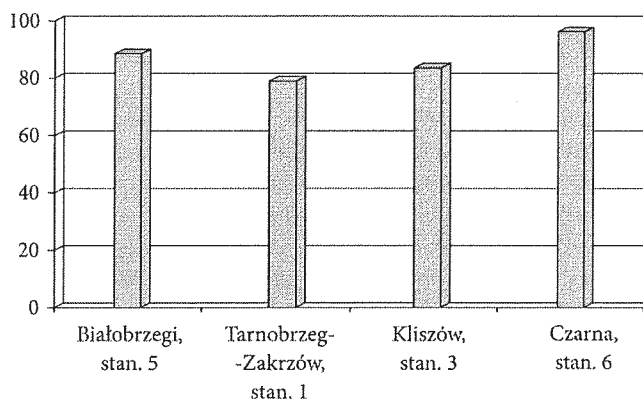
- gt I – ceramika o barwie zewnętrznej ciemnoszarej (określonej też jako czarna), wewnętrznej zaś brunatnej; powierzchnia tych naczyń jest gładka lub szorstka;

- gt II – ceramika o barwie zewnętrznej brunatnej, wewnętrznej zaś ciemnoszarej (czarnej); powierzchnia tych naczyń jest gładka lub szorstka;
- gt III – ceramika obustronnie brunatna, o powierzchniach gładkich, szorstkich, a nawet chropowatych. W grupie tej wydzielono również w osobną podgrupę talerze – placki, które cechują się występowaniem jednej powierzchni szorstkiej, a drugiej gładkiej;
- gt IV – ceramika obustronnie ciemnoszara (czarna), gładkościenna.

Tabela 2

Czarna, stan. 6. Udział poszczególnych grup technologicznych w zbiorze ceramiki

Grupa technologiczna	N	%
gt I	9	0,4
- gładka	9	0,4
- szorstka	—	—
gt II	35	1,6
- gładka	15	0,7
- szorstka	20	0,9
gt III	2161	96,3
- gładka	263	11,7
- szorstka	1873	83,5
- gładka / szorstka (talerze – placki)	25	1,1
gt IV	38	1,7
razem	2243	100

Ryc. 27. Czarna, stan. 6. Udział procentowy ceramiki III grupy na tle innych stanowisk osadowych

Abb. 27. Czarna, Fundst. Nr. 6. Quantitativer Anteil (%) der zur III Gruppe gehörenden Keramik im Vergleich zu anderen Siedlungsfundplätzen

Рис. 27. Чарна, пам. 6. Процентное соотношение керамики группы III на фоне иных поселений

Zdecydowaną większość (96,3%) stanowiła ceramika III grupy. Sytuację taką obserwuje się zresztą na większości stanowisk tarnobrzeskich – zarówno osadowych (ryc. 27), jak i sepulkralnych (por. np. S. Czopek 2001, tabela V).

Zaznaczyć jednak trzeba, że tak wysoki – bo niemal stu-procentowy – jej udział odnotować można jedynie w Czarnej.

Wśród pozostałych stanowisk udział ceramiki III grupy jest również wysoki, nigdzie jednak nie przekracza progu 90% (ryc. 27).

3.1.2. Charakterystyka form naczyń i mikromorfologii

Materiał ceramiczny pochodzący z osady w Czarnej jest bardzo rozdrobniony (tabela 3). Nie zachowało się w całości praktycznie żadne z naczyń, a odkryte fragmenty nie zawsze pozwalały na wiarygodną rekonstrukcję.

Dla określenia formy naczynia kluczowe znaczenie mają partie brzegowe i charakterystyczne części środkowe, których kształt lub ornament brzusca znacznie tę formę sugeruje.

Niestety przeważającą większość stanowiły fragmenty drobne i nie charakterystyczne, które do takiej analizy niczego nie wnoszą.

Wśród materiałów z omawianej osady wydzielono 3 podstawowe typy den (ryc. 28) i brzegów naczyń (ryc. 29).

Tabela 3

Czarna, stan. 6. Udział poszczególnych części morfologicznych

	brzegi	brzusce	dna	ucha	całe*	razem
N	151	2077	8	4	3	2243
%	6,7	92,6	0,4	0,2	0,1	100

* tzn. posiadające część brzegową, brzusec i dno

Dna – w zależności od ich uformowania i ukształtowania krawędzi – możemy podzielić na podtypy (ryc. 28):

I – dna wyodrębnione:

A – o łagodnych krawędziach „nóżki” (tabl. VIII, 9),

B – o prostych ściankach i ostrych krawędziach „nóżki” (tabl. X, 2),

C – o prostych krawędziach i ściankach (tabl. V, 5; XI, 15),

D – o ściankach półkolistych (tabl. II, 1);

II – dna nie wyodrębnione o ściankach prostych:

A – o ściankach nachylonych pod kątem 60° i większym (tabl. II, 9; IX, 4),

B – o ściankach nachylonych pod kątem mniejszym niż 60° (tabl. III, 6);

III – dna o ściankach półkolistych:

A – nie wyodrębnione (tabl. II, 4),

B – wyodrębnione (tabl. II, 5; VI, 17; XII, 10).

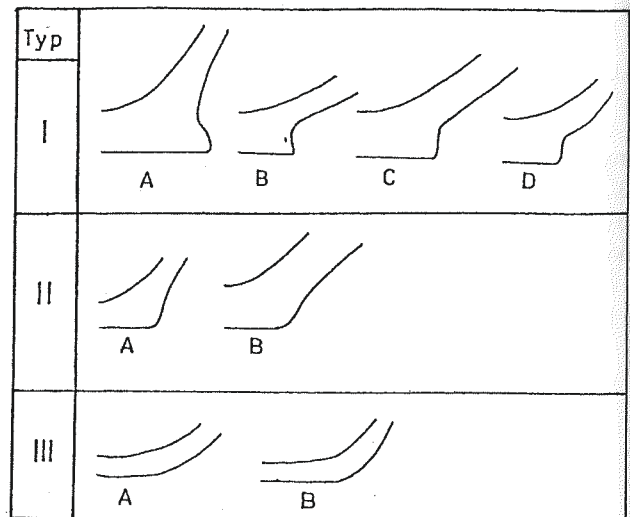
Typy I i II są charakterystyczne dla garnków, przy czym niektóre podtypy mogą cechować wazy (np. I B) lub misy (I D). Natomiast typ III przyporządkowany jest czerpakom lub miseczkom.

Również brzegi naczyń zostały pogrupowane w typy różniące się między sobą ukształtowaniem krawędzi (ryc. 29):

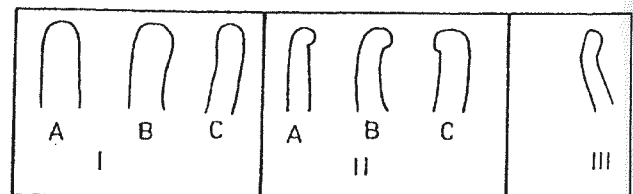
I – brzegi o krawędzi zaokrąglonej w tym:

A – proste (tabl. I, 2, 3, 8; II, 3; III, 4, 13, 18, 19; IV, 5, 6, 9, 10, 18; V, 1–3, 12; VI, 1, 2, 4, 6–8, 10–15; VII, 1, 6; VIII, 2, 4; IX, 1, 8, 13; X, 4, 7, 12; XI, 1, 7; XII, 4, 6, 8, 10; XIII, 3, 7, 9, 12),

B – wychylone na zewnątrz (tabl. I, 1, 6, 13, 15; II, 7; IV, 15; V, 7; VII, 2, 9; X, 14, 17; XI, 2),

Ryc. 28. Typologia den naczyń
Abb. 28. Typologie der Gefäßböden
Рис. 28. Типология днищ сосудов

Ryc. 29. Typologia brzegów naczyń
Abb. 29. Typologie der Gefäßbränder
Рис. 29. Типология венчиков сосудов

C – nachylone do wnętrza naczynia (tabl. I, 5, 7; II, 1; III, 2, 8, 9, 14, 15; IV, 20; V, 11; VII, 1; VIII, 6; IX, 5, 6, 10; XI, 5, 8; XII, 1, 3, 5; XIII, 1, 2, 8, 10);

II – brzegi pogrubione w tym:

A – proste (tabl. I, 14; II, 6; III, 7, 16; IV, 3; VII, 8; IX, 1, 10; X, 9, 11; XI, 9; XII, 2),

B – wychylone na zewnątrz (tabl. III, 11; IV, 16; VIII, 5, 7; XIII, 11);

C – nachylone do wnętrza naczynia (tabl. IV, 7);

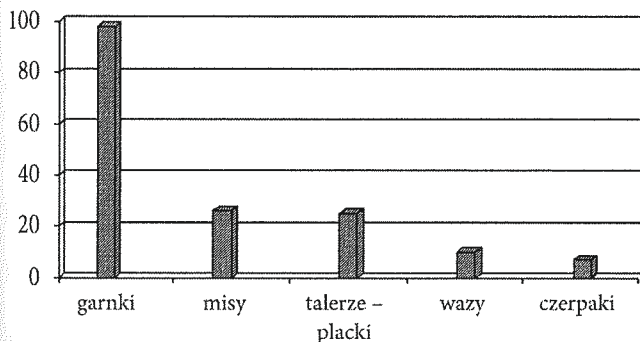
III – krótki brzeg o lekko ściętej, zaokrąglonej krawędzi, mocno wyodrębniony od szyjki (tabl. VII, 3).

Podobnie jak w przypadku den, poszczególne typy i podtypy brzegów charakteryzują inne typy morfologiczne.

I tak typy I A i B oraz II A i B cechują naczynia garnkowe, I C i II C misy. Typ III jest charakterystyczny dla mis profilowanych. Krawędzie waz mogą być uformowane w podtypy B w ramach typów I i II.

W przedstawionym zestawieniu nie uwzględniono talerzy – płasków, które posiadają w niniejszej pracy odrębną typologię (ryc. 31).

Wśród materiału ceramicznego z prezentowanej tu osady, określenie form naczyń udało się jedynie w stosunku do 7,4% całości zbioru (166 fragmentów). Wyróżniono więc garnki, talerze – płacki, misy i miseczki, naczynia wazowate oraz czerpaki (ryc. 30).

Ryc. 30. Czarna, stan. 6. Udział ilościowy poszczególnych form naczyń (N=166)

Abb. 30. Czarna, Fundst. Nr. 6. Quantitativer Anteil der einzelnen Gefäßformen (N=166)

Рис. 30. Чарна, пам. 6. Количественное соотношение отдельных форм сосудов (N=166)

Garnki

Na podstawie zachowanych ułamków naczyń można jedynie domyślać się, że są to najpewniej fragmenty garnków jajowatych.

Do tej kategorii przynależą 98 fragmentów ceramiki (59 % określonych form).

Garnki jajowate reprezentują typ II w ujęciu klasyfikacji K. Moskwy (1976, s. 54 n.). Są one mocno rozpowszechnione w kulturze łużyckiej i należą do form bardzo pospolitych w GT.

Omawiane naczynia to głównie formy o powierzchni szorstkiej lub gładkiej i barwy brunatnej, w różnych odcieniach – od jasno- do ciemnobrunatnej. Pod względem mikromorfologii różnią się kształtowaniem brzegów (por. ryc. 29), które mogą być proste typu I A (tabl. I, 8; III, 1, 10, 18, 19; IV, 5, 6, 9, 10, 19; V, 2, 3, 12; VI, 1, 2, 4, 6-8, 10-15; VII, 6, 7; VIII, 4; IX, 1; X, 3, 7; XI, 1, 7; XII, 4, 6, 8), proste – pogrubione – typu II A (tabl. I, 14; IV, 13; VII, 8; VIII, 1; X, 9; XI, 9; XII, 12) oraz wychylone na zewnątrz – zaokrąglone typu I B (tabl. I, 1, 13, 15; II, 7; III, 13; IV, 6, 8, 12; VII, 9), również pogrubione – typu II A (tabl. II, 6; VIII, 5).

Garnki z osady w Czarnej możemy podzielić na 2 dodatkowe odmiany:

- garnki bez dziurek poniżej krawędzi wylewu (tabl. I, 1, 2, 3, 6, 8, 13, 15; II, 3, 7; III, 1, 4, 10, 13, 19; IV, 5-10, 12, 13, 15, 16, 18-20; V, 2, 3, 7, 10, 12; VI, 2, 4, 6, 8, 10-12, 14, 15; VII, 7, 8, 12; VIII, 1, 4, 5, 7; IX, 8; X, 9, 11; XI, 4; XII, 2, 5, 6, 8);
- garnki z dziurkami poniżej krawędzi wylewu (tabl. I, 12; II, 6; IV, 3; V, 1; VI, 7, 13; VII, 6, 9; IX, 1; X, 7; XI, 1, 2, 9; XII, 4).

Do garnków należą też być może 4 fragmenty dna naczyń (tabl. III, 6; V, 5; VIII, 9; IX, 4), które nieznacznie różnią się między sobą (por. ryc. 28). Są to dna wyodrębnione (typ I) (tabl. V, 5), a nawet silnie wyodrębnione (tabl. VIII, 9) lub nie wyodrębnione (typ II) o krawędziach prostych (tabl. IX, 4), różniące się między sobą kątem nachylenia ścianek.

Wśród garnków jajowatych zwracają uwagę formy o kształcie nieco bardziej baniastym (tabl. III, 10; IV, 20; V, 10; XI, 5) niż te klasyczne o profilu łukowatym lub „workowatym”.

Prezentowane fragmenty garnków były nie zdobione lub ornamentowane. Niewykluczone jednak, iż fragmenty nie zdo-

bione pochodzą z garnków, które również były pokryte dekoracją, z tym że w innej niż zachowana partii naczyń.

Charakterystyczne elementy zdobnicze to, oprócz wspomnianych już dziurek umieszczonych poniżej krawędzi wylewu, guzki (tabl. II, 7; III, 17; V, 14; VI, 9; VII, 6; VIII, 1, 5; IX, 7, 9), w tym również formy z miseczkowatym wgłębieniem (tabl. I, 9, 12, 15; III, 5; IV, 14; V, 10; VI, 16; X, 8), czy listwy plastyczne (tabl. III, 12; IV, 9, 13; VI, 10; IX, 5; X, 10). Dekoracja umieszczana jest z reguły na brzuścach naczyń lub rzadziej pod krawędzią wylewu (nie dotyczy dziurek). Szczegółowa analiza zdobnictwa omówiona zostanie w następnym podrozdziale, stąd pobieżne jej potraktowanie w tym miejscu.

Analogiczne w zakresie formy i mikromorfologii garnki znane są z wielu innych stanowisk z zasięgu grupy tarnobrzeskiej. Bardzo często występują na cmentarzyskach, gdzie pełniły funkcję popielnic (Krzemienica, stan. 1³; Trzęsówka, stan. 1⁴; Pysznica, stan. 1⁵; czy Manasterz, stan. 6⁶ oraz Trójczyce, stan. 1⁷) oraz na osadach (Białobrzegi, stan. 5⁸, Turbia, stan. 1⁹, Tarnobrzeg-Zakrzów, stan. 1¹⁰, czy wielokulturowe stanowisko Grodzisko Dolne, stan. 22¹¹).

Garnki jajowate zgodnie datowane są na III fazę rozwojową GT, a niewykluczone, że należy odnosić je do jej młodszej części – fazy III 2 – datowanej już na okres lateński (S. Czopek 2001, s. 184).

Talerze – placki

Na osadzie w Czarnej znaleziono 25 fragmentów talerzy – placków, co stanowi 15% określonych form.

Są to naczynia mocno rozpowszechnione w zasięgu całej kultury łużyckiej. Przyjmuje się jednak, że największe ich rozpowszechnienie miało miejsce w III fazie chronologicznej grupy tarnobrzeskiej (K. Moskwa 1976, s. 83). Są one niejako wyznacznikami osad, gdyż występują głównie na tego typu stanowiskach.

Pod względem funkcjonalnym tego typu formy służyły do wypieku podpłomyków lub do nakrywania naczyń w gospodarstwie domowym (J. Miśkiewicz 1968, s. 139). Ostatnio pojawiła się hipoteza jakoby talerze – placki związane były z działalnością metalurgiczną. Miałyby to być podkładki, na których budowano pierścieniowe formy odlewnicze (A. Mierzwiński 2003, s. 146-147). Hipoteza ta tłumaczy więc dość częste chropowacenie jednej strony talerzy – placków, co miało istotne znaczenie w procesie suszenia i wypału wyrobów metalowych

³ E. Szarek-Waszkowska 1975, tabl. II, 4, 8, 10; IV, 8; V, 9; VI, 8, 9; X, 1, 5; XII, 7; XIII, 8; XXI, 9.

⁴ K. Moskwa 1971, tabl. II, 1, 14; III, 8; IV, 4, 10, 11; VI, 5; VIII, 11; IX, 5; X, 7; XII, 15; XVIII, 1, 4, 6; XXII, 8-10; XXIV, 8, 10; XXVI, 8, 10; XXVII, 3; XXVIII, 13, 15; XXX, 11; XXXI, 1; XXXII, 2.

⁵ S. Czopek 2001, tabl. L, 3; LIV, 5; LXXIX, 7.

⁶ P. Godlewski 2001, tabl. I, 8-10.

⁷ W. Poradyło 2001, tabl. I, 21; III, 4; VI, 1; VII, 2, 14; VIII, 3; XIV, 22.

⁸ S. Czopek 1997, tabl. I, 9, 12; II, 1, 4; IV, 2; V, 14; VII, 8; IX, 24; X, 7, 13.

⁹ M. Zeylandowa 1963, tabl. I, 1-6; II, 10; III, 10; V, 3, 14; VII, 8, 9.

¹⁰ S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 1991, tabl. II, 1, 2, 9, 11-13, 15, 17, 18, 20; III, 1.

¹¹ S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 2000, tabl. I, 2, 5, 6; II, 4, 7, 16; III, 1, 3, 4, 10, 12, 13.

(A. Mierzwiński 2003, s. 128). Autor tej koncepcji sądzi również, iż lepienie talerzy – placków (techniką płatkową, a nie jak dotychczas uważano z jednego kawałka gliny) było sferą działań męskich (A. Mierzwiński 2003, s. 91, 138).

Oczywiście nie należy każdorazowej obecności tych form na osadzie traktować jako śladu działalności metalurgicznej, z czego zdaje sobie również sprawę sam autor tej nowej koncepcji (A. Mierzwiński 2003, s. 162), która jednak wydaje się być wielce prawdopodobną. Tym bardziej, że występowanie niszczących form odlewniczych i talerzy – placków wykazuje zbieżność nie tylko czasową (schyłek epoki brązu i początek epoki żelaza), ale również terytorialną (A. Mierzwiński 2003, s. 146).

Wśród talerzy – placków pochodzących z osady w Czarnej możemy wydzielić 4 zasadnicze typy (por. ryc. 31).

Wszystkie one reprezentują wariant B. Są to więc naczynia o krawędziach zaokrąglonych, różniące się między sobą ukształtowaniem brzegu:

- 1 B – brzeg prosty (tabl. II, 2; III, 12; IV, 4; VIII, 10; IX, 10; XI, 6, 11)
- 2 B – brzeg jednostronnie ścięty (tabl. III, 3; IV, 1; VII, 11; IX, 11, 12; X, 6, 13; XI, 3)
- 3 B – brzeg obustronnie ścięty (tabl. V, 8)
- 4 B – brzeg pogrubiony (tabl. I, 16; II, 8; V, 6; VIII, 11)

TYP	CECHA	A – ostrokrawędziste	B – zaokrąglone
1	brzeg prosty		
2	brzeg jednostronnie ścięty		
3	brzeg obustronnie ścięty		
4	brzeg pogrubiony		

Ryc. 31. Typologia talerzy – placków
Abb. 31. Typologie der Tonteller
Рис. 31. Типология тарелок-лепешек

Najliczniej reprezentowane są więc naczynia o brzegach jednostronnie ściętych (11 fragmentów) oraz o brzegach prostych (8 fragmentów).

Podobną sytuację zaobserwowano m.in. w Tarnobrzegu-Zakrzowie, stan. 1, gdzie dominowały formy typu 1 B, 2 B i 3 B (J. Podgórska-Czopek, S. Czopek 1991, s. 101).

Niektóre egzemplarze talerzy – placków posiadają na powierzchni odciski plecionki (tabl. VII, 11; XII, 7), dziurki nie do końca przekłute (tabl. I, 16; III, 3; IV, 1; V, 13) oraz dołki paznokciowo-palcowe (tabl. IX, 14). Nie są to jednak cechy szczególnie istotne z typologicznego punktu widzenia.

Misy, miseczki

Misy to naczynia, których wysokość często odpowiada średnicy dna, natomiast średnica wylewu jest zwykle dwu- lub trzykrotnie większa niż ich wysokość (K. Moskwa 1976, s. 74).

Jest to grupa silnie zróżnicowana pod względem kształtu, jednakże na stan. 6 w Czarnej grupuje się ona w 2 typy.

Typ I to najpewniej misy półkuliste lub stożkowato-półkuliste.

Reprezentatywnym okazem tej grupy jest misa z ob. 14 (tabl. II, 1). Posiada ona płaskie, wyodrębnione dno, łukowate ścianki i zaokrąglony brzeg. Nieco poniżej krawędzi wylewu umieszczono kopulasty guzek. Podobną formę reprezentują naczynia, które jednak znamy jedynie z partii brzegowych (tabl. IV, 4, XII, 3).

Z tym typem należy też pewnie łączyć fragment misy zdobionej guzkiem z miseczkowatym wgłębieniem (tabl. III, 9) oraz z ornamentem w postaci dołka palcowego (tabl. III, 8; VII, 1).

Pozostałe fragmenty należące do tego typu nie wykazują żadnych elementów zdobniczych (tabl. I, 4; II, 3, 6; III, 2, 4, 10, 14; IV, 4, 10; V, 9; VI, 8, 11, 13; VIII, 1, 8; XI, 8, 10; XII, 5). Jest to jednak być może wynik częstej fragmentaryczności ich zachowania.

Pod względem mikromorfologii misy te różnią się między sobą ukształtowaniem krawędzi, która może być zaokrąglona (tabl. I, 5, 7, 10; II, 1; III, 2, 8, 9, 14, 15; V, 11; VII, 1, 5; VIII, 2, 3, 6; IX, 5, 6, 15; X, 4, 10; XI, 8, 10; XII, 3, 5)), spłaszczona (tabl. V, 9) lub pogrubiona i zagięta do wnętrza (tabl. III, 7; IV, 7). Zwłaszcza ta ostatnia cecha jest niezwykle istotna z chronologicznego punktu widzenia, gdyż datuje takie misy na III fazę rozwojową grupy tarnobrzesckiej (M. Gedl 1994, s. 42).

Misy półkuliste są mocno rozpowszechnione w zasięgu grupy tarnobrzesckiej. Występują na cmentarzyskach¹² jako przystawki w grobach oraz na stanowiskach osadowych.

Wśród tych ostatnich wymienić można m. in. wspomniane już osady w Turbii, stan. 1 (M. Zeylandowa 1963, tabl. V, 19, 20; VI, 4), Tarnobrzegu – Zakrzowie, stan. 1 (S. Czopek, J. Podgórska – Czopek 1991, tabl. II, 1, 9; III, 19), czy Białobrzegach, stan. 5 (S. Czopek 1997, tabl. VII, 10, 12, 13, 15; VIII, 2, 3, 5, 24; IX, 10, 13, 15; XI, 10; XII, 9).

Typ II to misy profilowane. Wydzielony on został na podstawie fragmentu naczynia zdobionego na brzuscu dołkiem palcowym (tabl. XI, 13). Misa ta posiada dość ostro załamany brzusiec, od którego wyodrębnia się wyraźnie szyjka. Niestety jest to jedynie fragment środkowy, w związku z czym niczego nie można powiedzieć na temat ukształtowania brzegu i dna tegoż naczynia. Do tego typu należy też pewnie przyporządkować fragment brzegu (tabl. VII, 3) o zaokrąglonej krawędzi wylewu i mocno wyodrębnionej szyjce?.

¹² Np. Pysznica (S. Czopek 2001, tabl. XX, 5; XXXVI, 17; XLV, 7; LVII, 9; LXI, 2; LXII, 16; LXXI, 10; LXXII, 10; LXXIV, 2; LXXV, 7; LXXVII, 11); Krzemienica (E. Szarek-Waszkowska 1975, tabl. I, 6, 8; VII, 6; VIII, 7; IX, 12; XII, 4; XV, 5; XVI, 1; XVII, 4; XX, 5); Manasterz (P. Godlewski 2001, tabl. III, 7; XIII, 5); Trójczyce (W. Poradyło 2001, tabl. I, 1, 3).

Naczynia wazowate

Znane są tu z małych i nie charakterystycznych fragmentów, co uniemożliwia ich szczegółową analizę mikromorfologiczną.

Za fragmenty naczyń wazowatych uznano kilka fragmentów brzegowych (tabl. I, 1; III, 2, 8, 15), 2 fragmenty dna (tabl. III, 9; XI, 15) i 3 fragmenty pochodzące z brzuśców (tabl. III, 18; VII, 12; XI, 4). Należy jednak liczyć się z tym, iż znaczna część środkowych partii naczyń może pochodzić właśnie z waz, więc ich liczba mogła być nieco większa.

Brzegi naczyń wazowatych reprezentują typ I B. Są to więc krawędzie zaokrąglone, wychylone na zewnątrz. Różnią się między sobą jedynie kątem wychylenia (por. ryc. 29).

Dna natomiast należą do typu I, są to więc dna wyodrębnione (por. ryc. 28). Reprezentują tu one 2 podtypy:

- I B to dna o ostrych krawędziach „nóżki” i prostych ściankach (tabl. X, 2);

- I C to dna o prostych krawędziach i ściankach (tabl. XI, 15).

Brzuśce natomiast to formy dwustożkowe, dość ostro załamane (tabl. IV, 17; XI, 4). W jednym przypadku kształtu brzuśca nie można odtworzyć (tabl. I, 4) z uwagi na zbyt mały fragment naczynia. Jest to jednak ułamek wazy o lejkowato rozchylonej szyjce, która również nie zachowała się w całości.

Czerpaki

Z osady w Czarnej pochodzi też 7 fragmentów czerpaków (m. in. tabl. II, 4, 5; VI, 17; XI, 16).

Najlepiej zachowanym jest okaz z obiektu 14 (tabl. II, 4). Reprezentuje on typ czerpaków półkulistych o nie wyodrębnionym dnie (typ III A – por. ryc. 28) i taśmowatym najprawdopodobniej uchu.

Formę taką posiada jeszcze jeden fragmentarycznie zachowany czerpak (tabl. XI, 16).

Drugi typ to egzemplarz o półkulistym dnie płaskim (typ III B – por. ryc. 29), znany z jednego fragmentu (tabl. VI, 17). Być może podobną formę reprezentował fragment dna, pochodzący najpewniej z czerpaka (tabl. II, 5).

Jako fragmenty czerpaków należy również uznać 3 fragmenty uch taśmowatych (np. tabl. XI, 13).

Inne

W grupie tej wyraźnie wyodrębnia się naczynie miniatury o kształcie „beczulkowatym” (tabl. XII, 10).

Dla naczyń grupy tarnobrzesckiej dość częste jest występowanie form małych, będących replikami klasycznych garnków, czy waz. Spotykane są zwłaszcza na cmentarzyskach, gdzie pełniły funkcje przystawek.

Prezentowane tu naczynie jest jednak znacznie mniejszych rozmiarów (wysokość zaledwie 3 cm), co wyklucza jego funkcję użytkową.

Być może było ono zabawką dla dziecka, choć nie należy odrzucać symbolicznego lub kultowego charakteru znaleziska.

3.1.3. Zdobnictwo

Ważną cechą z punktu widzenia morfologii i chronologii naczyń jest ich ornamentyka. Za Grażyną Dmochowską (1985, s. 52) „ornamentami określamy pojedyncze motywy zdobnicze lub

ich kompozycje, które spełniają zawsze funkcje estetyczne, a niekiedy także użytkowe lub symboliczne. Motywem ornamentacyjnym jest najprostszy, łatwo wyróżnialny element kompozycji, np. żłobki, dolki palcowe, stempelkowe”.

Cały – bardzo bogaty – wachlarz zdobień podzielić można na cztery zasadnicze kategorie (G. Dmochowska 1985, s. 52):

- ornamenty wklęsłe, tj. tworzące zagłębienia w powierzchni przedmiotu
- ornamenty wypukłe – o wyraźnie zarysowanych konturach, wystające ponad powierzchnię
- ornamenty ażurowe, tj. otwory, których wykonanie nie jest podyktowane funkcją przedmiotu
- ornamenty mieszane, czyli połączenie kilku elementów zdobniczych.

Wszystkie te grupy charakteryzują materiały z osady w Czarnej.

Ornamenty wklęsłe reprezentowane są przez żłobki, dolki palcowe, czy paznokciowo-palcowe oraz nie do końca przekłute dziurki i odciski plecionki. Najczęstsze są tutaj nie do końca przekłute dziurki, które wystąpiły głównie na talerzach – plackach (tabl. I, 16; II, 8; III, 3; IV, 1; V, 13) oraz na garnkach (tabl. VI, 1; X, 13).

Równie częstym elementem dekoracyjnym są dolki palcowe i paznokciowo-palcowe. Różnica między nimi polega na tym, że w przypadku dolków paznokciowo-palcowych oprócz opuszki palca w glinie zagłębiano również paznokieć, w efekcie czego powstawały łukowate zagłębienia (tabl. IV, 14; IX, 3). Tego typu elementy zdobią misy (tabl. III, 8; VII, 1; XI, 13) oraz garnki (tabl. I, 11; IX, 3; IV, 14).

Bardzo rzadkie w omawianym materiale były żłobki. Zaobserwowano je jedynie na 2 fragmentach (tabl. IV, 11, 12). Odciągają one zresztą od klasycznie rytych żłobków układających się w różnego rodzaju kompozycje. Są to bowiem delikatne, krótkie linie faliste ułożone w dość symetryczne rzędy (tabl. IV, 11) oraz trzy krótkie „nacięcia” na brzegu (tabl. IV, 12).

Na dwóch fragmentach talerzy – placków wystąpił odcisk plecionki (tabl. VII, 11; XII, 7). Ten specyficzny rodzaj ornamentu powstał w wyniku odciskania tkaniny w wilgotnej powierzchni naczynia (G. Dmochowska 1985, s. 74).

Ornamenty wypukłe tworzą 2 grupy zdobień – guzki oraz listwy plastyczne.

Guzki – jako element zdobniczy – wystąpiły na 16 fragmentach ceramiki. Towarzyszą głównie garnkom (tabl. II, 7; III, 17; V, 4, 14; VI, 9; VII, 10; VIII, 1; IX, 7, 9, 14; XI, 12), ale spotyka się je również na misach (tabl. I, 7; II, 1; III, 8, 9).

Szczególną grupę wśród guzków tworzą te z miseczkowatymi wgłębieniami. Są one dość pospolite w materiale ceramicznym z omawianej osady, gdyż zaobserwowano je na 4 fragmentach (tabl. III, 9; V, 4; IX, 14; XI, 12).

Wystąpiły one zarówno na naczyniach garnkowatych, jak i na misach.

Wśród fragmentów z osady w Czarnej bardzo częstym elementem dekoracyjnym są różnego rodzaju listwy plastyczne. Występują one w 2 podstawowych wariantach: nalepiane poziomo lub ukośnie, przy czym ten pierwszy jest zdecydowanie powszechniejszy. Listwy plastyczne występują wyłącznie na garnkach. Mogą to być listwy karbowane (tabl. I, 12; III, 5; X, 8) albo z umieszczonymi na nich dołkami palcowymi,

czy paznokciowo-palcowymi (tabl. I, 9, 15; IV, 14; VI, 3, 4). Na jednym fragmencie wystąpiła cienka listewka falista (tabl. XII, 9).

Ornamenty ażurowe to zdecydowanie najczęstszy typ zdobień, jaki wystąpił na fragmentach z prezentowanej osady.

Dziurki pod krawędzią wylewu występują tu wyłącznie na garnkach (tabl. I, 14; II, 6; IV, 3; V, 1; VI, 7, 13; VII, 6, 9; IX, 1; X, 7; XI, 1, 2, 9; XII, 4, 5) i niewykluczone, że towarzyszą innym elementom zdobniczym. Rozdrobnienie materiału nie pozwala jednak na udokumentowanie tej hipotezy.

Zagadnienie ornamentowania naczyń jest ważne nie tylko z typologicznego punktu widzenia. Pozwala ono również wносить wiele interesujących spostrzeżeń odnośnie chronologii. W związku z czym rozwój zaprezentowanych uprzednio ornamentów wypukłych przypada na III fazę rozwojową grupy tarnobrzeskiej, dla której szczególnie typowe są wśród nich m.in. guzki z miseczkowatym wgłębieniem, których we wcześniejszych materiałach nie odnotowano (G. Dmochowska 1985, s. 64). Również na III fazę chronologiczną GT przypada rozpowszechnienie ornamentów ażurowych (G. Dmochowska 1985, s. 68). Materiały z osady w Czarnej, dla których niezwykle charakterystyczne w zakresie zdobnictwa są dołki palcowe, dziurki pod krawędzią wylewu, guzki, czy listwy plastyczne, reprezentują więc cechy ornamentu typowego dla grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej w jej schyłkowej (III) fazie rozwojowej.

3.2. Inne zabytki

Poza naczyńiami, z gliny wykonywano też inne przedmioty codziennego, i nie tylko użytku.

Na osadzie w Czarnej tego typu zabytki reprezentuje fragment przęślika krążkowatego, płaskiego, w przekroju owalnego (tabl. IV, 2) o barwie brunatnej i powierzchni szorstkiej.

Przęśliki, co potwierdzają obserwacje etnograficzne (K. Moszyński 1967), były to pierścienie zakładane na wrzeciona dla lepszego ich obciążenia.

W naszym regionie wyrabiano je i użytkowano od początku do schyłku trwania kultury łużyckiej. Znajdowane są zarówno na osadach (np. Trzęsówka, stan. 2¹³, Turbia, stan. 2¹⁴), jak i na cmentarzyskach (Grodzisko Dolne, stan. 1¹⁵, Kopki, stan. 3¹⁶, Trzęsówka, stan. 1¹⁷), co sugeruje że do umiejętności tej przywiązywano dużą wagę, a przędzalnictwo praktykowano na dużą skalę.

Osobną grupę tworzą tu wyroby kamienne i krzemienne, reprezentowane przez 1 rozcieracz kamienny i kilka zabytków wykonanych z krzemienia.

Rozcieracz (tabl. XIV, 4) ma kształt spłaszczonej kuli o nie- nieregularnym kulistym przekroju. Jest więc typowym eg-

zemplarzem tej grupy wyrobów. Spotykamy bowiem rozcieracze kuliste, jajowate lub walcowate. Rozcieracze kamienne służyły do rozcierania ziarna usypanego na specjalnie ku temu przeznaczonych żarnach.

Z omawianego stanowiska pochodzą jeszcze 3 inne fragmenty rozcieracza kamiennego (materiał z powierzchni – krawędź piaskowni).

Rozcieracze wystąpiły również na kilku innych osadach grupy tarnobrzeskiej, np. w Chmielowie, stan. 1, Rzeczycy Długiej, stan. 1, czy Turbii, stan. 2 (K. Moskwa 1976, s. 129).

Trudno jest określić, czy były to przedmioty wykonane przez mieszkańców tychże osad, czy pochodzą z wcześniejszych okresów i ewentualnie zostały przez tę ludność wtórnie wykorzystane.

Nie ulega jednak wątpliwości, że rozcieracze kamienne były niezbędnymi narzędziami społeczności rolniczych i mieszkaczy osady w Czarnej musieli się nimi posługiwać.

Z osady tej pochodzi też niewielka, bo licząca zaledwie 10 sztuk, seria zabytków krzemiennych. Głównie są to łuski krzemienne i okruchy negatywowe, rzadziej wióry (tabl. XIV, 1, 2), czy odłupki (tabl. XIV, 3, 5) retuszowane. Formy, będące narzędziami, wiązać należy m. in. z kulturami paleolitycznymi, np. kulturą świderską (tabl. XIV, 1), nie wiążą się więc z tematem niniejszej pracy. Pozostałe wytwory są na tyle nie charakterystyczne, iż trudno jest je wiązać precyzyjnie z jakąś jednostką kulturową.

Nie można jednak wykluczać, że narzędzia te były wtórnie wykorzystywane przez mieszkańców osady, a niektóre z nich były przez nich wykonane (por. np. S. Kadrow 1989, s. 103).

Przedstawiciele kultury łużyckiej bowiem (a więc również ludność GT) produkowali narzędzia z surowców krzemiennych i pozakrzemiennych, współtworząc tym samym i uzupełniając podstawowe instrumentarium. Posługiwali się nimi na dużą skalę w najważniejszych dziedzinach działalności gospodarczej (K. Kruk 1994, s. 101). Wykorzystywanie tego surowca kontynuowano po wczesną epokę żelaza, o czym świadczą odkryte funkcjonujące w tym czasie kopalnie krzemienia (wśród nich także eksploatowane przez wspólnoty kultury łużyckiej), wskazujące na kierunki obróbki surowca oraz większą, jak się zdaje, rolę tej dziedziny wytwórczości w kulturze społeczeństw ludzkich w dorzeczu Wisły (J. Lech 1997, s. 9–15).

Z osady w Czarnej pochodzi tylko jeden zbytek metalowy i jest nim fragment bliżej nieokreślonego przedmiotu żelaznego, silnie skorodowanego, o przekroju trapezowatym (tabl. IX, 2).

Kształt wyrobu sugeruje, że może to być fragment nożyka, jednak jego silne zniszczenie i fragmentaryczność nie pozwalają na wyciągnięcie konkretnych wniosków.

¹³ K. Moskwa 1976, ryc. 74, m, n.

¹⁴ M. Zeylandowa 1963.

¹⁵ K. Moskwa 1976.

¹⁶ K. Moskwa 1963.

¹⁷ K. Moskwa 1971.

4. ANALIZA – ŹRÓDŁA NIERUCHOME

Ze stanowiska nr 6 w Czarnej pochodzi dość spora, bo licząca 103 jamy, grupa obiektów osadniczych. Osada ta z tak dużą ilością jam zajmuje czołowe miejsce wśród stanowisk o przebadanej powierzchni do 1000 m² (por. S. Czopek 2004, ryc. 1).

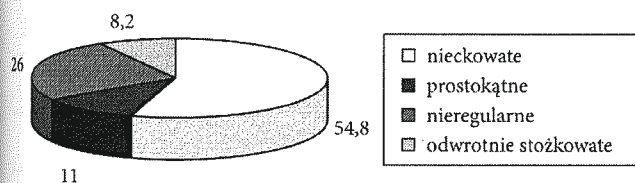
Po północnej stronie piaskownicy (por. ryc. 3) w wykopach I-VI odsłonięto łącznie 47 obiektów, z których jednak niektóre (np. ob. 17 i 26) rozdzielały się na części A, B, C, D lub tylko na część A (ob. 19). W tej części osady po ściągnięciu warstwy ornej natrafiono na całec, w którym zagłębione były obiekty archeologiczne.

Z odmienną sytuacją stratygraficzną mamy do czynienia w południowym odcinku badanego obszaru (wykopy VII-X). Tutaj bowiem pod warstwą orną znajdowała się warstwa podglebia o miąższości 8 cm w części południowej wykopów i 17-19 cm w północnej. W warstwie tej znajdowało się sporo materiału archeologicznego.

4.1. Klasyfikacja obiektów ze względu na ich kształty

Istotną rolę w porządkowaniu obiektów archeologicznych odgrywa klasyfikacja ich kształtów odczytywanych na cięciach profilowych (S. Kadrow 1991, s. 19 n.).

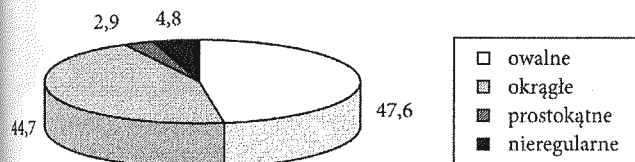
Na osadzie w Czarnej można generalnie wyróżnić (ryc. 32) obiekty nieckowate (40, czyli 54,8%¹⁸), nieregularne (19, czyli 26%¹⁹), odwrotnie stożkowate (6, czyli 8,2%²⁰), prostokątne (8, czyli 11%²¹) oraz rowy (ob. 102), których profile mają co prawda kształt prostokątny, jednak o ich wydzieleniu w osobną kategorię przesądziły zdecydowanie wydłużone proporcje długości do szerokości.

Ryc. 32. Czarna, stan. 6. Udział (%) poszczególnych kształtów obiektów w rzutach pionowych

Abb. 32. Czarna, Fundst. Nr. 6. Prozentueller Anteil der einzelnen Objektformen-Profilen

Рис. 32. Чарна, пам. 6. Процентное соотношение отдельных форм объектов согласно планам

Ryc. 33. Czarna, stan. 6. Udział (%) poszczególnych kształtów obiektów w rzutach poziomych

Abb. 33. Czarna, Fundst. Nr. 6. Prozentueller Anteil der einzelnen Objektformen-Grundrisse

Рис. 33. Чарна, пам. 6. Процентное соотношение отдельных форм объектов по разрезам

¹⁸ % w stosunku do obiektów posiadających rzut pionowy w dokumentacji rysunkowej, a więc 100% = 73 obiekty.

¹⁹ J.w.

²⁰ J.w.

²¹ J.w.

Z uwagi na rzuty poziome obiektów można je podzielić na jamy owalne lub zbliżone do owalnych (49 obiektów, czyli 47,6%), okrągłe (46 obiektów, czyli 44,7%), prostokątne (3 obiekty, czyli 2,9%) oraz nieregularne (5 obiektów, czyli 4,8%). Graficzną prezentację tych proporcji przedstawia ryc. 33.

Jamy te nie odbiegają więc swym charakterem od obiektów tego typu pochodzących z innych stanowisk, i to nie tylko grupy tarnobrzeskiej, ale również całego kręgu łużyckiego. Również na stanowisku nr 1 w Turbii najwięcej było jam owalnych i kolistych w rzutach poziomych, a nieckowatych lub nieregularnych w profilach (M. Zeylandowa 1963, s. 279-280). Taką tendencję obserwujemy na wielu innych osadach łużyckich (por. ryc. 34). Dla porównania zamieszczono tutaj dane na temat jednego z najlepiej ostatnio rozpoznanych stanowisk KŁ w środkowej Polsce, jakim jest osada w Chrząstowie Folwarcznym, woj. łódzkie (J. Maik 2003).

4.2. Klasyfikacja obiektów ze względu na ich przeznaczenie

Najważniejszą chyba kwestią związaną z analizą obiektów archeologicznych jest określenie ich funkcji. Dzięki temu bowiem można zbudować obraz ówczesnej osady, a co za tym idzie uchwycić pewną gałąź życia tamtej społeczności.

Generalnie odkrywane w trakcie badań wykopaliskowych jamy możemy podzielić w następujący sposób (wg J. Michalski 1983, s. 150):

1. jamy mieszkalne – w tym pozostałości po budowach naziemnych, półziemianki i ziemianki;
2. jamy gospodarcze, a wśród nich m. in. jamy zasobowe, piwniczki, studnie;
3. jamy produkcyjne;
4. paleniska i ogniska;
5. jamy po słupach;
6. rowy;
7. jamy o nieustalonej funkcji.

Znaczną część z tych obiektów zaobserwowano również na osadzie w Czarnej.

Sporą grupę tworzą tutaj jamy po słupach. Są to najczęściej w miarę regularne koliste lub owalne zarysy, z reguły nie przekraczające 60 cm średnicy. W profilach natomiast są nieckowate lub odwrotnie stożkowate (ryc. 26).

Niektóre z nich wydają się układać w regularne, prostokątne zarysy (ryc. 35), które są być może pozostałościami po naziemnych, słupowych budowach mieszkalnych. Jeśli tę hipotezę uznano by za słuszną to te przypuszczalne chaty pochodziłyby z trzech różnych faz budowlanych.

Kilka dołków posłupowych układa się również w budowlę owalną o mieszkalnym lub gospodarczym przeznaczeniu.

W tym miejscu wspomnieć należy o jamie nr 102, której kształt sugeruje, iż mógł to być niezbyt duży rów, związany być może właśnie z tą budowlą.

Pozostałe natomiast dołki posłupowe pełniły niegdyś funkcje, które trudne są dzisiaj do odczytania.

Z dużo większym prawdopodobieństwem można natomiast mówić o jamach mieszkalnych w przypadku śladów po domostwach ziemnych. Mogą to być półziemianki i ziemianki.

Podstawowymi kryteriami pozwalającymi na określenie, iż dany obiekt mógł spełniać funkcję domostwa są: odpowiednia powierzchnia mieszkalna (min. 3–4 m²), kształt zezwalający na użytkowanie ich w tej funkcji (w rzucie poziomym czworokąt lub owal, w profilu ściany prostopadłe lub lekko ukośne oraz płaskie dna, w których czasem wkopywano piwniczki) oraz istnienie paleniska (choć jego brak nie może dyskwalifikować jamy jako mieszkalnej, gdyż obecność lub brak palenisk lub ognisk może być związana m. in. z sezonowością osady).

Dodatkową wskazówką może być treść kulturowa wypełnienia, której obecność przemawia za mieszkalnym charakterem jamy. Trudno sobie bowiem wyobrazić, aby mieszkańcy nie pozostawili po sobie żadnych śladów, zwłaszcza w postaci ceramiki (J. Michalski 1983, s. 151).

Biorąc pod uwagę powyższe zagadnienia za jamy o charakterze mieszkalnym można by uznać obiekty nr 1, 17, 19, 27, 31.

Śladem po półziemiance jest obiekt nr 1 (ryc. 4). Przemawia za tym jego kształt (najprawdopodobniej czworokąt) oraz znaczne rozmiary (3,5×6,5 m). W spągowej części obiektu uchwycono jamy postłupowe, układające się na jego obwodzie, dlatego nie można wykluczyć, że obiekt ten jest zagłębioną częścią naziemnej chaty lub że półziemiance tej towarzyszyła jakaś konstrukcja wsparta na słupach.

Jest prawdopodobnym, że z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku obiektu nr 17 (ryc. 9), wokół którego również rysują się dolki postłupowe.

Do obiektu 19 (ryc. 11) natomiast przylega jama (część A) o zupełnie innym wypełnisku, która mogłaby być ewentualnie późniejszą przybudówką.

Niewiele natomiast można powiedzieć o obiektach 27 (ryc. 13) i 31 (ryc. 14), gdyż nie odsłonięto ich w całości. Ich owalne kształty, spore rozmiary i w miarę regularne płaskie dna wskazują jednak na mieszkalny ich charakter.

Jamy mieszkalne są znane z wielu stanowisk. Są one mocno zróżnicowane zarówno pod względem kształtu, głębokości, jak i charakteru wypełnisk. Najbardziej zbliżony do modelowych jest obiekt nr 132 z osady w Białobrzegach, stan. 1, który miał kształt owalny i powierzchnię ok. 7 m². Pozostałe jamy tego typu znamy z wielu innych stanowisk grupy tarnobrzeskiej (por. S. Czopek 2004, s. 228; tu dalsza literatura).

Kolejną grupą obiektów są jamy o funkcji gospodarczej. Są one przeważnie koliste i owalne, w profilach zaś trapezowate, prostokątne lub workowate. Cechą charakterystyczną tego typu obiektów są duże głębokości, dochodzące nawet do 2 m (J. Michalski 1983, s. 156).

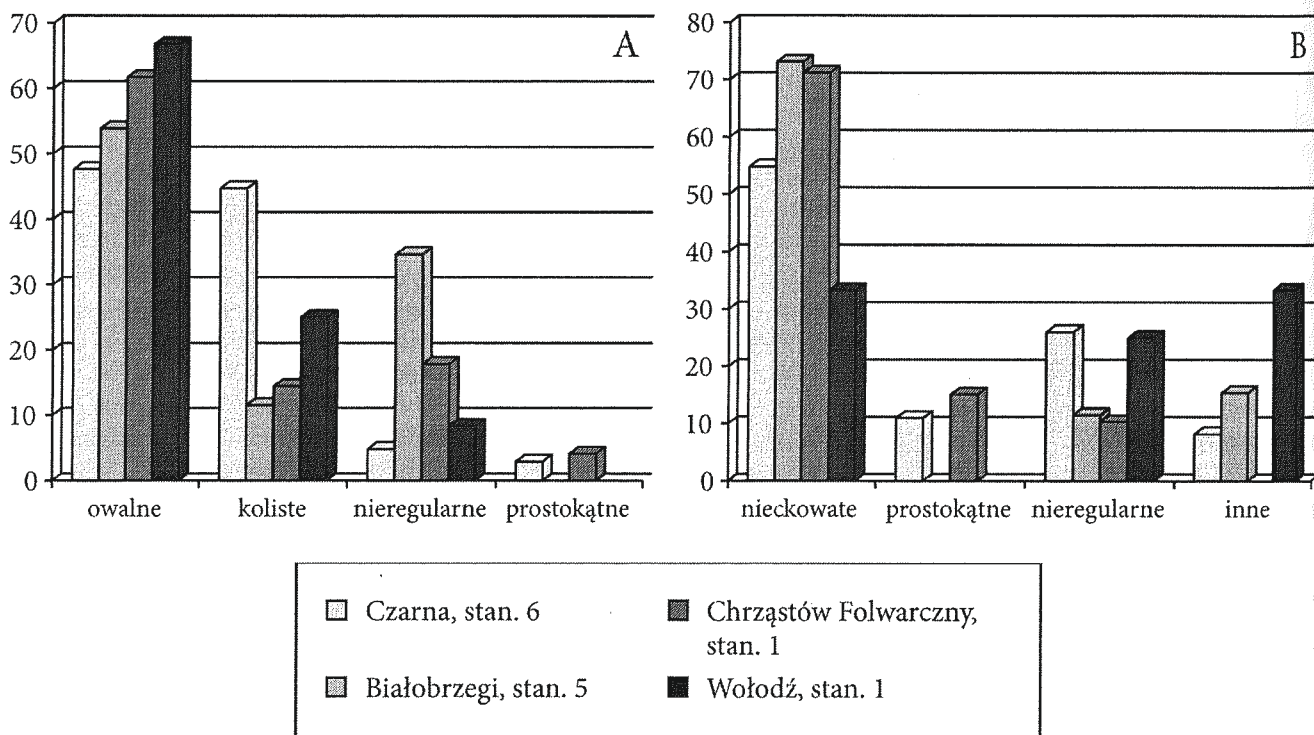
Obiekty z osady w Czarnej są silnie zniszczone, dlatego żaden z nich takiej głębokości nie osiąga.

Niemniej jednak za jamy odpowiadające powyższym kryteriom można uznać obiekty nr 25 (ryc. 12), 30, 35 (ryc. 16), 86 (ryc. 24).

Trudno jest natomiast ustalić funkcję pozostałych obiektów. Sytuacji tej nie ułatwia brak lub niewielka ilość materiału zabytkowego w większości z nich, czy nieregularne kształty w rzutach poziomych i pionowych.

Sporą grupę wydzielonych obiektów mogą więc tworzyć naturalne zagłębienia, wypełnione treścią kulturową.

Z taką sytuacją liczyć się należy w przypadku najczęstszej metody prowadzenia badań wykopaliskowych przy pomocy

Ryc. 34. Czarna, stan. 6. Udział (%) poszczególnych rodzajów obiektów na tle innych stanowisk osadowych (A – rzuty poziome; B – rzuty pionowe)

Abb. 34. Czarna, Fundst. Nr. 6. Prozentueller Anteil der einzelnen Objektarten im Vergleich zu anderen Siedlungsfundplätzen (A – Grundrisse, B – Profile)

Рис. 34. Чарна, пам. 6. Процентное соотношение отдельных типов объектов на фоне иных поселений (А – планы; В – разрезы)

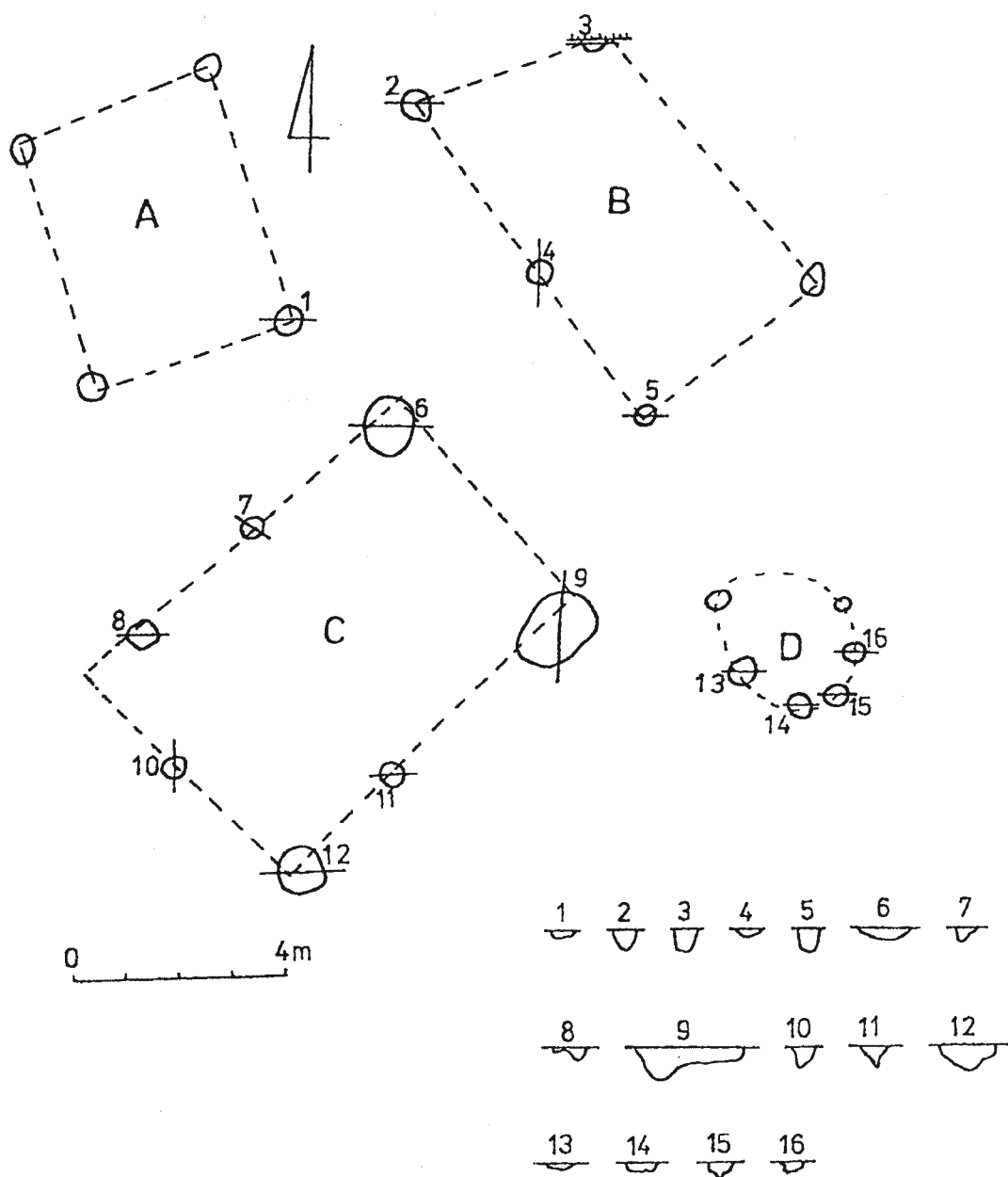
plantowania warstewkami mechanicznymi (J. Michalski 1983, s. 136 n.).

Obiekty tego typu występują więc na wielu stanowiskach osadowych (np. S. Czopek 1997, s. 65; S. Czopek 2003, s. 77).

Analizując osadę jako całość trzeba mieć na uwadze fakt jej silnego zniszczenia. Znaczną część stanowiska zniszczyła bowiem piaskownia (por. ryc. 2, 3), dlatego też zarejestrowane obiekty to z pewnością zaledwie nikły procent wszystkich jam, jakie mogłyby tu występować. Z tego też powodu obraz osady,

jaki się z takiej analizy wyłania, jest niekompletny i niepełny. Wnioski wyciągać można jedynie z analizy rozmieszczenia obiektów w ramach wykopów, a te są przecież tylko małym wycinkiem z obszaru całego stanowiska.

Zwraca uwagę fakt, że jamy mieszkalne w typie półziemianek (obiekty 1, 17, 19, 27, 31) skupiają się w północnej części zbadanego obszaru. Po południowej stronie natomiast rysują się budowle słupowe (oznaczone dla potrzeb tej pracy jako A, B, C, D – por. ryc. 35). Trzy konstrukcje tego typu to hipotetyczne

Ryc. 35. Czarna, stan. 6. Przymyślnie zarysowane budowle słupowe (oznaczenia 1-16 odpowiadają poszczególnym jamom: 1 – obiekt 91; 2 – obiekt 63; 3 – obiekt 93; 4 – obiekt 96; 5 – obiekt 97; 6 – obiekt 47; 7 – obiekt 92; 8 – obiekt 100; 9 – obiekt 51; 10 – obiekt 99; 11 – obiekt 57; 12 – obiekt 56; 13 – obiekt 81; 14 – obiekt 82; 15 – obiekt 83; 16 – obiekt 84)

Abb. 35. Czarna, Fundst. Nr. 6. Vermutliche Umrisse der Pfostenbauten (Bezeichnungen 1-16 entsprechen den einzelnen Gruben: 1 – Objekt 91; 2 – Objekt 63; 3 – Objekt 93; 4 – Objekt 96; 5 – Objekt 97; 6 – Objekt 47; 7 – Objekt 92; 8 – Objekt 100; 9 – Objekt 51; 10 – Objekt 99; 11 – Objekt 57; 12 – Objekt 56; 13 – Objekt 81; 14 – Objekt 82; 15 – Objekt 83; 16 – Objekt 84)

Рис. 35. Чарна, пам. 6. Предполагаемые очертания столбовых построек (условные обозначения 1-16 соответствуют отдельным ямам: 1 – объект 91; 2 – объект 63; 3 – объект 93; 4 – объект 96; 5 – объект 97; 6 – объект 47; 7 – объект 92; 8 – объект 100; 9 – объект 51; 10 – объект 99; 11 – объект 57; 12 – объект 56; 13 – объект 81; 14 – объект 82; 15 – объект 83; 16 – объект 84)

chaty (A, B, C), pochodzące z trzech różnych faz budowlanych, o czym świadczy nakładanie się ich zarysów lub bardzo bliskie (zbyt bliskie) sąsiedztwo.

Jamy uznane za gospodarcze (obiekty 25, 30, 35, 86) często towarzyszą domostwom (obiekt 1 + obiekt 30; obiekt 17 + obiekt 35; chata C + obiekt 86), co potwierdzałyby ich funkcję, jako podręcznych magazynów, czy schowków, służących do przechowywania różnych surowców.

Na uwagę zasługuje jeszcze fakt, iż zdecydowana większość jam postępowych skupia się w południowej części badanego obszaru. Być może więc budowle wzniesione w konstrukcji słupowej nie miały charakteru domostw, lecz służyły jako pomieszczenia gospodarcze (np. stajnie, czy obory dla hodowanych zwierząt).

Widoczny byłby wówczas podział osady na część północną – mieszkalną i południową – gospodarczą.

Podobną sytuację zaobserwowano w Białobrzegach, gdzie część zachodnia osady miała charakter mieszkalny, natomiast

wschodnia gospodarczy – produkcyjny (S. Czopek 1997, s. 65). Również na osadzie w Kliszowie wyraźne skupienie obiektów mieszkalnych rysuje się w południowej części osady (S. Czopek 2003, s. 77).

W przypadku osady w Czarnej jest to tylko jedna z hipotez, której nie można poprzeć konkretnymi dowodami. Równie dobrze bowiem te słupowe budowle (o ile oczywiście istniały) mogły służyć jako domostwa. Mielibyśmy wówczas do czynienia z nieco odmiennym rozplanowaniem osady.

Możliwe jest bowiem, iż osadę tę zbudowano wokół centralnego placu, którego pozostałości nie uchwycono z uwagi na obecność piaskowni.

Możliwości interpretacyjnych jest więc kilka i trudno zdecydować, która z nich odpowiadała rzeczywistej sytuacji.

Silne zniszczenie stanowiska nie pozwala zatem na wyciąganie konkretnych wniosków.

5. DATOWANIE OSADY

Określenie czasu funkcjonowania danego stanowiska należy do czynności prostych. W przypadku osady w Czarnej jest to zadanie szczególnie utrudnione, gdyż nie dysponujemy tutaj zabytkami o wyraźnych walorach datujących (np. brak zróżnicowanych wyrobów metalowych). Dominują bowiem źródła ceramiczne, a te są mniej „czułe” chronologicznie. Ułatwieniem jest jednak fakt, iż materiał pochodzący z omawianej osady jest jednorodny i wykazuje cechy typowe dla III fazy rozwojowej grupy tarnobrzeskiej.

Świadczą o tym zarówno formy naczyń, jak i ich bardzo charakterystyczna ornamentyka.

Na osadzie w Czarnej dominują bowiem, o czym była już mowa, garnki jajowate o często chropowatych powierzchniach z rozbudowanym zdobnictwem plastycznym (guzki, listwy plastyczne, dołki palcowe) i dziurkami poniżej krawędzi wylewu, a formy takie występują powszechnie w schyłkowej fazie grupy tarnobrzeskiej (por. np. K. Moskwa 1976, s. 54–61, 103; G. Dmochowska 1985, s. 68). Ostatnio uważa się je nawet za wyznacznik młodszego odcinka III fazy (faza III 2), datowanego już na okres lateński (S. Czopek 2001, s. 184). Taką korektę chronologii grupy tarnobrzeskiej potwierdzają pośrednio daty C 14, wykonane dla cmentarzyska w Pysznicy (S. Czopek 2001, s. 183–184, tabela XVI).

Nie ulega więc wątpliwości, iż III fazę rozwojową odnosić należy do wczesnej epoki żelaza, a ściślej do ha D i początków okresu lateńskiego.

Bardzo liczną formą występującą na omawianej osadzie, która pozwala wyciągać wnioski odnośnie chronologii, są również talerze – placki. Datowane są – w oparciu o chronologię stanowisk, z których pochodzą – na czasy od V okresu epoki brązu do schyłku halszackiego włącznie (K. Moskwa 1976, s. 83).

Chronologię taką potwierdzają również współwystępujące z nimi czasowo i terytorialnie na znacznych obszarach Polski i części Europy niszczące formy odlewnicze, wyroby, czy półwytwory brązowe (A. Mierzwiński 2003, s. 145–146). Fakt

ten wskazuje na wczesną epokę żelaza, kiedy to metal ten upowszechnia się na szeroką skalę na terenach ziem polskich.

Istotne znaczenie dla określenia chronologii osady w Czarnej ma również obecność półkulistych, czy stożkowato – półkulistych mis i czerpaków, które datowane są w granicach okresu halszackiego i początku lateńskiego (K. Moskwa 1976, s. 74–75; 78–79). Dotyczy to szczególnie mis o krawędzi zagiętej do wnętrza naczynia.

Bardzo pomocne wreszcie są tutaj liczne analogie do innych – wzmiankowanych już – stanowisk o chronologii schyłkowo – tarnobrzeskiej (np. Trzęsówka, Białobrzegi, Tarnobrzeg-Zakrzów, Pysznica, itd.). Niejednokrotnie na stanowiskach tych występują bardzo „czułe” chronologicznie zabytki metalowe, które pozwalają na precyzyjne ich datowanie.

Wobec takich ustaleń nie ulega wątpliwości, iż osada w Czarnej użytkowana była przez społeczność grupy tarnobrzeskiej kultury lużyckiej w jej schyłkowej – III – fazie rozwojowej. Jest to dość długi, bo liczący ok. 250–200 lat, okres czasu (550/500–300? p.n.e.), w trakcie którego dochodziło z pewnością do sytuacji i zdarzeń nieczytelnych w źródłach archeologicznych. Te bowiem są jedynie odbiciem kultury materialnej i w znacznie mniejszym stopniu odbiciem struktury gospodarczo-społecznej tej ludności. Zarejestrowane źródła informują nas o znacznie krótszym niż wspomniane 200 lat wycinku czasu. Trudno sobie bowiem wyobrazić, ażeby np. drewniane domostwa słupowe przetrwały tak długo. Przyjmuje się, iż czas użytkowania takiego domu wynosił ok. 50 lat. Dlatego zdawać sobie należy sprawę z tego, że czas funkcjonowania osady, umieszczany w III fazie jest jak najbardziej słuszny, ale należałoby go jeszcze bardziej zawęzić. Niestety przy obecnym stanie naszej wiedzy tak dokładne określenie czasu funkcjonowania tej osady (i innych) jest niemożliwe.

Można jednak przypuszczać, iż osadę w Czarnej użytkowano w ciągu co najmniej 3 faz budowlanych, które co prawda nie są czytelne w materiale archeologicznym, ale o których informują nakładające się na siebie zarysy domostw słupowych, wykluczające ich jednoczasowość.

6. ZAGADNIENIA KOŃCOWE

Osada na stanowisku 6 w Czarnej jest typowym dla grupy tarnobrzeskiej – w jej schyłkowej fazie – stanowiskiem osadowym. Przemawiają za tym zarówno archeologiczne źródła ruchome, jak i zarejestrowane tu obiekty osadnicze, które nie odbiegają swym charakterem oraz „zabudową” od pozostałych stanowisk tego typu.

Również jej lokalizacja nie różni się od położenia innych stanowisk osadowych grupy tarnobrzeskiej z tego czasu. Większość z nich – podobnie jak osada w Czarnej – ulokowana jest w dolinach dużych rzek (tu Wisłok), zajmując przeważnie nieznacznie eksponowane, głównie w kierunku południowym, stoki, czy krawędzie teras nadzalewowych (por. np. S. Czopek 1996, tabela IX; S. Czopek, J. Nogaj-Chachaj 1989, s. 348; J. Ligoda 2004, tabela IV).

Jednak mimo swej „zwykłości”, „typowości” osada ta ma bardzo duże znaczenie, wynikające chociażby z bardzo słabego – w porównaniu do cmentarzysk – stanu rozpoznania stanowisk osadowych. I choć dolina Wisłoka jest mikroregionem wyróżniającym się pod tym względem, dają się zauważyć pewne dysproporcje.

Stosunkowo lepiej rozpoznana wydaje się być wschodnia część tego mikroregionu, gdzie znane są dwie osady w Białobrzegach (S. Czopek 1991; 1997), wielokulturowe stanowisko w Grodzisku Dolnym (S. Czopek, J. Podgórska-Czopek 2000), cmentarzyska w Tryńczy (J. Martuszewski 1971), czy Chodaczowie (S. Czopek 1996).

Są to stanowiska dość dobrze już rozpoznane i poszerzające w znaczny sposób stan bazy źródłowej interesującego nas wycinka czasu.

Nieco gorzej przedstawia się sytuacja w zachodniej części doliny Wisłoka. Tutaj – obok Czarnej – lepiej rozpoznane zdaje się być stanowisko 1 w Jasionce (K. Moskwa 1976), na którym odkryto pozostałości osady i cmentarzyska oraz osada w Woli Małej, stan. 1 (K. Moskwa 1976; A. Gruszczyńska 1999). Natomiast na stan. 26 w Łące przeprowadzono jedynie badania sondażowe (P. Mitura 1999).

Dlatego też tak duże znaczenie posiadają materiały z omawianej tu osady. Poszerzają one bowiem w istotny sposób naszą wiedzę na temat sytuacji osadniczej w początkach epoki żelaza w Polsce południowo-wschodniej, a zwłaszcza w mikroregionie doliny Wisłoka.

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Chomentowska B.
1989 *Osada kultury łużyckiej grupy tarnobrzeskiej w Zawadzie, gmina Połaniec, woj. tarnobrzeskie, w świetle dotychczasowych badań*, [w:] *Grupa tarnobrzeska*, Rzeszów, s. 325–342.
- Czopek S.
1991 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych w Białobrzegach, woj. Rzeszów (stan. 1 i 5) w latach 1982–1985*, „MSROA” za lata 1980–1984”, s. 165 – 172.
1992 *Południowo-wschodnia strefa kultury pomorskiej*, Rzeszów.
1996 *Grupa tarnobrzeska nad środkowym Sanem i dolnym Wisłokiem. Studium osadniczo-kulturowe*, Rzeszów.
1997 *Osada grupy tarnobrzeskiej na stanowisku nr 5 w Białobrzegach, woj. rzeszowskie*, „MSROA”, t. 17, s. 29 – 75
1999 *Pradzieje Polski południowo-wschodniej*, Rzeszów.
2001 *Pysznica, pow. Stalowa Wola, stan. 1 – cmentarzysko ciałopalne z przełomu epok brązu i żelaza*, Rzeszów
2003 *Wielokulturowa osada na stanowisku nr 3 w Kliszowie, pow. Mielec*, „MSROA”, t. 24, s. 55–82.
2004 *Osady tarnobrzeskiej kultury łużyckiej – wielkość, struktura, funkcjonowanie*; [w:] *Przez pradzieje i wczesne średniowiecze*, Lublin, s. 221–238.
- Czopek S., Nogaj-Chachaj J.
1989 *Mikroregion osadniczy grupy tarnobrzeskiej w Dolinie Wisłoka w świetle dotychczasowych badań*, [w:] *Grupa tarnobrzeska*, s. 343–373.
- Czopek S., Podgórska-Czopek J.
1991 *Materiały z osad kultury łużyckiej i kultury przeworskiej ze stanowiska 1 w Tarnobrzegu-Zakrzowie*, „MSROA za lata 1980–1984”, s. 71–114.
1995 *Osadnictwo pradziejowe w dolinie dolnego Wisłoka*, [w:] *Wisłok. Rola rzeki w krajobrazie naturalnym i kulturowym regionu*, Rzeszów, s. 27–54.
- 2000 *Wielokulturowe stan. nr 22 w Grodzisku Dolnym, pow. Leżajsk – podsumowanie wyników badań prowadzonych w latach 1996–1999*, „MSROA”, t. 21, s. 203–224.
- Dmochowska G.
1985 *Ornamentyka wyrobów metalowych i naczyń grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej*, „WA”, t. 50, z. 2, s. 51–94.
- Durczewski Z.
1948 *Grupa górnośląsko-małopolska kultury łużyckiej w Polsce*, cz. I, Kraków.
- Gedl M.
1994 *Cmentarzysko z epoki brązu w Bachórze-Chodorówce*, Kraków.
- Godlewski P.
2001 *Cmentarzysko grupy tarnobrzeskiej w Manasterzu, stan. 6*, „MSROA”, t. 22, s. 21–57.
- Gruszczyńska A.
1999 *Sprawozdanie z badań sondażowych w Woli Małej, stan. 1 na trasie autostrady*; mps w archiwum MOR.
- Kadrow S.
1989 *Kilka uwag na temat krzemieniarstwa grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej*, [w:] *Grupa tarnobrzeska*, s. 91–110.
1991 *Iwanowice, stanowisko Babia Góra, cz. I. Rozwój przestrzenny osady z wczesnego okresu epoki brązu*, Kraków
- Klichowska M.
1984 *Struktury uprawne w epoce brązu i we wczesnej epoce żelaza na ziemiach polskich w świetle badań archeobotanicznych*, „APolski”, t. 29, z. 1, s. 69–108.
- Kostek A.
1991 *Cmentarzysko grupy tarnobrzeskiej w Wietlinie III, gm. Laszki, woj. Przemyśl*, w: „MSROA za lata 1980 – 1984”, s. 5 – 44
- Kruk K.
1994 *Przemysł krzemienisty ludności grupy tarnobrzeskiej kultury łużyckiej*, [w:] „Woliński Informator Muzealny”, z. 1

- Lech J.
1997 *O zainteresowaniu krzemieniem w późnej prehistorii słowo wstępne*, [w:] *Z badań nad krzemieniarstwem epoki brązu i wczesnej epoki żelaza*, Warszawa, s. 9–15.
- Ligoda J.
2004 *Osada grupy tarnobrzeskiej na stanowisku nr 6 w Czarnej, pow. Łańcut*; mps pracy magisterskiej URz.
- Maik J. (red.)
2002 *Osada z epoki brązu i okresu halsztackiego w Chrzastowie Folwarcznym 1, gm. Parzęcew, pow. zgierski, woj. łódzkie*, [w:] „Archeologiczne Zeszyty Autostradowe”, z. 1, Łódź.
- Martuszeński J.
1971 *Badania na cmentarzysku kultury łużyckiej w Tryńczy, pow. Przeworsk*, „MSROA za rok 1967”, s. 113–114.
- Michalski J.
1983 *Zagadnienia systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomości (ze studiów nad osadami otwartymi kultury łużyckiej)*, [w:] „Mat. Star. i Wcz.”, t. 5, s. 135–195.
- Mierziński A.
2003 *Znaki utrwalone w glinie*, Wrocław.
- Miśkiewicz J.
1968 *Kultura łużycka w międzyrzeczu Pilicy i środkowej Wisły*, [w:] „Mat. St.”, t. XI, s. 129–208.
- Mitura P.
1999 *Sprawozdanie z badań sondażowych w Łące, stan. 26 na trasie autostrady*; mps w archiwum MOR.
- Moskwa K.
1963 *Cmentarzysko łużyckie w Kopkach, pow. Nisko*, „MSROA za rok 1963”, s. 17.
1971 *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce, pow. Kolbuszowa*, „MSROA za rok 1967”, s. 9–98.
1976 *Kultura łużycka w południowo-wschodniej Polsce*, Rzeszów.
- Moszyński K.
1967 *Kultura ludowa Słowian*, Warszawa.
- Neustupny E.
1986 *Sidleni arealy pravekych zamedelcu*, „Pamatky archeologicke”, t. 77, s. 226–236, Praha.
- Poradyło W.
2001 *Cmentarzysko ludności grupy tarnobrzeskiej w Trójczach, gm. Orły, pow. Przemyśl*, „MSROA”, t. 22, s. 59–106.
- Szarek-Waszkowska E.
1974 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Krzemienicy, pow. Mielec*, „MSROA za lata 1970–1972”, s. 3–51.
- Zeylandowa M.
1963 *Osada kultury łużyckiej w Turbii, pow. Tarnobrzeg*, „MA”, t. IV, s. 253–298.

Joanna Ligoda

Siedlung der Tarnobrzeg Gruppe, Fundplatz Nr. 6 in Czarna, Kreis Łańcut

Zusammenfassung

Die Siedlung auf dem Fundplatz in Czarna befindet sich am südwestlichen, nicht bebauten Dorfrand, ca. 500 m westlich von der Strasse über Czarna, Medynia Głogowska nach Sokołów Małopolski.

Sie ist im Bereich des so genannten Karpatenvorland-Urstromtals (Rynna Podkarpacka) lokalisiert, die auf einem exponierten (S, SW, W, NW) Rand der sandigen holozänen Überschwemmungsterrasse des Wisłok-Tals liegt. Sie ist am linken Ufer dieses Flusses, ca. 450–500 m von ihrem Flussbett lokalisiert.

Die Siedlung wurde 1985 (S. Czopek, S. Kadrow) während der im Rahmen des Projekts „Archäologische Aufnahme Polens (AZP)“ durchgeführten Geländebegehungen freigelegt.

1996 unternahm man im Bereich der durch Sandgewinnung gefährdeten Siedlung die Ausgrabungsarbeiten (P. Mitura). Man erforschte das Gebiet von ca. 7, 3 Ar, auf dem man 103 archäologische Objekte freilegte. Darunter sind die Überreste der Wohnobjekte (Halberdhütten) (Objekte 1, 17, 19, 27, 31), Wirtschaftsgruben (Objekte 25, 30, 35, 86) und zahlreiche Pfostenlöcher (Abb. 26) beachtenswert – manche von ihnen können Spuren der Pfostenkonstruktionen der Wohnobjekte sein (Abb. 35).

Man registrierte auch eine große Menge des keramischen Materials (stark zerstückelt), in dem eine sich stark unterscheidende Gruppe die Töpfe mit Löchern unter dem Ausgussrand und mit einer reichen plastischen Ornamentik (Leisten, Buckel) und auch Tonteller, halbkugelige Schüsseln und Schöpfgeläße sowie auch Fragmente der vasenförmigen Gefäße bilden.

Diese Keramik weist hinsichtlich der Technologie und Verzierungsart charakteristische für die III Entwicklungsphase der Tarnobrzeg Gruppe Merkmale auf. Man soll diese Siedlung also in die Phase D und an den Anfang der Latènezeit datieren. Es ist auch anzunehmen, dass diese Siedlung während mindestens drei Bauphasen genutzt wurde, die zwar dem archäologischen Material nicht zu entnehmen sind, von denen aber die sich aufeinander legenden Umrisse der Pfostenhäuser zeugen. Sie schließen auch die Gleichzeitigkeit dieser Bauphasen aus.

Obwohl die Siedlung in Czarna einen für die Endphase der Tarnobrzeg Gruppe typischen Siedlungsfundplatz darstellt, hat sie trotzdem eine große Bedeutung. Sie resultiert vor allem aus der Tatsache, dass sie eine der am besten erforschten Fundstellen dieser Art in diesem Teil des Wisłok-Tals ist.

Поселение тарнобжегской группы на памятнике 6 в Чарной, пов. Ланьцут

Резюме

Поселение на памятнике 6 в Чарной находится на юго-западной, свободной от застройки околице села, в 500 м на запад от шоссе, ведущего через Чарную, Медыню Глоговскую в Соколов Малопольский.

Поселение расположено на территории так называемой Подкарпатской впадины, занимая открытый (с юга, юго-запада, запада и северо-запада) край голоценовой песчаной надпойменной террасы в долине Вислока. Памятник находится на левом берегу реки в 450–500 м от ее русла.

Поселение открыто в 1985 году (С. Чопэк, С. Кадров) в ходе археологической разведки АСП.

В связи с угрозой, вызванной функционированием песчаного карьера, в 1996 году здесь проведены археологические раскопки (П. Митура). Исследована поверхность площадью около 7,3 ара, где обнаружено 103 археологические объекта. Среди них привлекают внимание остатки жилищ типа полуземлянок (объекты 1, 17, 19, 27, 31), ямы хозяйственного назначения (объекты 25, 30, 35, 86), а также многочисленные столбовые ямки (Рис. 26), из которых некоторые могли быть следами столбовых конструкций жилищ (Рис. 35).

Зафиксирована также значительная, но сильно раздробленная, серия керамики, в которой наиболее при-

мечательной группой являются горшки с дырочками под венчиком и очень развитым рельефным декором (шишечки, валики), а также тарелки-лепешки, полусферические миски и ковшики, фрагменты вазообразных сосудов.

Этой керамике (в технологии и декоре) присущи черты, характерные для тарнобжегской группы на стадии развития фазы III. Этим же временем следует в целом датировать поселение (на D и начало латенского периода). Есть основания предполагать, что это поселение функционировало в течение не менее 3 строительных фаз, которые, правда, не фиксируются в археологическом материале, но о которых информируют взаимоперекрывающиеся очертания столбовых жилищ, что исключает одновременность бытования последних.

Не смотря на то, что поселение в Чарной является характерным для тарнобжегской группы (на ее заключительном этапе) поселенческим памятником, оно имеет большое значение. Последнее вызвано тем фактом, что данное поселение является одним из наиболее исследованных памятников такого типа в рассматриваемой части долины Вислока.